kaçak yayın

ISSN 1304-1037-0-6

Şubat 2005 sayı:22 2.500.000 TL. kdv dahil

Latın aşk anlayışına dair

Don Kişot 400 yaşında

LeMan
Dergi Grubu
KKTC 2.750.000 tl.

DEUTSCHLAND 3.40 EUR - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF
NEDERLAND 3.50 EUR - BELGIQUE 3.50 EUR - FRANCE 3.50 EUR - GB 2.70 GBP

Yirmili yaşlarını süren bir genç adamla olgun bir kadının aşkı

ÖZEL FİYAT
5 YTL
5.000.000TL

“Kadın; hem şairi, hem sığırcık kuşunu hem mükemmel bir noteri andıran şaşırtıcı hayvan.”

Colette

CADDE

KAÇAK

Sayı | 22
Şubat 2005

AYLIK YEREL SÜRELİ YAYINDIR

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Sanat Yönetmeni
Reyhan Karacadağ

Fotoğraflar
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Hüseyin Kıran

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Satış Müdürü
Cengiz Kocalı

Baskı Sorumlusu
Tanju Kirte

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
292 95 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

Don Kişot 400yaşında

10

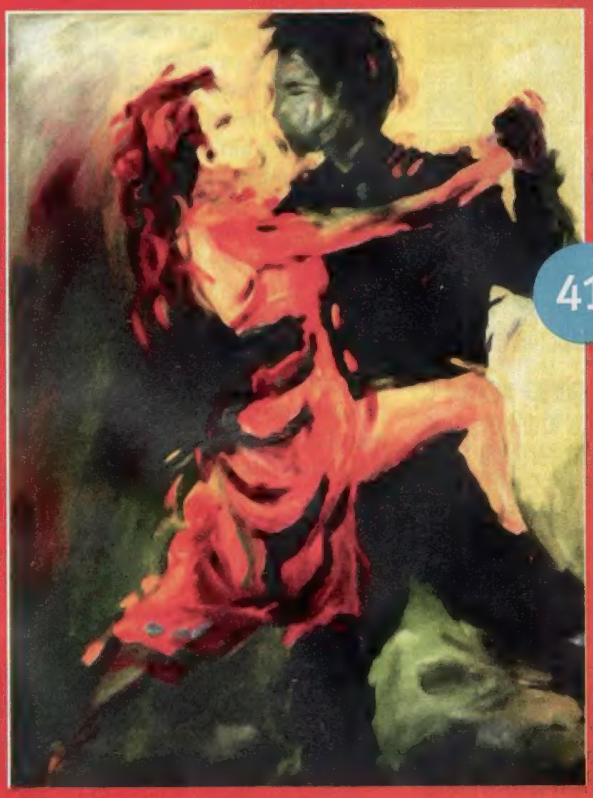

41

Latin aşk anlayışına dair

Müzeler Walter Benjamin Schiller

32

Kemal Tahir Mickey Spillane'e karşı

6

Paulo Coelho

36

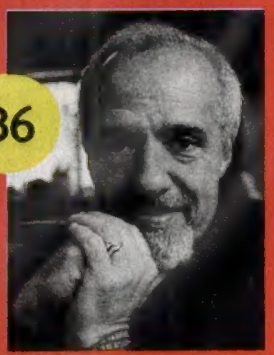

Cezmi Ersöz

38

Atlı Karınca

arkasokak

KAÇAK GÜNCEL

Ne Oluyor Ne Bitiyor

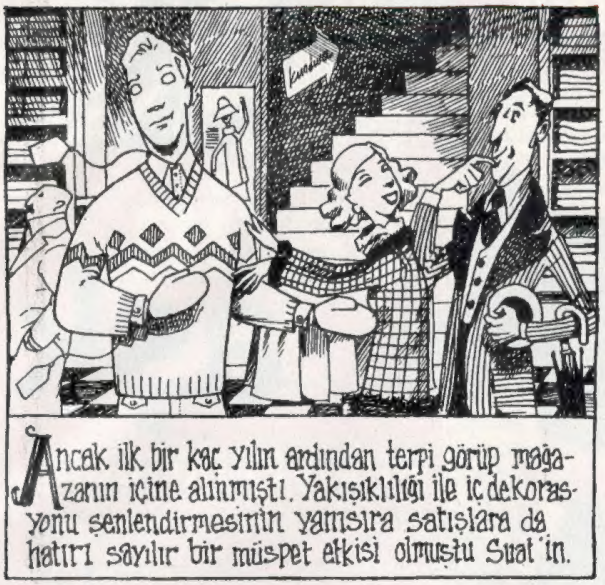

L-Manyak dergisine ABD'den ödül

Society of Illustrators tarafından her yıl çeşitli kategorilerdeki illustrasyonlar arasından seçilerek verilen ödüllerden biri de **L-manyak** dergisinde yayımlanan bir çizgi romana verildi. **M. Kutlukhan Perker**'in L-Manyak'ta yayımlanan **'Vitrin Mankeni'** isimli çizgi hikayesi, çizgi roman dalında 2004'de dünyada yayınlanan en iyi çizgi öykülerden biri olarak seçildi. Ayrıca L-Manyak dergisi yayın yönetmeni **Tuncay Akgün**'e de editör olarak ödül verildi.

Ödül çizgi dünyasından bir çok kategoride veriliyor. Ödülle değer görülen eserler çizgi dünyasından seçilen uzman bir jüri tarafından belirleniyor. Jürinin seçtiği bu eserler Amerikan Illustrasyonu Müzesinde yapılan bir galayla tanıtılıyor ve bir ay burada sergilendikten sonra da bir albümde toplanıyor. Bu kitap İllustrasyon konusunda dünyada bilinen en eski ve en prestijli yıllıktır. Seçilen en iyiler arasından birinciye altın, iki esere de gümüş madalya verilmekte. Ödül sadece Society of Illustrators Üyeleri'ne ve Amerikalı çizerlere verilmiyor. Ödüller 8 Şubat'ta Museum of American Illustrators'da düzenlenecek bir törenle dağıtılacak...

Piraye'ye Mektuplar Viyana'da sahnelendi

Avusturya Kültür Bakanlığına bağlı olan Interkultheater (Uluslararası Kültür Merkezi) 2005-2006 tiyatro sezonunun etkinliklerinin ilkini, Nâzım Hikmet'in **'Piraye'ye Mektuplar'** adlı şiirlerinin, `Sevdayım Tepeden Tırnağa' başlığıyla Ocak ayında sahneledi. Aret Güzel Aleksanyan'ın sahneye koydugu `Sevdayım Tepeden Tırnağa' adlı oyun, Nazım Hikmet'in, 1933'ten 1950'ye kadar, on yedi yıl boyunca, çeşitli cezaevlerinden eşi Piraye'ye yazdığı şiirlerin müzik eşliğinde sahnelenen oyunda Aret Güzel Aleksanyan, Ayten Tanis, Stafan Fleming rol alıyor.

yeniHarman dergisi 3 yaşında

yeniHarman'ın 3 yaşına basması şerefine Leman Kültür'de bir parti verildi. Gecenin konuk sanatçıları Popstar Bayhan ile Türkçe Rap'in yeni yıldızı Fuat'dı. Konuklar arasında Türk mizah ve edebiyat dünyamızın önemli isimleri bulunuyordu.

2005 Einstein yılı ilan edildi

1905'te 26 yaşındayken ortaya koyduğu 3 teori ile fizik dünyasını şaşırtan **Albert Einstein**, bu çalışmalarından biriyle 1921'de Nobel ödülünü kazandı. **Einstein** yılı sebebiyle üniversiteler, fizikçiler, hükümet kurumları; kutlamalar, konferanslar, konserler, yarışmalar düzenliyor ve çeşitli kitapların yayınlanması planlanıyor. Birleşmiş Milletler, Einstein'ın meşhur teorilerini yayınlamasının 100. yılı olan 2005'i resmen Uluslararası Fizik Yılı ilan etti.

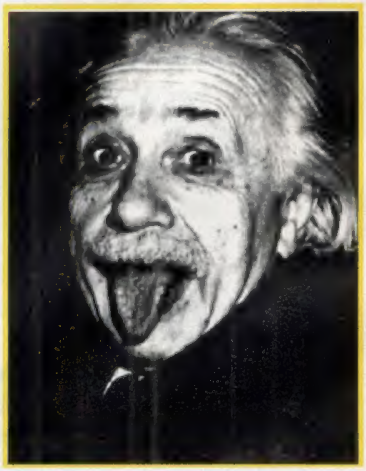

Tanpınar ödülleri sahiplerini buldu

Bursa Osmangazi Belediyesi'nin düzenlediği `**Tanpınar'ın Dünyasında Bursa: Taşlarda Gülen Rüyâ**' konulu makale yarışmasında dereceye girenlerin ödülleri verildi. Sivas'tan Dr. İsmet Emre, Adana'dan Ali Selçuk, Ankara'dan H. Emrah Beriş'le H. Bahadır Türk ve Bursa'dan Mehmet Gülgönül, büyük edebiyatçı Ahmet Hamdi Tanpınar anısına düzenlenen yarışmada dereceye giren makale yazarları oldu.

Özgürlük Ödülü Ragıp Zarakol'un

Norveç Yazarlar Birliği'nin Norveç Kültür Bakanlığı ile birlikte her yıl bir yazara ifade özgürlüğü yolunda gösterdiği çabalardan ötürü verdiği `Özgürlük Ödülü'ne bu yıl Türkiye'den yazar/ yayıncı **Ragıp Zarakol** değer görüldü.

Rıfat Ilgaz Öykü Ödülü

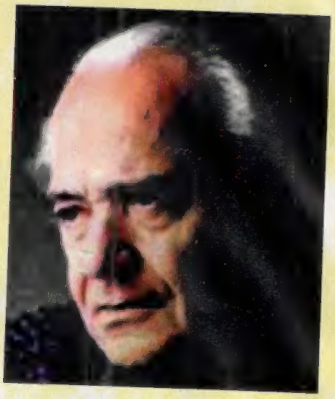

Rıfat Ilgaz adına, 2005 yılında verilmek üzere öykü ödülü düzenlendi. Ödüle katılmak için, bir kitap oluşturacak oyluma sahip öykü dosyalarından altışar örnek ile ilişiğinde katılımcının özgeçmiş bilgileri de bulunan bir başvuru dilekçesini aşağıdaki adrese 15 Mart 2005 tarihine kadar göndermeleri gerekiyor. Sonuçları 2005 Mayıs ayının ilk haftasında açıklanacak olan ödülün tutarı; 2000(iki bin) YTL. Ödüle katılacak öykü dosyalarının değerlendirilmesinde, özgünlüğün ve yazınsal yetkinliğin yanı sıra insana, yerel ve evrensel değerlere saygı, Türk Diline özen, toplumcu-gerçekçi ve aydınlanmacı bir dünya görüşünü benimseme belirleyici olacak.

Başvuru adresi : **Çınar Yayınları-Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Çatalçeşme sok. 50/4 Cağaloğlu/İstanbul**

İletişim : Kadir İncesu - Tel: 0 212 528 71 40 Faks: 0 212 528 71 43 www.cinaryayincilik.com

Atilla Özkırımlı'yı yitiridik

Türk Edebiyatı tarihçisi ve yazar **Atilla Özkırımlı** 22 Ocak'ta yaşamını yitirdi. Özkırımlı bir süredir tedavi gördüğü İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde solunum yetmezliği nedeniyle vefat etti. Edebiyata şiir ve öyküyle giren **Atilla Özkırımlı**, çeşitli üniversitelerde Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. Dergi ve gazetelerin kültür-sanat sayfalarında yazdı. **Özkırımlı**'nın önemli yapıtları arasında, ***Tevfik Fikret, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Alevilik- Bektaşilik ve Edebiyatı, Toplumsal Bir Başkaldırının İdeolojisi*** yer alıyor.

Arkadaş Z. Özger Şiir Ödüllü 2005

Bugüne kadar şiir kitabı yayımlanmamış şairlerin aday olabilecekleri Ödül için son başvuru tarihi 15 Mart 2005. Adayların; kitap bütünlüğü taşıyan, basıma hazır şiirlerinden oluşturacakları 6 adet dosyayı **Mayıs Yayınları**'nın **Milli Kütüphane Cad. Elhamra İşhanı, No: 31 / 704, Konak / İzmir** adresindeki Ödül sekreterliğine, APS, kargo ya da taahhütlü posta ile göndermeleri veya elden teslim etmeleri gerekiyor. **Mayıs Yayınları** yetkilileri, ödül alacak dosyayı 2005 yılı içinde, telif karşılığını ödeyerek kitap halinde yayımlayacaklarını açıkladılar. **Özger**'in ölümünün 32. yıldönümünde, 7 Mayıs 2005 tarihinde verilecek Ödülün seçici kurulu **Sina Akyol, Orhan Alkaya, Suat Çelebi, Ertuğrul Deveci, Mehmet H. Doğan**'dan oluşuyor. Ayrıntılı bilgi : **0.232.446 46 36**

ALP TAMER ULUKILIÇ | "DEKADANS" RESİMLERİ

2-28 Şubat 2005 / Helikon Sanat Galerisi / ANKARA

KAÇAK TEMA

Mehmet Ergün mehmet_ergun56@hotmail.com

Kemal Tahir Mickey Spillane'e karşı

'50'li yılların "çok satan kitaplar"ına damgasını vuran Çağlayan Yayınevi'nce yayımlanan kitaplar arasında Mickey Spillane'in Mike Hammer'ları da yer alıyor.

Anlaşılan o ki yanlış bir seçim ve dolayısıyla da boş bir yatırım olmuyor bu. Yayınevinin **"yumruklariyle sevişen ve dudaklarıyle döğüşen külhanî Amerikan hafiyesi"** nitelemesi ile sunduğu Mike Hammer'ın serüvenlerine ilgi büyük oluyor. Dizinin ikinci kitabı İntikam Pençesi'ndeki duyuru da bunu gösteriyor:

"Müjde!

Dedektif sahasına bir sağ kroşe gibi giren Mayk Hammer 'Kanun Benim' macerasıyla Türk halkını da hayran bıraktıktan sonra Yayınevimize bir mektup sağanağı yağdı. Neticesi:

MAYK'IN BÜTÜN MACERALARINI BASTIK!

Elimizde hazır bulunan bu kitapları kısa fasılalarla okuyucularımıza takdim edeceğiz. Sizi çetin döğüşler; kıvrak kadınlar ve uykusuz geceler bekliyor!"

Alıcı ilgisi, Mickey Spillane'in yazdığı Mike Hammer serüvenleri bitince, yayınevini bir arayışa iteliyor. Üretilen çözüm, aşağıdaki duyuruda anlatımını buluyor:

"Çağlayan'ın okuyucuları için yapmıyacağı yoktur!

İşte misâli:

Halkımızın sevgili kahramanı Mayk Hammer'i yaratan Mickey Spillane'in yazdığı kitapların hepsi Türkiye'de yayınlanmış bulunuyor. Yani: aynı muharririn yazdığı başka Mayk Hammer romanı yok.

Halbuki dünyada çenesi kırılacak haydut ve haddi bildirilecek meşum kadın hâlâ bol bol var. 'Peki, ne olacak?' Okuyucularımızdan gelen yüzlerce mektup bu suali soruyor.

Üzülmeyiniz, Çağlayan sevimli kahramanı ölümden kurtardı!

Mayk yaşamağa ve dövüşmeğe devam edecek hem de yeknesaklıktan kurtarılmış, yepyeni tarz maceralarda.

Tatlı kalemiyle Mayk Hammer romanlarını tercüme ede ede bu üslûpta ustalaşmış olan F. M. İkinci'nin yazdığı ilk macerayı tetkikinize arzediyoruz:

DERİNİ YÜZECEĞİM

15 Eylülde"

Duyuru, Çağlayan Yayınevi'nce yayımlanan bir başka kitabın, Bedii Faik'in Yalancı'sının son üç sayfasını kaplıyor. Uzunluk, konuya verilen önemin katsayısını gösteriyor. Mike Hammer'in **"halkımızın sevgili kahramanı"** olarak sunulmak istendiği de ortaya çıkıyor böylece.

ÖZVERİ "ENDAZE"YE VURULUR MU?

Özne Mickey Spillane olunca, yayınevinin özveri anlayışı pek tırmalayıcı gelmiyor insana. Ancak bir başka özverili yayınevi, "İnsanlık Güldürüsü'nü tamamlayamadan öldüğü için üzülmeyin ey Balzac severler! Yayınevimiz...." diye başlayan bir duyuru ile karşımıza çıkacak olsa ne yaparız acaba?

Bu soruyu Çağlayan Yayınevi'nin özverili girişimine gölge düşürmek gibi bir niyetle sorduğum, zinhar, düşünülmesin. Niyetim, böyle bir özverili girişimde bulunmakla Çağlayan Yayınevi'nin neleri göze aldığını ete – kemiğe büründürmek yalnızca!

Bununla birlikte Türkçe'den Türkçe'ye çevirinin başını alıp gittiği, çevirinin öylesini yaptırıp yayımlayan yayınevlerinin mantar gibi çoğaldığı günümüzde, takındığı tutumla Çağlayan Yayınevi zemzemle yıkanmış gibi duruyor. Yaptığı da, yapılmakta olanların yanında son derece masum kalıyor. Mike Hammer serüveni yazdırttığını gizlemiyor çünkü; tam karşıtı duyuru aracılığı ile açık açık söylüyor.

Evet Çağlayan Yayınevi büyük bir özveride bulunarak yeni Mike Hammer serüvenleri yazdırıyor! Üstelik tecimsel kaygılarla da değil. Dünyada bol bol bulunan "çenesi kırılacak haydut ve haddi bildirilecek meşum kadın"la Mike Hammer'siz nasıl baş edileceğini düşünüp dertlenen ve "yüzlerce mektup"la yayınevine başvurup "Peki, ne olacak?" diye soran okuyucuları üzüntüden kurtarmak amacıyla! Alçakgönüllülüğü elvermediğinden olacak, Çağlayan Yayınevi belirtmiyor, biz ekleyelim; ekleyelim ki taşlar yerli yerine otursun: Bu girişimle, dünyanın "çenesi kırılacak haydut ve haddi bildirilecek meşum kadın"lardan kurtulmasına dolaylı olarak katkıda bulunmayı da amaçlıyor. "Hem de yeknesaklıktan kurtarılmış, yepyeni tarz maceralar"la!

Çağlayan Yayınevi bu özverili girişimi, Mike Hammer serüvenlerinin sevilip tutulmasında payı büyük olan ve "tatlı kalemiyle Mayk Hammer romanlarını tercüme ede ede bu üslûpta ustalaşmış" çevirmeninin, F. M. İkinci'nin eliyle gerçekleştiriyor. "Özveri"yi "endaze" ile ölçmeye kalkışacak haddini bilmezler, Mickey Spillane'in değil de F. M. İkinci'nin kapısının çalındığı gerekçesi ile bu girişime gölge düşürmeye kalkışacaklardır. Ama dert etmeye değmez. Niteleme ortada çünkü: "Haddini bilmeyen"!

Her ne kadar "endaze" ile ölçülmeye kalkışılması yanlış olsa bile, özveriyi, öyle eni – boyu belirsiz saymak da doğru değil. Bir düşünülsün: Mickey Spillane ile yazışacaksın, ikna edeceksin, öndelik verip masanın başına oturmasını sağlayacaksın ve yeni Mike Hammer serüvenleri ürettireceksin. Evet, bütün bunlar okuru hoşnut etmek için. Ama ya o zamana kadar o hoşnut edilmek istenen okurun ilgisi başka kanala akarsa? Özveri adına göze alınan onca gider buharlaşıp gökyüzüne mi ağacak?

Bu durumda ya dünyada bol bol bulunan "çenesi kırılacak haydut ve haddi bildirilecek meşum kadın"la Mike Hammer'siz nasıl baş edileceğini düşünüp dertlenen ve "yüzlerce mektup"la yayınevine başvurup "Peki, ne olacak?" diye soran okuyucuları üzüntüleriyle baş başa bırakacaksın, ya da soruna çözüm üreteceksin.

Sorumluluk duygusu ile devinen Çağlayan Yayınevi, doğal olarak, ikinci şıkkı seçiyor. Mike Hammer serüvenlerinin sevilip tutulmasında payı büyük olan ve "tatlı kalemiyle Mayk Hammer romanlarını tercüme ede ede bu üslûpta ustalaşmış" çevirmeninin, F. M. İkinci'nin kapısını çalıyor. Yaraya merhem, derde deva olmasını istiyor. O da isteği geri çevirmiyor. New York kent rehberini önüne koyup Mike Hammer'in "hem de yeknesaklıktan kurtarılmış, yepyeni tarz maceralar"ını yazmaya başlıyor!

"TERCÜME EDEN": F. M. İKİNCİ

F. M. İkinci kim mi?

Bilenler bilir; bilmeyenler için söylüyorum: Kemal Tahir!

Evet Kemal Tahir, F. M. İkinci "takma ad"ı ile Çağlayan Yayınevi için Mike Hammer çevirileri yapıyor. Sırasıyla ***Kanun Benim, İntikam Pençesi, Kahreden Kurşun, Kanlı Takip*** ve ***Son Çığlık***'ı dilimize kazandırıyor. Gerçi Çağlayan Yayınevi'nin üç ortağından biri olan Refik Erduran, anılarında, oldukça farklı şeyler söylüyor bu konuda:

"O sırada Amerika'daki kitap satış rekorlarını ise Mike Hammer kırmaktaydı. Mike'ı Mayk yaparak ilk kitabın yarısını çarçabuk çevirdim, aynı üslubun tutturulması ricasıyla onu ve öteki 'Mayk' kitaplarını çevirmenlere teslim ettim. Sonuç yeni bir satış patlaması oldu."[1]

Görüldüğü gibi Erduran çevirmen adı vermiyor. Üstelik de tek çevirmenden değil, "çevirmenler"den söz ediyor. Anılarının ileriki sayfalarında Kemal Tahir'den söz ederken de "Mike Hammer yazarlığı"na değinmesine karşılık, "Mike Hammer çevirmenliği"ne değinmiyor:

Kemal Tahir

"Türkiye'de o günlerde en sıkı fıkı ilişki içerisinde olduğum kişi Kemal Tahir'di. (...) Gerçekten çalışkandı. Mayk Hammer dizisi bitince yerlilerini yazdığı doğrudur."[2]

Gelin görün ki Çağlayan Yayınevi'nce yayımlanan Mike Hammer serüvenlerinin tümünün "Tercüme Eden"i, F. M. İkinci; "nam – ı diğer" Kemal Tahir yani! Öyle olduğunu görmek için kitaplara bakmak yeterli. Kaldı ki yayınevinin duyurusunda da açık açık belirtiliyor bu: **"Tatlı kalemiyle Mayk Hammer romanlarını tercüme ede ede bu üslûpta ustalaşmış olan F. M. İkinci"**... Ortada bir yanlış anımsama olduğu kesin. Ama bu yanlış anımsamada Erduran'ın zaman içerisinde Kemal Tahir'e duyduğu nedeni belirsiz tepkinin de payı olduğu anlaşılıyor:

"... Ona (...), yazar çizer takımından pek çok kişinin yaptığı gibi, Kemal Ağabey derdim.

İyi, hattâ büyük romancıydı. (...) Konuşurken de, yazarken de, insanları alayla kınayıcı yaklaşımı çoğu kişiye sevimli geliyordu. Bir çeşit gaddarca gerçekçilik çeşnisi de oluşuyordu öylece.

O edanın insanlığa karşı vahim bir inançsızlık ve sevgisizliğin kılığı olduğu ise zamanla anlaşıldı. Kemal Tahir'in herkesi kof gösterme hastalığı ilerledikçe ilerledi. Yanında başka biri için iyi bir söz söylediniz mi, hakarete uğramışçasına köpürür, hemen 'o orospu çocuğunun namussuzlukları'nı sayıp dökmeye koyulurdu.

(...) Önce onu ciddiye alır, baş akıldanem sayardım. (...) Çeviriler de yapar, boyuna kitap okuyup öneriler getirirdi. Yayınevi de ona o güne duyulmadık ücretler öderdi.

Söz konusu dönemde istemeyerek bana büyük bir kazık attı."[3]

Sunuş biçimi ortada Erduran'ın. Nedeni belirsiz bir tepkiden beslendiği ve onu açığa vurduğu açık. Seçikleştirmek için, "istemeyerek" atıldığı söylenen "büyük kazık"a açıklık getirmek gerekiyor. Film yapımcılığına sıvanan Refik Erduran, kendisine bir yönetmen önermesini istiyor Kemal Tahir'den. O da Orhan Murat Arıburnu'yu öneriyor. Ama Arıburnu'nun savsaklamaları yüzünden çalışma beklendiği gibi gitmiyor. Doğal olarak da Erduran zarar ediyor. Görüldüğü gibi sonuçta öneren olmanın dışında payı yok Kemal Tahir'in. Ama Erduran hem bunları anlatıyor, hem de onları böyle bir biçemle sunuyor.

Kemal Tahir'in F. M. İkinci takma adıyla yaptığı Mike Hammer çevirileri, Erduran'ın diliyle söylersek, "satış patlaması"na yol açıyor. Kitaplar büyük bir alıcı kitlesine ulaşıyor. Verilen duyuruya bakılırsa Çağlayan Yayınevi'nin "*bir mektup sağanağı*"na uğramasına yol açıyor. Ama gün geliyor, çevrilecek Mike Hammer serüveni kalmıyor. Alıcı ilgisi eksilmiyor oysa. Çağlayan Yayınevi de, dünyada bol bol bulunan "çenesi kırılacak haydut ve haddi bildirilecek meşum kadın"la Mike Hammer'siz nasıl baş edileceğini düşünüp dertlenen ve "yüzlerce mektup"la yayınevine başvurup "Peki, ne olacak?" diye soran okuyucularını üzüntüden kurtarmak ve duyarlılıklarına karşı kayıtsız kalmadığını kanıtlamak için yukarıdaki çözümü buluyor. Mike Hammer serüvenlerinin sevilip tutulmasında büyük payı bulunan Kemal Tahir'in kapısını çalıyor. O da kaleme – kâğıda sarılıyor ve yeni Mike Hammer serüvenleri yazmaya başlıyor.

Mickey Spillane

KEMAL TAHİR'İN MİKE HAMMER'LARI

Kemal Tahir, F. M. İkinci takma adıyla dört Mike Hammer yazıyor: ***Derini Yüzeceğim, Ecel Saati, Kara Nâra, Kıran Kırana.***

İmzasını taşıyan romanlardaki izleklere zaman zaman yer verse de, yazdığı Mike Hammer'larda, Kemal Tahir, biçemi ile karşımızdadır. Okurun kafasında çevrilenlerle oluşmuş bir "Mike Hammer imgesi" var çünkü. Öyle olduğu için de Kemal Tahir, özgürce kullanamıyor kalemini. O imgeyi sabit veri olarak alıp

yazmak / o imgeye ters düşmemek kalemini bağlıyor. (Yazılanlar Mike Hammer olmaktan çıkar yoksa!) Oysa takma adla yazdığı öteki romanlarında yalnızca biçemi ile değil, aynı zamanda "insan anlayışı" ile de karşımızdaydı. O romanları, imzası ile yayımlattıklarındaki dünyadan derin izler taşıyordu. "Roman dünyası"na yabancı olmayanların, o romanları okuduklarında, Kemal Tahir'i anımsayacaklarını çekinmeden söyleyebiliriz.

Evet Kemal Tahir, imzasını taşıyan romanlardaki izleklere zaman zaman yer verse de, yazdığı Mike Hammer'larda, biçemi ile karşımızdadır. Onun Mike Hammer'ı da, öteki kişileri de, tıpkı imzası ile yayımlanan romanlarının kişileri gibi, "Çorum ağzı" ile konuşurlar:

Riley: "Siz karı milleti **hep mi avanak** olursunuz?" (Kara Nâra, s. 14)

Mike Hammer: "Şimdi bu arap azmış besbelli, **say ki** kudurmuş ta Nevyork'un üstüne yürümüş." (s. 17 – 18); "**Aman** kızı kaldırıyorlar güpegündüz! **Aman** Mayk **davran!**" (s. 19); "**Karı yaman!** (...) Karı bitirim! **Karı bal gibi** karı..." (s. 54); "Elektrikli iskemleye **gidiyorsun namussuz**, (...) **yanıyorsun rezil!**" (s. 97); "Dört doları bastır hergele, **yoksa bitiyorsun!**". Öte yandan Mike Hammer, "**Halt ettin** yavrum", "Sıktın ama! Yat zıbar!" (s.58), "**Höst lan** dedim bebek."... diye seslenir kadınlara. **"Çarparım!"** demeyi de ihmal etmeden kuşkusuz! "Kadın"a bakışı da öyle, Kemal Tahir'cedir: "Gülüşünde, konuşmasında, elini hareket ettirmesinde erkek arzusuyla kıvranan isterik bir kadının tadına doyulmaz ihtirası vardı." (s. 105).

Taksi şoförü: "Kıyak iş! (...) **Aynalı** doğrusu... Karı **ne halt etti kardeş**, kocasını mı boynuzladı **resmen**?..." (s. 20); "Kurtulamaz, **ne haddine!**" (s. 21).

Polis: "Bunlar bizim yiğitlerden... (...) **Belli bir şey** herif gangsterin tam kendisi..." (s. 24).

Hastane kapı görevlisi: "Ne fayda sen benim elime asıl Cenupta geçmeliydin **ki ben sana** şapka çıkarmamayı **göstermeliydim.**" (s. 31).

Kemal Tahir'in kaleme aldığı Mike Hammer'ların tekinden rasgele yapılmış ve istenirse çoğaltılabilecek aktarımlar bunlar. Gerek sözdizimi, gerekse de söz kalıpları ile bu ve benzeri ifadeler, romanlarına yabancı olmayanları Kemal Tahir'in adresine yönlendirecektir. Ama bu denlisinin Kemal Tahir'i kesmediği, kalemini özgürce oynatma isteğini güçlükle dizginlediği, yeni bir "polisiye roman kahramanı" yaratmasından anlaşılıyor.

Gerçekten de Kemal Tahir, Mike Hammer serüveninin ardından, "Mayk Hammer'den daha hafiye, daha yiğit, daha efendi" nitelemeleri sunulan yeni bir "polisiye roman kahramanı" yaratıyor: Sam Krasmer! "Çeviren: F. M. İkinci" imzasını koyduğu bu romanların ilki ***Merhaba Sam Krasmer*** adını taşıyor ve 1957'de Kader Yayınları'nca yayımlanıyor. "Arka kapak"ında şöyle bir duyuru yer alıyor:

"Türk macera romanları okurlarına:

Mayk Hammer'i size ilk defa takdim eden Çağlayan Yayınevi baş mütercimi F. M. İKİNCİ'nin idaresinde, dünyanın en büyük, en heyecanlı macera romanlarını KADER YAYINLARI adı altında yayınlamağa başlıyoruz.

ŞERLOK HOLMES, FANTOMA, ARSEN LÜPEN ve MAYK HAMMER'den sonra bütün bunlardan daha büyük macera kahramanı:

SAM KRASMER

le beraber New – York, Paris, Londra batakhanelerinde en korkunç dişi ve erkek haydutlarla, Meksika dağları, Brezilya'nın Amazon nehri bölgeleri, Arjantin tantalarında karşı durulmaz tabiat kuvvetleri ile boğuşulduğunu bizzat göreceksiniz."

Kemal Tahir, bu yeni "polisiye roman kahramanı" çevresinde kaç roman yazdı bilmiyorum. Gerçi aktardığım duyurunun üzerinde şöyle bir açıklama yer alıyor: "Kader Yayınları'nın ikincisi KARANLIK TUZAK pek yakında çıkıyor". Ama bu kitabın yayımlanıp yayımlanmadığını, ne yazık ki, saptayamadım.

KEMAL TAHİR'İN "POLİSİYE ROMAN" BAŞARISI VE ROMANCILIĞI

Çağlayan Yayınevi'nin yöneticilerinden Refik Erduran, anılarında, Mike Hammer serüvenlerinin "yeni bir satış patlaması"na yol açtığını belirtiyordu. Çevrilecek romanlar tükenince Kemal Tahir'e yenilerini yazdırtmaya kalkışmalarının gerisinde de alıcı ilgisini karşılamak yatıyordu. İş Mike Hammer serüvenlerinin yerlisini üretme noktasına gelip dayanınca başkalarının da devreye girdiği görülüyor. Kemal Tahir'in ardından Afif Yesari, Oğuz Alplâçin, Muzaffer Ulukaya... gibi adlar da Mike Hammer serüveni üretmeye başlıyorlar. Alıcı ilgisini karşılamak amacı ile yeni Mike Hammer serüvenleri üreten yalnızca Kemal Tahir değil yani. Ama onun Mike Hammer'ları, Afif Yesari, Oğuz Alplâçin, Muzaffer Ulukaya... gibi öteki yerli üreticilerin Mike Hammer'larını sollayıp açık ara öne geçiyor ve yarışı Mickey Spillane'inkilerle kafa kafaya götürüyor. Nevzuhur polisiye roman yazarlarımızın verimlerinin Kemal Tahir'in geçim amacı ile kaleme aldığı Mike Hammer'ların kâbına bile erişemediklerini belirtmekse, gönül borcu!

Evet Kemal Tahir, geçim amacı ile yazdığı "polisiye romanlar"da oldukça başarılı. İşini ciddiye almanın göstergesi olarak okunabilir durum. Ama sonucun gerisinde yatanın yalnızca o olduğunu söylemek de haksızlık olur. İmzasını taşıyan romanlarında "polisiye roman"ın olanaklarından ve özellikle de kurgusundan geniş ölçüde yararlandığı görülüyor çünkü Kemal Tahir'in. Kurt Kanunu ve Devlet Ana gibi romanlarında olay geliştirmede "dolantı"ya tanıdığı ağırlık; "merak"ı sürekli diri tutması "polisiye roman"la ilişkilendirilebilecek nitelikler. Anlaşılan o ki Kemal Tahir "polisiye roman" yazmayı yalnızca geçimine katkıda bulunacak bir araç olarak değil, aynı zamanda bir olanak olarak da görmüş ve değerlendirmiştir. Türün sunduklarından yararlanabilmek için kalemini bilemiş ve edindiği beceriyi kimliğini yansıtan romanlarına taşımıştır. Yakın arkadaşı Aziz Nesin'in "mezar başı konuşması"nda söylediklerini anmanın tam yeridir:

*"Bence Bedri Eser ve başka takmaadlarla yazdığı (...) romanları, Kemal Tahir adıyla yazdığı romanlarının müsvetteleri, alıştırmalarıydı. Hatta, çeviriymiş gibi uyarladığı **Mayk Hammer adlı vurkır romanlarında bile, bugünkü Kemal Tahir'in izleri vardır.** (...)*

Kemal Tahir'in romanlarını değerlendirmek isteyenler, (...) Bedri Eser ve başka takmaadlarla yazdığı romanları, çeviri diye sunduğu uyarlamaları (...) iyice araştırıp incelemek zorundadırlar."[4]

1- Refik Erduran, **Gülerek**, İstanbul 1987, Cem Yayınevi, s. 98. 2- Agy, s. 110 – 111.
3- Agy, s. 110 – 111. 4- Aziz Nesin, "Fırtına Dindi", **Milliyet Sanat Dergisi**, S. 30, (27 Nisan 1973), s.5-6.

KAÇAK YAZAR

Tanja Dückers

Yüzme Başlığı

Az önce çatı katından getirdiğim küçük kahverengi deri bavulun üzerine eğildim. Büyükannem bir taburede oturuyordu, kucağında, üzerinde küçük erikli pasta dilimleri duran bir tahta vardı ve sürekli bitmek bilmeyen bir şaşkınlıkla etrafına bakınıyordu. Oturma odası günlerdir bavullarla, yastıklarla, çantalarla, tıka basa mektup dolu eski ayakkabı kartonlarıyla, toz içinde kalmış, içlerinde kürk mantolar, buz patenleri ve kışlık çizmeler olduğu anlaşılan eski plastik poşetlerle doluydu. Yakında artık evinde değil, bir yurtta yaşayacaktı.

"Çabuk ol Paula, yoksa yetiştiremeyeceğiz!"

Erkek kardeşim birtakım poşetler ve kutular yüklenmiş olarak koridora dalmıştı. Kalçasına kadar gelen rastalı saçları sözlerini destekliyordu, çarpılan kapının rüzgârıyla zayıf bedeninin etrafında uçuşuyorlardı. Yarın akşama kadar 150 metrekarelik dairenin tümüyle boşaltılması gerekiyordu. Ama günlerdir elimizden geldiğince hızlı bir şekilde çekmeceler dolusu stoklanmış lastik bantları, alüminyum folyo koleksiyonlarını ve kürdanlarla tıka basa doldurulmuş naylon poşetleri atsak da sanki sihirli bir el tarafından yerlerine yenileri konuyordu, **Goethe**'nin ***Sihirbaz Çırağı***'ndaki gibi, yeni sandıklar, yeni kürdan koleksiyonları, saç tokası koleksiyonları, tozlanmış ilk yardım malzemeleriyle dolu yeni kutular ve artık büyükannemin yüzme başlığıyla dolu bu üçüncü ayakkabı kutusu. Bazen aynı hızı tempoyu sürdürmek zor oluyordu. Çünkü zımpara kağıdıyla dolu çekmeceler ve bitmiş tükenmez kalem koleksiyonları gibi pek de ilginç olmayan şeylerin arasında elbette çok ilginç şeylerle de karşılaşıyorduk. Ben elimde dört tane rengarenk, kocaman çiçeklerle bezenmiş, ama iğrenç bir plastik kokusu saçan yüzme başlığına bakıp eğlenirken erkek kardeşim güçlükle doğruldu, "bırak şunu Paula, bu şekilde asla bitiremeyiz, lütfen, o kadar da eğlenceli değil bu şeyler... az önce oturma odasındaki kitap raflarının ikişer sıralı olduğunu keşfettim ... Tuğla gibi ağır sanat ciltleri, hadi, daha yapacak çok işimiz var..."

Aslında o gün hızlı bir 'tempo' tutturmamızın nedeni bizzat anneannemdi, elbette son söz onundu, neyin atılıp neyin atılmayacağına o karar veriyordu. Bazen kafasını düşünceli bir şekilde dakikalarca sallıyor ve bir türlü karar veremiyordu. Bunun üzerine erkek kardeşim gözlerini deviriyor, ama hiçbir şey söylemiyordu. Ne de olsa büyükannem için 50 yıldır yaşadığı evin adım adım dağıldığını görmek hiç de kolay olmasa gerekti.

"Dur, onu değil... gök mavisi olanı değil!" diye bağırıyor büyükannem alışılmadık derecede yüksek ve kararlı bir sesle.

"Hayır, değil mi?" diye soruyorum biraz tereddütlü bir şekilde. Anneannem için bu gök mavisi yüzme başlığının aynı derecede iğrenç turuncu, pembe ya da limon sarısı olanından ne farkı olduğunu anlayamamıştım.

"O bana ait değil..." diye mırıldandı büyükannem, birden keyfi kaçmıştı.

"Sırf bu nedenle bunu saklayacak değilsin herhalde büyükanne ... bu eski şeyi, bırak..." diye karşı çıktım.

"E hadi ne yapıyoruz, bunu alıyor muyuz almıyor muyuz?" dedi yanımda dikilen erkek kardeşim. O sıralarda bitirme tezini yazıyordu, ama büyükannemin evinin boşaltılması, mutfağını yakıp banyosunun sular altında bırakmasından ve ani bir rüzgâr sonucu kapanan kapısını açamadığı için geceyi balkonda geçirmesinden sonra artık ertelenemez bir hale gelmişti.

Ağırbaşlı tutumu, daha az yaşlı ve kafası daha az karışık olduğu zamanlardayken bile erkek kardeşimi çıldırtmış olan büyükannem yüzme başlığını eline tutuşturmamı istedi, ardından gözlüğünü düzelti ve kumaşı elleriyle hissederek kontrol etti. "Hımm... hımm, bu Erika'nın..."

"Yoksa bunu Erika'ya geri mi vermek istiyorsun?" diye hafiften dalga geçmekten kendini alamadı erkek kardeşim.

"Hımm... hımm," oldu yanıt.

"Erika'nın kim olduğunu biliyor musun ki?" diye sordum kardeşime. Bu ismi büyükannemin sayısız ve genellikle karman çorman olan hikâyelerinden hiçbirinde duymamıştım.

"Yoo, hiçbir fikrim yok," dedi erkek kardeşim ve alnını kırıştırarak büyükanneme baktı.

"Bu benim Erika'mdan kalma," dedi büyükannem düşünceli düşünceli.

"Kim peki bu Erika," diye sordum yumuşak bir sesle. Bu türden konuşmalar için de zamanımız olmalıydı mutlaka. Ayrıca benim de dört hafta içinde bir bitirme tezi teslim etmem gerekmiyordu.

"Onu şeyden tanıyordum... o zamanlardan..." diye mırıldandı büyükannem, her sözcüğü son derece yavaş söylüyordu.

"Ben sanat ciltlerine girişiyorum! Bunların hepsini alıyorsun değil mi?" diye sordu erkek kardeşim gök mavisi yüzme başlığının üzerine eğilmiş bulunan büyükannemize.

"Evet, evet."

"Bu Erika'yı nereden tanıyordun ve ne zamandı?" diye sordum. Tıpkı onun gibi yavaş konuşmaya çalıştım, çünkü büyükannem kendini baskı altında hisseder etmez daha çok kendi içine çekilirdi.

"Nerden olacak, Königsberg'den... Königsberg'den tanıyorum... onu... Erika'yı... Sık sık yüzmeye giderdik... Savaş sırasında... yüzmey ... sahilin her tarafında ateşler yanıyordu ve biz ..." Kesik kesik konuşan büyükannemin konuşması hepten durmuştu. Arka planda kardeşimin çıkardığı patırtıyı duyuyordum.

"Peki bu Erika'yla ilgili güzel anıların mı var?" diye sordum.

"Bunu sana yarın anlatayım," diyerek beni hepten şaşırttı büyükannem. Ağzına bir parça erikli pasta tıkıştırdı, memnuniyetle çiğnedi, gözlerini kapattı – kendini bugün için kapattığının açık bir işaretiydi bu.

Ertesi gün büyükannem gerçekten de, hatırlasın diye gök mavisi yüzme başlığını kucağına koyunca hemen Erika'yı anlatmaya başladı. Bana öyle geliyordu ki konu yavaş yavaş kendi içinde dönüp durmaya başlamıştı, ama sonunda belirsiz ve esrarengiz bir final saklıyordu. Belki de son zamanlarda onu fazla küçümsemiştik. Önce Erika'nın anne babasını ve çok sayıdaki kardeşlerini anlattı, ardından Erika'yla aynı sıraya oturdukları bir okul yılını anlattı (o sırada ders kitaplarıyla dolu bir karton bulmuştuk), sonra Erika'nın kırılgan, biraz yaşlıca hayranını anlattı (kardeşim çatı katından toz içinde kalmış kuru bir gül demeti getirdi) ve en sonunda deniz kenarındaki son yüzme maceralarını anlattı.

Königsberg'de yaşayan bu iki genç kız oldukça sportiflerdi ve sık sık yaşıtları delikanlılarla yüzme yarışları yapıyorlardı. Çoğunlukla kaybediyorlardı gerçi, "ama hep kılpayı" – büyükannemin şimdi başını memnuniyetle sallayarak ve hâlâ bir parça gururla anlattığına bakılırsa – yüzme yarışından zaferle çıkmışlardı; dolayısıyla da erkeklerin hayranlığını ve beğenisini kazanmışlardı.

Büyükannemin bunları nasıl bir şaşmaz zaman, ritm ve hız duygusuyla anlatabildiğini bilmiyorum, ama sonuçta şu sözlerle bitirdi hikayesini: "Ve ondan sonra... bir şarapnel parçası... ona çarpmıştı... ben sudan... yüzme başlığını çıkardım... o da... tek... karaya çıkan şey oldu... öyle güzeldi ki... öyle neşeli ve hafifti ki... gök mavisi... bu... her şeye rağmen... bana Erika'ın hatırasıdır," dedi tam kardeşim ve ben onu tekerlekli sandalyeyle evden çıkardığımız anda.

Çok sonra, büyükannemin artık yurtta yaşadığı ve kardeşimin bitirme tezini "pekiyi" ile verdiği bir zamanda onunla birlikte eski bir ders kitabında (ders kitabı kartonundan alıkoyduğumuz tek şey) Erika'nın ve büyükannemin fotoğraflarını bulduk. Kikirdiyorlardı, birbirlerine sarılmışlar, görünüşe göre, etraflarını saran erkek gurubu hakkında sıradan ya da aşağılayıcı espriler yapıyorlar, yüzlerini çiçeklerin ve dalların arkasına gizliyorlardı. Son fotoğrafta kalçalarına kadar suyun içinde duruyorlardı ve arkalarında müthiş bir parlama görülüyordu. Pek de net olmayan, üstelik de alacakaranlıkta çekilmiş siyah beyaz fotoğraftan bunun romantik bir akşam güneşi mi yoksa yoksa bir topçu ateşi mi olduğunu anlayamıyorduk, onlarsa birbirlerini öpüyorlardı.

Çeviren | Nafer Ermiş

KAÇAK DOSYA

Don Kişot 400 yaşında

Metinler

Ender Özkahraman
Zeki Coşkun
Ferhat Uludere
Güneri İçoğlu
Cervantes

Desenler

Alp Tamer
Mehmet Çağçağ
Kemal Aratan
Ender Özkahraman
Behiç Pek
Güneri İçoğlu
Derya Sayın
Kutlukhan Perker
Metin Fidan
Feyzi Özşahin
Feyhan Güver
Onur Güçel
Mahmut Tibet

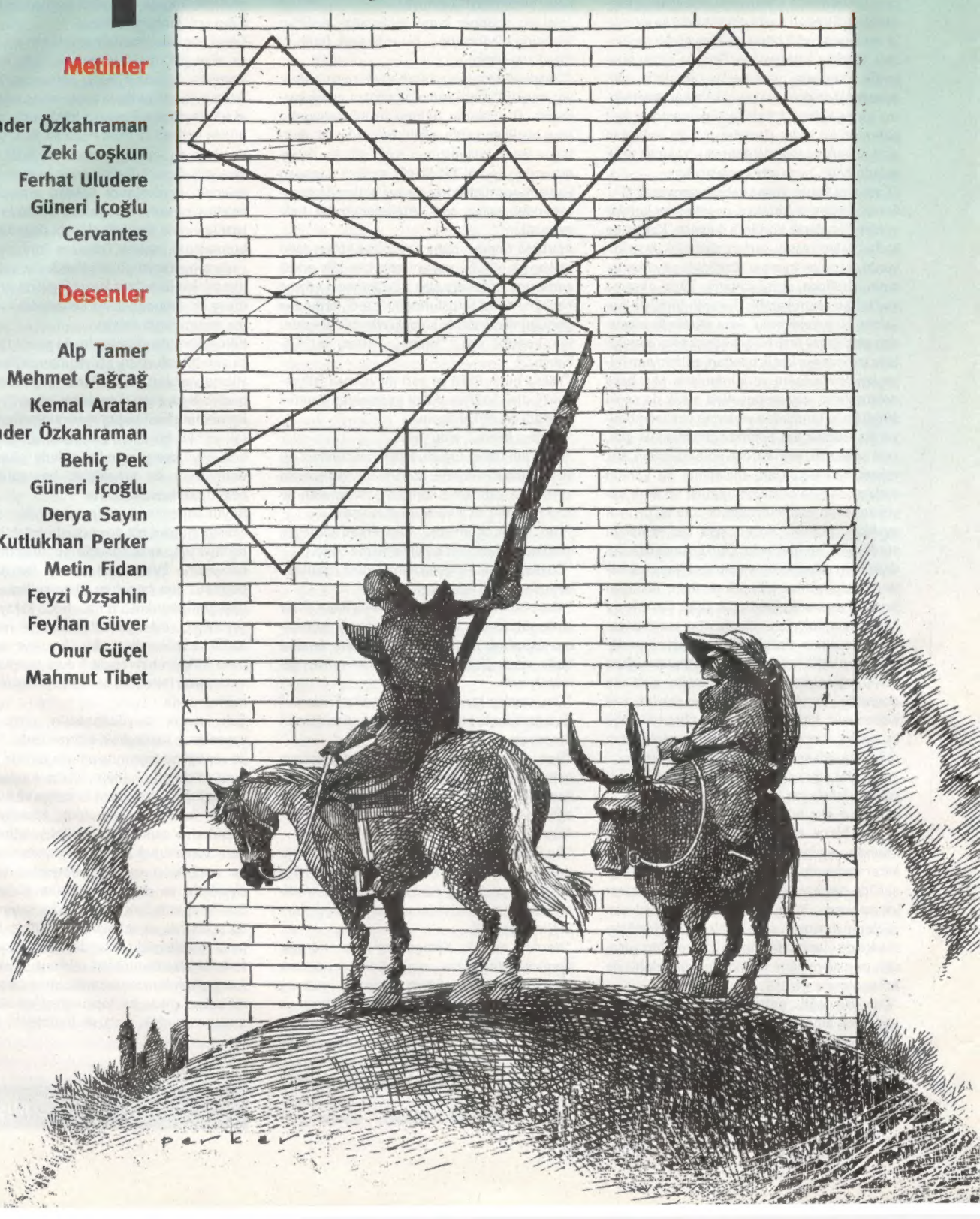

KAÇAK DOSYA

Don Kişot 400 yaşında

Don Kişot ya da Don Quijada, ya da...

Ender Özkahraman

Yüzyıllardan bu yana bazı eleştirmenler, **Don Quijote**'nin günü geçmiş kaba bir güldürüden başka bir şey olmadığını kanıtlamaya çalıştılar. Bazıları da **Don Quijote**'nin şimdiye dek yazılmış en büyük roman olduğunu iddia ettiler. Fransız eleştirmenlerden biri, *"insanlığın kutsal kitabı"* dedi ona. Bir başkası da Cervantes için şöyle demişti; *"Algılama gücü Shakespeare kadar duyarlı, kafası aynı ölçüde esnek, düş gücü onun kadar etkin, ironi yetisi de bir o kadar ustacaydı."* Ancak, ünlü Rus yazar **Nabakov** şiddetle karşı çıkar buna: "Shakespeare'i sırf komedyalarıyla sınırlasak bile Cervantes hepsinin gerisinde kalır. Don Quijote, Kral Lear'ın seyisi olabilir ancak. Cervantes ile Shakespeare'in eşit olduğu iki durum vardır; ilki yaptıkları etki ve ruhsal uyarı, ikincisi de her ikisinin de ölüm günü ve yılının aynı olması (23 Nisan 1616)

Miguel de Cervantes Saavedra'nın doğduğu yıl (1547), İspanya İmparatorluğu gücünün doruğundadır. Doktor olan baba **Rodrigo de Cervantes**, dokuz kişilik ailesine bakmakta güçlük çektiği zaman, çareyi borca girmekte bulur ve bu borçları ödeyemediği zaman da bir şehirden ötekine göç eder.

Böylece **Cervantes** 'in çocukluğu İspanya'nın bir şehrinden diğerine dolaşmakla geçmektedir. Sevilla'da bir Cizvit okulunda okuduktan sonra üniversiteye Madrid'de devam eder ve çağının büyük hümanisti **Erasmus**'un öğrencisi olan **Lopez de Hoyos**'dan dersler alır. Birçok eleştirmenin, **Don Quijote**'yi, **Deliliğe Övgü**'nün uzantısı olarak görmesi boşuna değildir. Üniversiteden sonra, İtalya'ya giden **Cervantes**, burada İspanya donanmasına katılacaktır. Daha sonra İnebahtı Savaşı'nda aldığı bir yaradan ötürü sol eli felç olan **Cervantes**, kardeşiyle birlikte İspanya'ya dönerken Türk korsanlarına esir düşer. On iki yıllık esaretten kurtarılarak vatanına döndüğünde; artık otuz iki yaşındadır.

Yazınsal faaliyetlerine ağırlık vermek istediği bu dönem, İspanya'nın; tüm esprili ve acıklı sahneleriyle tumturaklı bir oyunu yirmi dört saat içinde yazan **Lope de Vega**'yı konuştuğu dönemdir. Cervantes ise, yazdığı **"La Galatea"** adlı oyunuyla istediği üne kavuşamamıştır. Buğday toplama görevi karşılığında halktan aldığı parayı bir bankere kaptırınca, hapse mahkum olur ve iki yıla yakın yatar (1600-1602). **Don Quijote**'nin ilk metinlerini işte bu hapisliği sırasında yazar Cervantes ve 1605 yılına gelindiğinde, unutulmuş bir asker, kader mahkumu bir memur ve başarısız bir edebiyatçı sayılırken; **Don Quijote**'nin yayımlanması onu bir anda önce İspanya'da, sonra da Avrupa'da üne kavuşturur. Ancak, korsan yayıncılık, bugün olduğu gibi o yüzyılda da varlığını sürdürmektedir ve Cervantes sırf bu yüzden **Don Quijote**'nin birçok baskısından hiç para kazanamamıştır. Bu ölümsüz kitabı, Kraliyet adına Madrid'te tasdik eden Doktor **Marquez Torres**, 1615 yılının 25 Şubat günü başından geçen olayı şöyle anlatır:

*"Çağrılı olduğum bir davette, çok sayıda Fransız soylusu bana o sıralar revaçta olan iyi kitapları sordular. Ben, incelemekte olduğum **Don Quijote** isimli bu kitaba, tesadüfen değindiğimde, **Cervantes** adını duyar duymaz, göklere çıkardılar. O kadar methettiler ki, kendilerini **Cervantes**'le tanışmaya davet ettim; davetimi memnuniyetle karşıladılar. Yaşını, mesleğini, soyunu, asilzade ve yoksul olduğunu söylemek zorunda kaldım; aralarından biri şöyle dedi: 'Yani böyle bir adamı İspanya çok zengin etmiyor, devlet hazinesi geçimini sağlamıyor mu?' Aynı düşünceyi paylaşan bir başka soylu atıldı ve büyük bir incelikle dedi ki: 'Eğer ihtiyaç onu yazmaya zorlayacaksa, Tanrı vere de hiçbir zaman fazla refaha ermese; böylece, kendisi yoksulken, eserleriyle herkesi zengin eder.'"*

Kitabın birinci bölümü ile ikincisini yazıldığı ayrı ayrı yıllarda; 1605 ile 1615 yılları arasında Avrupa'da edebiyatçılar, **Don Quijote**'den ne kadar etkilendiklerini hemen belli ederler: Her tarafta, İtalya, İspanya, İngiltere, Polonya ve Fransa'da neredeyse hastalığa varan bir sone yazma çılgınlığı başlamıştır. O sıralarda **Cervantes** deli şövalyesini yaratırken, elli yaşlarına yaklaşan ve çağdaşı **Cervantes** gibi 'modern bir okur' düşleyen **Shakespeare**'de belki kendi deli kralını (Kral Lear) yaratmakla meşguldü.

***

Don Quijote'nin çevirmenleri hususunda **Vladimir Nabakov** şöyle der: *"İki türlü dünyaya gelir Don Quijote; bir yanda güvenilmez çevirmenlerin pislik çukurlarında, öte yanda yapıtın hakkını veren, doğru sözlü ve titiz çevirmenlerin seralarında."*

Roza Hakmen'in özenerek ve hakkını vererek çevirdiği **La Mancha'lı Yaratıcı Asilzade Don Quijote, Jale Parla**'nın **"Don Kişot'tan Bugüne Roman"** adlı incelemesiyle yeniden okunmaya ve tartışılmaya başlandı; yüzyıllardan beri olduğu gibi...

İspanya'nın La Mancha adı verilen bölgesindeki Montiel Ovası'nın, adı yazarı tarafından hatırlanmayan bir köyünde, **İyi Yürekli Alonso Quijano**'nun yaşadığı, yaşının elliye yakın, boyunun uzun, yapısının zayıf, yüzünün ince olduğu ve sabahları erken kalktığı belirtilerek başlar roman. Her ne kadar bir asilzade olduğu söylense de, onun bakmakla yükümlü olduğu çiftliğine, yeğenine ve kahya kadına ayırdığı zamanın dışında bir dünyası vardır ve bu dünyada sürekli olarak şövalye romanları okumaktadır. Bir müddet sonra bu merakı öylesine bir hal alır ki, iş güç ne varsa bırakıp kitap okuyarak geçirir zama-

nını.

İspanya'daki elit tabaka tarafından zararlı fikirler taşıdığı iddia edilen bu kitaplar, gezgin şövalyelerin serüvenlerinin anlatıldığı basit kahramanlık destanlarıdır. Bir müddet sonra bu tür kitapları çok okumaktan dolayı, dimağı büyülenir, savaşlar, aşklar, düellolar, devler, inanılmaz saçmalıklar doldurur ve beyni kurur. Aklını yavaş yavaş yitirmeye başlarmıştır artık. Okuduğu hayal ürünü alemin gerçek olduğu kafasında öyle bir yer etmiştir ki, dünyada daha gerçek bir hikâye olamaz diye düşünür. O ana kadar anıldığı adı olan **İyi Yürekli asilzade Alonso Quijano**'nun, **Mahzun Yüzlü Şövalye** (ya da sonradan anılacağı üzere **Aslanlar Şövalyesi**) **Don Quijote** olmasının sorumlusu işte bu kitaplardır. Bir sabah uyanır ve miğferini, zırhlarını, kılıcını ve kalkanını kuşandıktan, *Rocinante* adını verdiği atına da atladıktan sonra kendine gezgin şövalyelere yaraşır bir isim koyar; artık **Don Quijote** olarak anılacağı maceralarına başlamak üzeredir.

***

Don Quijote'nin maceraları genel olarak, birinci bölümde, Castilla'nın kurak düzlüklerinde, La Mancha'da Argamasilla ile El Toboso köyleri çevresinde, güneye doğru Morena Sıradağları'nda geçer. İkinci bölümde gezintinin genel akışı bizi kuzeye, Aragon'daki Zaragoza'ya götürmek istese de bu olmaz, çünkü **Don Quijote**, ilk kitabının kazandığı ünden sonra kendi maceralarını anlatan başka yazarların olduğunu duyunca, hatta bunlardan birinin metninde mızrak oyunlarına katılmak için kendisinin Zaragoza'ya gittiğini okuyunca; 'metin içinde metin' oyunlarından belki de en güzelini yapacak ve istikametini Zaragoza'dan Barselona'ya doğru çevirecektir.

Birinci bölüm, köyünden gezgin şövalye olarak ayrılışına dair ufak tefek olaylarla başlar ve bir handa kıvamını bulur: Basit bir köylü olan hancı onu şövalye ilan etmiştir. Bu ünvana layık olmak isteyen şövalyemiz önemsiz bir iki küçük maceranın ardından eve geri dönmek zorunda kalır. Köyün ileri gelenlerinden olan rahip ve berber, şövalyeyi evinde ziyaret ederler. Kendisinin uyumakta olduğu bir anda, bu olayların sorumlusu olan kitapların bulunduğu odaya girerler. Bu bölüm romanın en can alıcı bölümlerinden biridir; rahip, sırayla kitapları gözden geçirir ve elediği birkaç kitap dışında hepsinin avluda yakılmasına karar verir. Elediği kitaplar arasında **Cervantes**'in *La Galatea*'sı da vardır. Yazar, romanın içinde kendi ismine ve diğer yapıtını gönderme yaparak belki de romancılık tarihindeki postmodern kurmaca oyunlarının ilk işaretlerini verir ve zaten metin içi bu oyunlar roman boyunca alır başını gider... Kahya kadın, o gece evde ne kadar kitap varsa hepsini yakacaktır. Rahip ve berber de elbirliği edip kitapların bulunduğu odanın kapısına bir duvar örüp kapatırlar. **Don Quijote**'ye, **Bilge Munaton** adında bir büyücünün uçarak geldiğini; kitaplarla birlikte odayı da olduğu gibi götürdüğünü söylerler. Buna tabii ki inanan **Don Quijote**, roman boyunca tüm olumsuzlukların sorumlusu olarak bu büyücüyü gösterecektir.

***

Birinci kitabın ilk kısmı, **Don Quijote** ile *Vizcaya'lı bir şövalye arasındaki* çatışmanın orta yerinde, ikisinin kılıçları havada, birbirlerini nar gibi ortadan ikiye ayırmaya hazır halde, şöyle son bulur:

"Ama işin acıklı yanı şu ki; tam bu noktada ve bu yerde, bu hikâyenin yazarı, aktardıklarıyla ilgili başka bir kayıt bulamadığından ötürü, özür dileyerek, bu çarpışmayı yarıda bırakıyor.(...)"

Okur, tam da bu noktada benzersiz bir merak duygusu içine sokularak, kendisini romanı yeniden yorumlamaya iten şaşırtıcı kurmaca oyunlarının arasında bulur: İkinci kısım, işte bu çarpışmanın devamını anlatan belgelerin bulunmasına dair bir bölümle açılır: Yazarımız bir gün Toledo'da tuhafiyeci ve baharatçıların bulunduğu sokakları dolaşırken, orada ipek tüccarlarına birtakım eski defterler satan bir delikanlıya rastlar: *"Ben, sokakta bulduğum yırtık kağıtları bile olsa, okuyama çok meraklı olduğumdan, bu doğal güdüm beni delikanlının sattığı defterlerden birini almaya itti; baktığımda Arap harfleriyle yazılmış olduğunu gördüm. Arap harflerini okumayı bilmediğim için, bunları okuyabilecek, İspanyolca bilen bir Magripli geçer mi diye bakınmaya başladım. Talih karşıma böyle birini çıkardı; kendisine derdimi anlatıp defteri eline verdim. Ortasından açıp biraz okudu ve gülmeye başladı. (...)"* Yazarımızın satın aldığı defterdeki başlık şöyledir: **La Mancha**'lı **Don Quijote**'nin **Hikâyesi**, yazarı: **Arap tarihçi Seyyid Hamid Badincani.**

Cervantes, kendisini ikinci plana itip; roman içerisinde **Don Quijote**'nin başından geçen olayları değişik yazarlar tarafından ayrı ayrı aktararak, belki de eserini modern romancılığın dönüm noktalarından biri yaptığının farkında değildir... Roman boyunca iki metin üzerinde durulur: ***Seyyid Hamid Badincani***'nin metni ve *Don* ***Alvaro Tarfe***'nin metni. **Cervantes**, doğru ve asıl olanın *Badincani*'nin metni olduğunu kurmaca oyunlarla anlatır. Bu iki metin arasında *Badincani*'yi seçerek, romanı Arap bir yazarın kaleminden aktarması, Hıristiyan ve Müslüman çatışmalarının yoğun olduğu bir dönemde dikkat çekici bir diğer hoşgörü unsurudur. Ancak, biz bunları bir yana bırakıp, **Cervantes**'in Toledo'da bulduğu ve ikinci kısmın yer aldığı *Badincani*'nin metniyle devam edelim:

Don Quijote,lı Vizcaya'lıyla çarpışmasının ardından irili ufaklı birkaç başarıya daha imza atar ve yolculuğuna silahtarı Sancho Panza'yla devam eder. Kimi zaman bir handa gecelerler, kimi zaman açık havada bir koruda... Bu arada başlarından komik olaylar geçer; bazılarından sıyrık bile almadan kurtulurlar, bazı olaylarda fena halde hırpalanırlar. Yine bu maceralardan birinde, bir mola anında, zaman geçsin diye efendisine çok hoş bir hikâye anlatmaya başlar **Sancho**; hikâye şöyledir:

"Bir köyde bir keçi çobanı varmış ve bu çoban zengin bir hayvan yetiştiricisinin kızına âşıkmış. Günler gelip geçmiş ve hiç uyumayan, her işi karıştıran şeytan, çobanın kıza olan aşkını nefrete, hınca dönüştürmüş. Bunu sebebi de kızın oğlanı azıcık kıskandırması olmuş; ölçüyü birazcık kaçırmış ve yasakları çiğnemiş. Çoban bu yüzden kızdan o kadar nefret etmiş ki, ondan kaçmak için, memleketini terk edip, kızı bir daha görmeyeceği bir yere gitmek istemiş. Ancak, kız çobanın kendisine böyle sırt çevirdiğini görünce onu eskisinden de çok sevmeye başlamış. Ne var ki, çoban kararından vazgeçmemiş ve keçilerini önüne katıp Portekiz'e geçmek üzere yola düşmüş. Bunu öğrenen kız da çobanı ve keçilerini takip ediyormuş. Çoban, keçileriyle birlikte ırmağa varmış, karşı kıyıya geçmek istemiş. Ama o mevsimde ırmak kabarık, yatağından taşmış bir halde olduğundan işinin zor olacağını biliyormuş. Etrafına bakınmış ve bir balıkçı ile onun küçük sandalını görmüş; ancak bir insanla bir keçi sığarmış içine. Her şeye rağmen, balıkçıyla kendisini ve üç yüz keçisini karşıya geçirmesi için anlaşmış. Balıkçı, sandalına binip ilk keçiyi karşıya geçirmiş; tekrar dönüp bir keçiyi da-

ha. Karşıya geçen keçilerin hesabını tutunuz efendim; çünkü bir tanesini olsun atlarsanız, hikâye biter tek kelime bile anlatmam mümkün olmaz... Devam ediyorum; karşı kıyı çamurlu olduğu için balıkçının gidip dönmesi uzun sürüyormuş. Buna rağmen dönüp bir keçi daha almış, bir tane daha, bir tane daha...

Don Quijote *"Hepsinin karşıya geçirdiğini farzedilim"* der. *"Bu şekilde devam edersen, bir yılda bile geçiremezsin hepsini."*

"Şu ana kadar kaç keçi geçti?" diye sorar ***Sahcho***.

"Ben ne bileyim?" der **Don Quijote** *"Ben size hesabı şaşırmayın diye söylemiştim"* der **Sancho**. "Tanrı biliyor ya, hikâye bitti işte, devam etmez imkânsız artık."

Don Quijote şaşkındır. *"Nasıl olur canım? Kaç keçinin karşıya geçtiğini tam olarak bilmek hikâyenin özüyle bu kadar ilgili mi ki, bir sayı şaşsa hikâyeye devem edemiyorsun?"*

"Hayır efendim, katiyen devam edemem," diye cevap verir **Sancho**. *"Ben size kaç keçinin geçtiğini sorup da bilmediğinizi söylediğiniz an, anlatacaklarım hepsi aklımdan silinip gitti. Üstelik de çok hoş bir hikâyeydi."*

"Doğrusu," der **Don Quijote**, *"Masal ya da gerçek, dünyanın en tuhaf hikâyelerinden birini anlattın; kimsenin düşünemeyeceği bir hikâye. Böyle bir anlatış veya yarım bırakış, hayat boyu görülmemiştir."*

Sancho'nun cevabı şöyledir: *"Her şey olabilir, benim bildiğim, hikâyemle ilgili söylenecek bir şey kalmadığı. Keçilerin karşıya geçmesinin hesabında bir hata olunca, hikâye biter."*

İşte romanın bundan önceki ve sonraki hikâyeleri de, en az bunun kadar şaşırtıcıdır: ***Münasebetsiz Meraklının Hikâyesi, Esir Yüzbaşının Hikâyesi, Prenses Micomicona'nın Hikâyesi...*** vb gibi. Birinci kitap, bu ve benzeri hikâyelerle geçer. Hikâyelerin birçoğunda **Türk** adına sıklıkla rastlanmaktadır. Ancak, ***"Esir Yüzbaşının Hikâyesi"*** adlı bölüm, Osmanlı ordusunun dünyaya korku saldığı bir dönemde; 1574 yılında geçmektedir. Padişap, Tunus yakınlarında bir kaleye saldırı emrini vermiştir. Osmanlılar, yirmi beş binden fazla kayıp vermelerine rağmen kaleyi ele geçirir ve birçok ünlü şövalyeyi de esir alırlar; bunlardan biri de, St. Jean tarikatı şövalyesi *Pagan Doria*'dır (Preveze savaşında *Barbaros*'un dize getirdiği ünlü Andrea Doria'nın yeğeninin oğlu). Bu ve buna benzer birkaç hikâye daha, romanın tarihsel gerçekle kurduğu bağın belirtileridir.

Asıl adı *Aldonza Lorenzo* olan bir kızın, **Don Quijote**'nin hayalinde sevgili sıfatını alarak Dulcine del Toboso'ya dönüşmesi; *Don Quijote humanizminin* en hoş yanıdır. Daha da hoş olan ise, bu platonik aşkına; sadakatini bir an bile yitirmeden, her tehlike anında onun dualarına sığınması ve *Aldonza* adındaki kızın bu durumdan haberinin bile olmasıdır. Birinci kitap, **Don Quijote**'nin köylüsü olan rahip ve berberin büyücü kılığına girerek şövalyemizle silahtarını esir almasıyla ve onları bir öküz arabasıyla köye geri götürmeleriyle biter.

İkinci kitap, bir dük ve düşesin malikhanesine konuk olan **Don Quijote**'yle birlikte **Sancho Panza**'nın başından geçen olaylara dairdir. Bu arada geçen on yıllık sürede **Don Quijote**'nin maceralarının yer aldığı birinci kitap basılmış, tüm İspanya'da yaygın bir üne kavuşmuştur. Kitabı okumuş olan Dük ve Düşes sırf can sıkıntılarını gidermek için kahramanlarımıza akla hayale gelmeyecek şakalar tertiplerler. Bunların birçoğu oldukça acımasız ve aşağılayıcı türdendir (*özellikle **Dulcinea Del Tobosso**'nun üzerindeki büyünün kaybolması için Sancho'yu kendi kendini kırbaçlamak zorunda bırakmaları).* Bu kitaptaki en güzel bölümlerden biri, belki de en güzeli; dükün özel emriyle bir cezirenin valiliğine atanan **Sancho Panza**'nın, adli olaylarda verdiği kararlara dair olan bölümdür. **Sancho Panza**'nın, en az efendisi kadar kıvrak bir zekâya ve daha da önemlisi espri yeteğine sahip olduğundan artık iyice emin olduğumuz andır bu... Şöyle bir başlangıç yapar Badincani: *"Sevgili okur, bırak sevgili*

Desen I Kemal Aratan

*Sancho'muz hayırlısıyla cezireye gitsin; valiliği sırasında yaptıklarını öğrendiğinde, çuval dolusu kahkahanın seni beklediğini bil. Bu arada **Don Quijote**'nin başına gelecekler*e *kulak ver; buna gülmesen bile dudakların sırıtan maymun gibi gerilecektir; çünkü **Don Quijote**'nin serüvenleri ya hayranlıkla ya kahkahayla karşılanmak zorundadır."*

Gerçekten de kahkahayla karşılanan durumlara ikinci kitapta daha sıklıkla rastlanır. Bunun da sorumlusu **Don Quijote**'den ziyade **Sancho Panza**'dır. Yine de herkes bizim gülmekten gözyaşı döktüğümüzü sanabilir tabii- ama, temelde biz ağlamakta olduğumuzun bilincindeyizdir. Bunun müsebbibi olan Cervantes, niçin **Don Quijote**'de en belirleyici unsur olarak ironiyi seçti? Cevabı **Jale Parla**'nın *"Sunuş"* yazısından aktaracağız:

***"Don Quijote** toplumla ters düşen modern roman başkişisinin öncüsüdür. Cesareti, azmi, adelet ve eşitlik duygusu (vali olmadan evvel silahtarına verdiği öğütler), katıksız sadakati, kimliğini kendi kendine belirleme kararı, onu bekleneceği üzere destansı bir kahraman ya da efsanevi bir yiğit yapmaz. Tersine, sürekli yenilgiye uğrayan, dışlanan, anlaşılmayan, anlaşılırsa da alay edilen, kazandığı zaferlerde bile ardında buruk ya da acı bir tat bırakan, özetle, artık toplumla bütünleşmesine olanak olmayan, yabancılaşmış bireydir o. (...)"*

Ne yazık ki; **Don Quijote**'nin gezgin şövalyeliği, Barselona'da durup dururken ortaya çıkan ***Beyaz Ay Şövalyesi***'ne *(bu aslında onu şövalyelikten vazgeçirmeye çalışan arkadaşı Senyor Carrasco'dur)* yenilmesiyle son bulur.

***'O güne kadar başından geçen serüvenler arasında,* Don Quijote'yi en çok üzen serüvene dair'** başlığı altında anlatılan bu bölümde; **Don Quijote**, kendisini yere yıkan şövalyenin istediğ şeyi, ne yazık ki yapmak zorundadı: Köyüne geri dönmek ve gezgin şövalyeliğe bir yıl ara vermek!...

***

Don Quijote'yi Barselona'da ağırlayan **Don Antonio, Senyor Carrasco**'ya şöyle der:

*"Ah beyefendi, dünyadaki en hoş deliyi uslandırmak istemekle bütün dünyaya vermiş olduğunuz zarar yüzünden Tanrı sizi affetsin! **Don Quijote**'nin uslanmasının faydası, asla çılgınlıklarının verdiği zevk kadar büyük olamaz"*

Büyük bir üzüntü içinde köyüne dönen **Don Quijote**, aniden hastalanıp yataklara düşer. Sağlığı tehlikededir; saatlerce uyuduktan sonra aniden uyanıp, başında bekleyenlere şöyle seslenir: *"Beni tebrik edin dostlarım; ben artık Don Quijote değil, **Alonso Quijano**'yum. Artık bütün şövalye kitaplarının düşmanıyım."* Dostları, bu sözlere şaşırmış halde birbirlerine bakarlar; şüphe içinde olmakla birlikte, inanma eğilimindedirler. Çünkü, **Don Quijote** ölmek üzeredir ve delilerin ölmeden önce şuurlarına kavuştukları, yaygın bir inanıştır.

Cervantes, üvey baba rolüne büründüğü bu olağanüstü romanı, **Don Quijote**'nin ruhunu teslim etmesi üzerine, yeni ***Badıncanî***'nin kalemiyle bitirir:

*"**Don Quijote** sadece benim için, ben de onun için yaratıldık; o yapabildi, ben yazabildim. Sadece ikimiz birbirimizle beraber olabiliriz; benim yiğit şövalyemin kahramanlıklarını yazmaya cüret eden diğer sahte yazar bozuntusuna rağmen..."*

Siz ne dersiniz, bilemem; ama ben, Miguel de Cervantess Saavedra'nın dehasının nedenlerini, önsöz olarak yazdığı satırların bir bölümünün, bu yazının sonsözü olarak kullanabilecek kadar güzel olmasında ararım:

*"Aylak okur: (...) **Don Quijote**'nin babası gibi görünsem de, aslında üvey babası olan ben, adetlere uyup, başkalarının yaptığı gibi, neredeyse gözlerimde yaşlarla, oğlumda göreceğin kusurları affetmen veya görmezden gelmen için sana yalvarmayacağım. Sen onun ne akrabasısın, ne arkadaşı; ruhun kendi bedeninde; gayet yetenekli, hür bir iraden var; evindesin ve kralın vergilerin efendisi olduğu kadar, sen de evinin efendisisin; bilirsin, herkes kendi evinde kraldır. Bütün bunlar, seni her türlü saygı ve mecburiyetten azade kılıyor; kısacası, hikâye hakkında, kötü söylersen karalanmaktan, iyi söylersen ödüllendirilmekten korkmadan, istediğini söyleyebilirsin."*

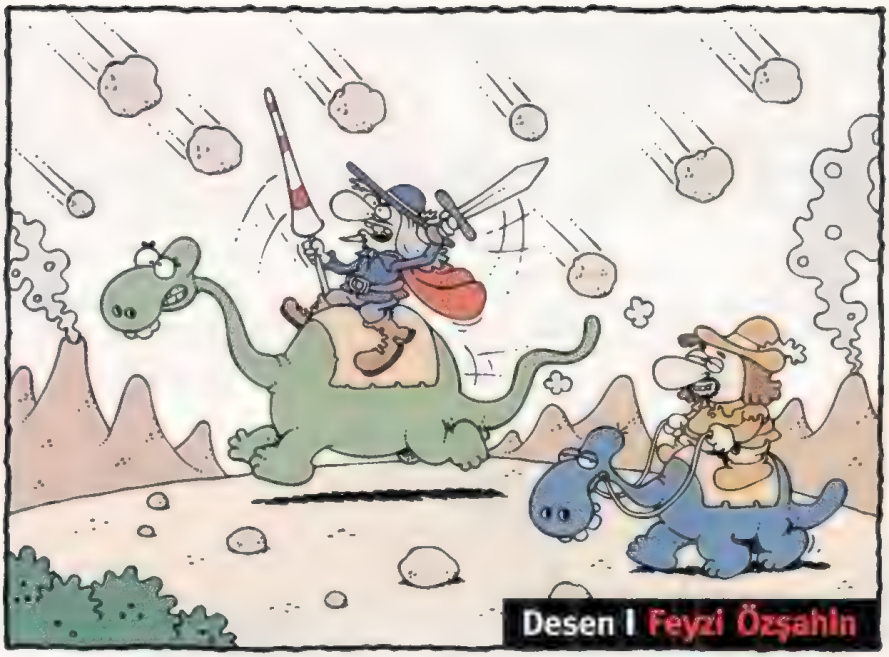

Desen | Feyzi Özşahin

Desen | Metin Fidan

KAÇAK DOSYA

Don Kişot 400 yaşında

Tanrı evreni ve değerler düzenini yönettiği, iyiyi kötüden ayırdığı, her şeye bir anlam verdiği yeri yavaş yavaş terkederken Don Kişot evinden çıktı ve artık dünyayı tanıma gücünden yoksundu. Don Kişot yüce yargıcın yokluğunda, birdenbire korkunç bir karmaşıklık içinde ortaya çıktı; tek tanrısal doğru insanların paylaştığı yüzlerce doğruya ayrıştı. Böylece Modern Çağla birlikte roman imgesi ve modeli de doğmuş oldu.
Milan Kundera / Roman Sanatı

Şövalyelerin sonu ya da roman için başlangıç: DON KİŞOT

Zeki Coşkun

Önce Kişot'un doğduğu dünyaya (Avrupa'ya) yakından bakalım. Max Weber, modern toplumun dinamiğini "kapitalist ruh"la açıklarken bunun da dayanağını yine 16. yüzyıla gelişen "protestan ahlak"ta bulduğunu öne sürer.

Protestanlık, bilindiği gibi 16. yüzyılda temel dönüşümün, dinden başlayarak düşünce ve bilim dünyasında radikal kopuşlar yaratan "Reform" dizisinin ürünüdür. Genellikle Marthin Luther'in adıyla anılan ve papa-kilise otoritesine karşı çıkışla somutlaşan protestan düşünce, dinsel tek doğrunun bireyin İncil'i kendi bilgisi-inancı, vicdanıyla yorumlaması olduğunu savunur. Bütün inananlar "ruhban"dır, dolayısıyla ayrı bir ruhban sınıfına (papalık ve kilise) gerek yoktur. Ve nihayet, insan bugünün dünyasında yapıp ettiğiyle Tanrıya karşı görevlerini yerine getirir.

Luther'de ifadesini bulan bu düşünceler John Calvin'le (1509-1564) sistematik bir din, ahlâk ve toplum düzeni niteliğini kazanır. Almanya'da başlayan Protestanlık, 16. yüzyıl boyunca Hollanda ve İskoçya'yla birlikte Avrupa'da yaygınlaşır.

Kilisenin yasakladığı para alışverişinin aynı dönemde (16. yüzyıl ortaları) alabildiğine yaygınlaşması, ticaretin hız kazanması, Protestanlığın kısa zamanda taban bulmasında etkili olur. Yatırım için paraya ihtiyaç duyanlar, dinsel yasakları bir yana bırakıp, bulabildiği her kaynaktan yararlanmaktadır. Protestanlar, bu gelişmelerle de birlikte **"kişinin ne yaptığı değil, o işi nasıl yaptığı önemlidir"** önermesiyle işi ve ticareti dinsel şemsiye altına alırlar. Böylece başarı ve kazanç dinsel görevler arasına katılır, yasallaşır.

Çalışmayı dinsel bir hizmet, tutumluluk ve dürüstlüğü inanmışlığın bir kuralı haline getiren Protestan-Calvinist düşünce yeni dönemin; kapitalizmin dini ve ruhu oluyordu. Bu aynı zamanda, **"şövalyelik ruhu"**nun; paradan uzak durmayı ilke edinen, ticareti küçük gören, alçaltacı sayan soyluluk anlayışının da ölümüdür.

Şövalyelerin, "vasi"lerin varlığın-otoritesini geçersizleştiren, Don Kişot gibi bir yergiyi (bir yanıyla da ağıtı) yaratan süreç, protestanlıkla ruhsal legalite kazanan ticaret ve onun politik ifadesi **"merkantalizm"** dir. Dönemin merkezi krallıkları da gelişen ticaretle hem yeni bir toplumsal dayanak (tüccar sınıfı), hem de yeni gelir kaynakları (vergi) sağlayan merkantalizmi destekleyecektir.

Böylece, 16. yüzyıla dek kilise çevresinde biçimlenen Avrupa düşünsel ve kültürel ortamı saray-kent odağına yerleşir. Kent, ticaret ve iş merkezidir. Kendi adıyla anılan

yeni bir soylu sınıf yaratır: Burjuva (kentsoylu).
Merkantalizmle vücut bulan yeni sınıf dinsel-ahlâksal referanslarını Protestanlık'ta buluyorsa, düşünsel-kültürel referansını da Reformlar'la birlikte anılan diğer kavram çiftinde: Rönesans'ta, özellikle de onunla biçimlenen Hümanizm'de bulur.
Yazınsal kaynakları insanın eğitimi ve gelişiminde en az dinsel kitaplar kadar önemli gören Hümanizm, yazınsal yenileşmenin de önünü açar. Söz konusu yenileşmenin başında felsefe ve yazın dilinin Latince'den bağımsızlaşması, ulusallaşması gelir. Bu hem yeni sınıfın bireyci anlayışının kendini ifade etmesine, hem de hümanizmanın temelindeki eğitsel anlayışa hizmet ediyordu: Ulusal dilde kaleme alınan yapıtlar kitlelere daha kolay ulaşacaktır.
Don Kişot işte bütün bu bileşenler ekseninde doğar. Ortaçağ kahramanlık anlayışının, soyluluğunun olduğu kadar düşünsel ve yazınsal geleneğinin eleştirisini de içeren yapıtın bir İspanyol'un kaleminden çıkması da anlamlıdır. Yukarıda sözü edilen gelişmeler Avrupa'da ticari kapitalizmi ve merkezi krallıkları 16. yüzyıl ortalarından başlayarak hızla yaygınlaştırırken, 17. yüzyıl İspanyası'nda hala feodal yapı egemenliğini korumaktadır.
Yine toplumsal gelişim doğrultusunda, özellikle Fransa'da kent yaşamının göstergeleriyle pikaresk roman geleneğinin yaygınlaştığını belirtmiştik. **Cervantes** tam da bu noktadan hareket eder. Yapıtını başlangıçta sadece **yazınsal** bir eleştiri, ülkesinde popülerliğini koruyan "şövalye romanlarını alaya alan uzun bir hikaye" olarak planlar. Hedefi "pek çok insanın nefret ettiği, ama büyük çoğunluğun bayıldığı bu şövalye romanlarının çürük yapısını yıkmak"tır.
Bu hedef, yukarıda anlatılan iki yüz yıllık düşünsel ve toplumsal değişimlerin, **"çağ dönüşümü"**nün yazınsal düzlemde adeta ilk toplu yorumunu, karşılığını oluşturur.

Don Kişot her şeyden önce doğrudan doğruya **kitaplar üstüne** kurulan ilk yapıttır. Kahramanının şahsında (belleğinde) bütün geçmiş zaman anlatıları, onların içerdiği, taşıdığı düşünce ve yaşantı biçimleri anlatı/eleştiri nesnesine dönüşür.

Don Kişot'un soyunduğu koruyucu-vasi kahraman rolü **bugünün gerçekliğiyle** her yüzyüze gelişte ağır darbeler yer. Hükümsüzleşen salt şövalyelik kurumu değildir; ona dayalı tüm anlatı biçimleri de bugünün aynasına çarpıp dağılırlar. Çünkü kahramanın **(Don Kişot'**un) yönlendiricisi, onu köy asilzadeliğinden roman kahramanına, **"serüvenler serüvencisi"**ne dönüştüren, o güne dek okuduğu kitaplardır. Her olay, karşılaşılan her durum, belleğinde bu kitaplardan bir referans bulur. Tutumunu, eylemini de onlar biçimlendirir.

Bu boyutuyla **Don Kişot** yazılı anlatımın, düşünsel imgelem(ler)in doğrudan doğruya konu edildiği ilk yapıttır. **Cervantes** kitabını sunarken daha önceki yapıtların **Aristo, Eflatun** ve "öteki felsefeci takımının hikmetleriyle dolu olduğunu" anımsatır. Yine dönemin yazın geleneğinde her yapıtı soneler, taşlama, övgü ve "**Aristo**'dan başlayıp **Ksenophon, Zoilo** ya da **Zeuxis**'de biten" kaynakçalarla süslendiğine değinir.

Bütün bu geleneğin sonunu ilan etmek üzere yapıt, şövalye romanlarından başlayıp diğer yazın türlerini; soneler, romanslar, doğu öyküleri, Latince'den bağımsızlaşma akımını; ulusal dilde yazılan öykü ve şiirleri, tüm Rönesans dönemi ürünlerini ve yaklaşımlarını kullanır. Yazar, arada kendi yapıtı **La Galatea**'ya da değinir.

Don Kişot'un başına gelenler üzerine kâhya kadın ve Papaz, onu kötülüklerden korumak için, esin kaynağını oluşturan kitapları yakmaya koyulurlar. Aralarında **Miguel de Cervantes**'in **La Galatea**'sına da rastlarlar. Papaz şöyle diyecektir:

-Bu yazar da eski dostlarımdandır (...) talihinin, şiirden çok, bahtsızlıktan yana açık olduğunu bilirim. Kitabının temeli oldukça iyidir; başlangıç pek kötü değildir, ama hiç bir sonuca varamaz. Çıkacağını haber verdiği ikinci kitabı beklemek gerekiyor; belki kusurlarını düzeltir de, bugün kendisinden esirgenen hoşgörüye kavuşur.

Aynı şekilde kitabın ikinci cildinde bu kez ilk cilde göndermeler yapılır. **Don Kişot** karşılaştığı insanlara serüvenlerinin 30 cilt halinde yayınlandığını, bir o kadar daha basılıp yayılacağını anlatır durur. Böylece her iki örnekte de görüldüğü gibi **yazılmakta olan yapıt** da anlatı nesneleri arasına girer.

Tüm bu ilk deneyleri Rus asıllı romancı **Vladimir Nabakov "doğurgan bir melez, yeni bir tür"** olarak niteler:

Epik biçimin evrimine, ölçülü derisinden sıyrılıp, uyaklarının kemikleşmesine; kanatlı canavar epikle, eğlendirici düzyazı anlatının birden, doğurgan bir çaprazla çiftleşmesine; ... yarı evcilleşmiş bir memelinin doğuşuna tanık olacağız şimdi. Sonuç, doğurgan bir melez, yeni bir tür, Avrupa romanıdır.

İlkliği yaratan, yukarıda da değinildiği gibi salt anlatım biçimi,

özellikleri değildir. Yine Nabakov'un deyimiyle "Don Kişot'un çevresinde dalga dalga yükselen gürültülü bir **düşünce çatışması** duyuyoruz": Katolikler, protestanlar, devlet adamları, tüccarlar, köylüler, esnaflar geçmiş-bugün ikilemi içinde sürekli karşı karşıya gelirler yapıt boyunca.

Geçmişin cömertliğini, vasiliğini, onun gerektirdiği cesareti, kahramanlığı (tabii bu arada **yazınsal ve düşünsel söylemi**) "bugün"de var etmeye çalışan **Don Kişot**'un **"yabancı"**lığı, **"gerçek-dışı"**lığı hemen yanıbaşında taşıdığı bir karşıtlıkla vurgulanır. Kazanç sağlayıp varsıllaşma düşüyle **Don Kişot**'un seyisliğini kabullenen, onun ardına düşen **Sançо Panza**, hesapçılığıyla, çıkarcılığıyla, bencilliğiyle tam **"günün adamı"** dır. Sahibi ise **"dünün adamı"**.

Ancak özellikle ikinci kitapta **Sançо** erişmeye çalıştığı "orta sınıf" varsıllık düşüyle "Don Kişotlaşma"ya başlar, **Don Kişot** ise günün gerçekleriyle Sançolaşır; roller değişir. Bu nedenle Nabakov dahil, kimi yazarlar iki tipi tek kişi olarak yorumlar. Söz konusu dönüşüm nedeniyle "modern dünyada delilik olan şövalyelikle alay için yazıla roman, sonunda şövalyeliğe layik olmayan modern dünyayla alay eder" yorumu yapılır.

Lukacs ise yapıtın temelindeki "düşünsel uyumsuzluk" üstünde durur.. Bireyin dünyayla ilişkisi artık tümüyle çevresel etkenlerle biçimlenmektedir. İnsan, toplumsal bütünü sağlayan odaktan yoksun, "yalnız yapıtaşı niteliği taşıyan bir yan öğe" haline gelmiştir. Yazar, "gülünçlük" öğesinin de bireyin bu yeni konumundan geldiğini öne sürer.

Tüm bunlarla birlikte, sonraki yüzyıllarda romanın temel karakteristiklerinden birini oluşturan "yenilen-kaybeden kahraman" tipolojisi de **Don Kişot**'la doğacaktır. Geleneksel anlatının yazıya taşınsa bile düşünsel kaynaklarıyla geçersizleştiğini ilan eden yapıt, yayınlandığında bugün için bile inanılması güç bir ilgiyle karşılanır.

Ocak 1605'te İspanya'nın sadece bir bölgesini (Kastilya) kapsayan izinle yayınlanan Don Kişot'un birkaç hafta içinde Lizbon'da üç ayrı korsan baskısı yapılır! Aynı yıl Portekiz'i de kapsayan resmi izinle Madrid'te ikinci baskı yapılır, Valencia'da da iki baskısı çıkar. Brüksel (1607, 1611), Madrid (1608), Milano (1610) baskılarının ardından İngilizce'ye çevrilir (1612). Yine henüz ikinci cildi yayınlanmadan, 1614'te Fransızca'ya çevrilir. Yapıtın ikinci cildinde serüvenlerinin 30 ciltte yayınlandığını söyleyen, daha da yayınlanacağını söyleyen **Don Kişot** haksız değildir: Bugün de "Kitabı Mukaddes'ten sonra dünyanın en çok çevrilen kitabı" ünvanını taşıyor.

Kundere ve Lukacs'ın birleştikleri yorumla, "Hristiyan Tanrısı'nın dünyayı yüzüstü bırakmaya başladığı çağın başında" yaratılan Don Kişot tipi, "insanın yalnız kaldığı(nı), hiçbir yerde yurduna yerleşemeyen ruhunun anlam(ını)"da ortaya koyuyordu. Roman yüzyıllar boyunca bu yeni zamanın ve ruhların irdelenmesi, anlama, yorumlama çabası olarak ilerleyecektir.

Resimler I Alp Tamer Ulukılıç

kimdir?

Miguel de Cervantes Saavedra

Alcalá de Henares'de fakir ve soylu bir ailenin yedi çocuğundan dördüncüsü olarak dünyaya geldi. Babasının hekim olduğu ve ailesiyle birlikte çeşitli şehirlerde yaşadığı tahmin ediliyor. **Cervantes**, Salamanca ve Madrid'de teoloji okudu ve daha gençliğinde edebiyat yeteneğiyle dikkatleri çekti. 1569'da Kardinal Giulio Acquaviva ile birlikte, uşak olarak Roma'ya gitti. Tahminen bu sonuncu gidişi olmayacaktı çünkü bir düelloda rakibini yaralamak suçundan hakkında tutuklama emri çıkarılacak ve muhtemelen sağ eli kesilerek on yıllık sürgüne gönderilme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktı.

22 yaşında İspanyol ordusuna katıldı Lepanto (İnebahtı) deniz muharebesinde (1571) Sultan II. Selim'in ordusuna karşı savaştı. Bu savaşta sol elin ağır bir yara aldı ve "el manco" (çolak) unvanıyla anılmaya başladı. Yine de başka muharebelere katılmaya devam etti.

1575'de kardeşi Rodrigo ile İspanya'ya dönerken Türk denizcilere esir düştü ve Cezayir'e götürüldü. Zincirlere, işkencelere ve ağır cezalara rağmen defalarca kaçmayı denedi. Kurtulabilmesi için istenen fidye çok yüksek olduğundan ve ailesi bu parayı bulamadığından beş yıl tutuklu kaldı. Sonunda Trinitariyan tarikatının bu parayı ödemesiyle kurtuldu ve İspanya'ya geri döndü. Ancak hizmetlerinin ödülünü alamadı.

Tiyatro oyunları yazarak yaşama arzusu gerçekleşmedi ve 1580-83 yılları arasında yeniden askerlik hizmetine girdi. 1584'de o zamanki zevklere uygun olan ilk romanı **Galatea**'yı yayınlandı.

37 yaşında evlendi ancak evliği mutlu geçmedi. Bir süre çeşitli işler yapmayı denedikten sonra Sevilla'da, Orta Amerika'da görev yapan savaş filosu için alım satım memuru oldu. Zimmet suçlamasıyla 1597/8 ve 1602'de, büyük romanı **Don Kişot**'u yazmaya başladığı sırada tutuklandı. 1604 yılında bir tür tahsildarlık işi için Valladolid'e gitti, orada suçsuz yere bir cinayet olayına karıştı. Suçsuzluğunun kanıtlanmasından sonra Madrid'e geri döndü ve 1605 yılında **Don Kişot**'un birinci kitabını yayınladı. Bunun ardından hızlı bir üne kavuştu, ama eserinin kazancı yayıncısında ve sonradan ortaya çıkan korsan yayıncılarda kaldı. Yalnızlık ve yoksulluk içinde büyük bir edebi eylem gerçekleştirdi ve 1615 yılında **Don Kişot**'un ikinci kitabını yayınladı.

Miguel de Cervantes Saavera 1616 yılında, **Don Kişot**'un tamamlanmasından bir yıl sonra Madrid'de öldü.

400 yıllık bir şövalyeden "Örnek Alınacak Hikâyeler"

Ferhat Uludere

Desen | Derya Sayın

La Mancha yakınlarında, hatta La Mancha'ya bağlı olmasına karşın yazarın adını vermekten çekindiği bir köyde, Alonso Quijano adındaki adam, çevresinde ve aile yaşantısındaki tek düzelikten sıkılarak yola çıkalı tam 400 yıl oluyor

1605 yılında şövalye romansları okuyarak kafası karışan Quijano evinde duran deri kalkanı, eski mızrağı ve ahırdaki cılız beygiriyle birlikte ismini değiştirerek yola koyulmuştu. Bu asilzade sadece ismini Don Quijote olarak değiştirmekle kalmayıp, dünya edebiyatını da büyük ölçüde şekillendirecekti.

Miguel de Cervantes Saavedra, 1605 yılında yayımlanan **Don Quijote**'ye yazdığı önsözle aylak okuyucusuna seslenirken kuşkusuz **Don Quijote**'nin köyünü terk ederkenki samimiyetini taşıyordu. Yazdığı kitabın insan zihninin yaratabileceği en güzel, en zarif, en akıllıca ürün olmasını istiyordu. Geçen 4 asır boyunca insan zihni **Cervantes**'in **Don Quijote**'sinden daha güzel, daha zarif ve daha akıllıca ürünler vermeyi başarsa da, yazılan her metin bir anlamda **Don Quijote**'ye bağımlılığını ve bağlılığını gösterdi. İşte bu yüzden **Milan Kundera** romancının hesap vermesi gereken tek kişi olarak **Cervantes**'i gösteriyordu.

Sadece **Don Quijote**'nin 400. doğum gününü kutlamıyoruz aslında, çünkü 1605 kelimenin tam anlamıyla **Cervantes**'in de ikinci doğum günü oldu... **Don Quijote** yayımlanmadan önce pek başarılı bir yazar değildi **Cervantes**.. Birkaç piyes yazmış fakat bunların hepsi dönemin İspanyol oyun yazarı **Vega**'nın gölgesinde kalmıştı. Başarısızlıkla sonuçlanacak sone denemeleri de olmuştu. Sonunda istediği gibi gitmeyen talihi onu hep yanılgıya uğratmayı bırakmış, arzuladığı başarıyı ve şöhreti Rocinante'nin sırtında taşıdığı **Don Quijote**'yle ona getirmişti.

Örnek alınacak hikâyeler

İlk cildin yayımlanmasının ardından **Cervantes**, yazarlığının doruk noktasına çıkmanın yarattığı rahatlıkla 1605 ve 1612 yılları arasında bir dizi hikâye üzerinde çalışmaya başlar. Ve bu hikâyeleri yazarken İspanyolca'da yazılan ilk hikâyeleri yazdığının da farkında olduğunu 1613 yılında yayımlanan **Novales Ejemplares (Örnek Alınacak Hikâyeler)** adlı yapıtın önsözünden anlıyoruz. Okuyucusuna şöyle sesleniyor Cervantes: *"Ben Kastilya dilinde ilk hikâye yazan kişiyim."*

Yazdıklarında abartı ya da yanlışlık yok, **Don Quijote** ve **Novales Ejemplares**'le **(Örnek Alınacak Hikâyeler)** dönemin edebi anlayışı olan romansların üzerine çıkmış ve onlardan farkı biçimlerde anlatmıştı hikâyesini, bu da ona bu ünü getiriyordu.

Kastilya dilinin ilk hikâye kitabı olan **Novales Ejemplares, (Örnek Alınacak Hikâyeler)** 1613 yılında üç cilt halinde yayımlandı ve yayımlanmasının hemen ardından da, Ağustos ayında Aragon Krallığı'nın kütüphanesindeki yerini aldı. Bu hikâyelerinde ardında da ortalığı saran, başka yazarlar tarafından yazılmış sahte **Don Quijote** furyasını yok etmek için **Don Quijote** mezarından çıkacak ve **Sancho Panza**'yla birlikte gezgin şövalye geleneğini sürdürmeye devam edecekti. Ve **Don Quijote**'nin maceralarının yaratıcısı **Cervantes**'i olduğu gibi **Örnek Alınacak Hikâyeler**'i de gölgede bıraktı.

Örnek Alınacak Hikâyeler, senelerce nedense **Cervantes**'e sadece **Don Quijote**'nin yazarı olarak bakan ve hakkında kapsamlı hiçbir metin kaleme alınmayan dilimizde ilk defa okuyucuyla **"Kekeme Yayınları"**nın" etiketiyle geçen yıl buluştu. **Adnan Özer** ve **Necmi İmren** tarafından yapılan çeviriyle yayımlanan ilk cilt orijinal metin olduğu gibi 5 hikâye içeriyor. **Cervantes**'in, yazarlığının en verimli döneminde kaleme aldığı hikâyelerden oluşan kitap, ilk hikâye kitabı, romansların üzerine çıkan ilk kitap olmasının yanında, romansların anlatım biçimiyle tam olarak da bağlarını koparmıyor. Her hikâye okuyucuya ahlaki öğütlerde bulunurken, örnek insanın nasıl olması gerektiğini araştırıyor ve insan davranışlarına ilişkin sorular soruyor. **Don Quijote**'deki yaratıcılığın izlerini her cümlede okuyucuya bir defa daha hissettiriyor.

Örnek Alınacak Hikâyeler'le birlikte Don Quijote'nin durduğu raflardaki ilk boşluk dolsa da, hikâyelerin 400 yıl boyunca hâlâ tam olarak çevrilmemesi her zaman bir eksiklik olarak kalacak hayatımızda.

OKURA ÖNSÖZ

Miguel de Cervantes Saavedra

Pek sevgili okur, şayet mümkün olsaydı, ben bu önsözü yazmaktan kendimi alıkoymak isterdim, zira **Don Quijote**'min başına koyduğum önsöz hakkımda pek o kadar hayırlı olmamıştır, kaldı ki aynı arzuyu bunda da duyayım.(1) Bunun kabahati, hayatım boyunca zekâ ve konumumdan çok, halimle ve tavrımla edinmiş olduğum, o sayısız dostlarımdan birine aittir: Ünlü Don Juan de Jauregui,(2) kendisine portremi verebileceğime göre bu dost, göreneğe uyarak, pekâlâ da beni bu kitabın ilk yaprağı üzerine hâk ve tasvir edebilirdi. Böylece benim içimde kalmış bir arzu yerine geleceği gibi, herkesin gözü önünde, türlü türlü buluşlarla ortalığa çıkma cesaretini gösteren kimsenin yüzünü, boyunu posunu merak edecek bazı kimselerin arzusu da resmin altına şunlar yazılarak, tatmin edilmiş olurdu:

"Burada gördüğünüz, kartal yüzlü, kestane saçlı, düz ve açık alınlı, şen gözlü ve orantılı olmakla beraber, kıvrık burunlu, yirmi yıl var yok, önce altın sarısı iken, şimdi kır sakallı, palabıyıklı, küçük ağızlı, yabadan sık, tesbihten seyrek dişli –zira kala kala altısı kalmıştır, onlar da pek fena durumdadır, birbirine de hiç uymamaktadır– kollarıyla bacakları arasındaki gövdesi ne iri ne ufak, teni esmerden çok beyaza kaçan, biraz düşük omuzlu, pek çevik ayaklı olmayan adamla; **Galatea**'nın ve **Don Quijote de la Mancha**'nın yazarı ve **Perucyalı Cesar Caporal**'in eserini takliden yazılmış olan **Parnassos Yolculuğu**'nun ve olasılıkla sahibinin adını bile taşımadan her yana yayılıp giden diğer birçok eserlerin yazarıdır. Onu hemen hemen herkes "**Miguel de Cervantes Saavedra**" diye çağırır. Uzun yıllar askerlik etmiş, beş buçuk yıl esarette kalmış, orada felaket anlarında sabırlı olmayı öğrenmiştir. Lepanto savaşında bir arkebuz kurşunu ile sol elini kaybetmiştir. Bu yarayı, çirkin görünmekle beraber, kendisi güzel buluyor, çünkü onu geçmiş yüzyılların gördüğü, gelecek yüzyılların da görmeyi ümit etmediği en anılmaya değer ve yüksek bir olayda (3), o savaş yıldırımı ve hatırası mutlu, V. Carlos'un oğlunun galip bayrakları altında çarpışırken almıştır.

Kendisinden şikâyet ettiğim dostumun aklına bu söylediklerimden başka bir şey gelmediği takdirde, ben kendi başıma iki düzine şahit gösterir, onları kendisine gizlice dinlettirir, bu suretle adımı daha çok yaymasını, zekâ ve kabiliyetimi övmesini sağlamış olurum. Bu gibi övgülerin gerçeği olduğu gibi söylediklerini düşünmek budalalık olur, çünkü ne övmenin ne de yermenin kesin ve belirli bir sınırı vardır.

Ama, mademki bu fırsat kayboldu, ben de kâğıt üzerinde bembeyaz ve tasvir edilmeden kaldım, o halde dilimi kullanarak kendi kendimi tanıtmak zorundayım. Dilim, kekeme olmakla beraber, işaretle söylendiği takdirde bile anlaşılması mümkün olan gerçekleri söylerken kekelemeyecektir. Ve sana tekrar ediyorum ki, sevgili okur, sunduğum bu hikâyelerde bir kumaştan iki gömlek çıkaramayacaksın, çünkü onlar topu, endazesi belli kumaştandır. Demek istiyorum ki bazı hikâyelerde bulacağın gönül maceraları o kadar edepli, Hıristiyan mantığı ve meşrebine göre o kadar ölçülüdür ki, onları okuyacak gafil veya dikkatli okuru kötü bir düşünceye sürüklemesine imkân yoktur.

Onlara "Örnek Alınacak" adını verdim ve iyi dikkat edersen, kendisinden faydalı bir örnek çıkarılmayacak hiçbir hikâyenin bulunmadığını görürsün. Bu konuyu uzatma korkusu olmasaydı, gerek hikâyelerin bütününden, gerek her birinden ayrı ayrı çıkarılabilecek lezzetli ve şerefli meyveyi belki göstermeye çalışırdım.

Benim buradaki amacım halkımızın önüne bir "marifetler masası" koymak ve burada herkesin, hiçbir zarara uğramaksızın eğlenebilmesini sağlamak olmuştur. Ruhun ve vücudun hiçbir zarara uğramaması diyorum, çünkü namuslu ve hoş çalışmalar zarar vermek şöyle dursun, faydalıdırlar.

Evet, insan vaktini daima mabetlerde geçirmez, durmadan ibadet yerlerine doluşmaz, ve insan, ne kadar önemli olursa olsun, hep iş başında değildir. Yorgun ruhun dinlendiği eğlence ve dinlence saatleri vardır.

Bu niyetle kavak ağaçları dikilir, pınar yerleri aranır, bayırlar düzeltilir ve özenle bahçeler düzenlenir. Sana bir şey söylemeye cesaret edeceğim: Bu hikâyelerin, onları okuyanı herhangi bir suretle kötü bir arzuya veya düşünceye sürükleyeceğini bilsem, hikâyeleri halkın önüne çıkarmaktansa onları yazmış olan elimi kesmeyi tercih ederim. Artık öteki dünya ile eğlenecek yaşta değilim, çünkü elli beş yaşında olsam dokuz yıl ve elimi kazanırdım.

Zekâm bu yolda çalıştı, eğilimim oraya doğru, ve bundan başka sanıyorum ki –ve bu böyledir– ben Kastilya dilinde (İspanyolcada) hikâye yazmış ilk insanım. Zira bu dilde basılmakta olan birçok hikâyenin hepsi yabancı dillerden çevrilmiştir. Bu hikâyeler ise benimdir, ne taklit ne de çalıntıdır: Zihnim onları tasarladı, kalemim onlara vücut verdi ve basının kolları arasında da büyüyüp gidiyorlar.

Onların arkasından, ömrüm yeterse, sana **Los Trabajos de Persiles**'i sunacağım. Bu kitap Heliodoro1 ile rekabet etmek cüretinde -cüret etmiş olmaktan ümitsizliğe düşmezse- bulunuyor, önce, ve yakın bir zamanda, ***Don Quijote'nin Yaptıkları ve Sancho Panza'nın Hoş Halleri***'nin genişletildiğini, ondan sonra da Bahçenin Haftaları'nı göreceksin.

Benim gibi dermanı kalmamış biri için çok şey vaat ediyorum, fakat "arzulara kim gem vurabilir ki?" Yalnız şunu göz önüne almanı isterim: Mademki bu hikâyeleri büyük Lemos Kontu'na ithaf etme cesaretini gösterdim, onlarda değerlerini yükseltecek bazı gizler saklı olsa gerektir...

Tanrı seni korusun ve bana da, dört beş "sözde" kurumlu ve yapmacıklı kimselerin hakkımda söyleyecekleri kötü laflara katlanmak sabrını versin demekten başka bir şey söylemiyorum. Eyvallah.

Bu önsöz "Örnek Alınacak Hikâyeler" kitabı için yazılmıştır.

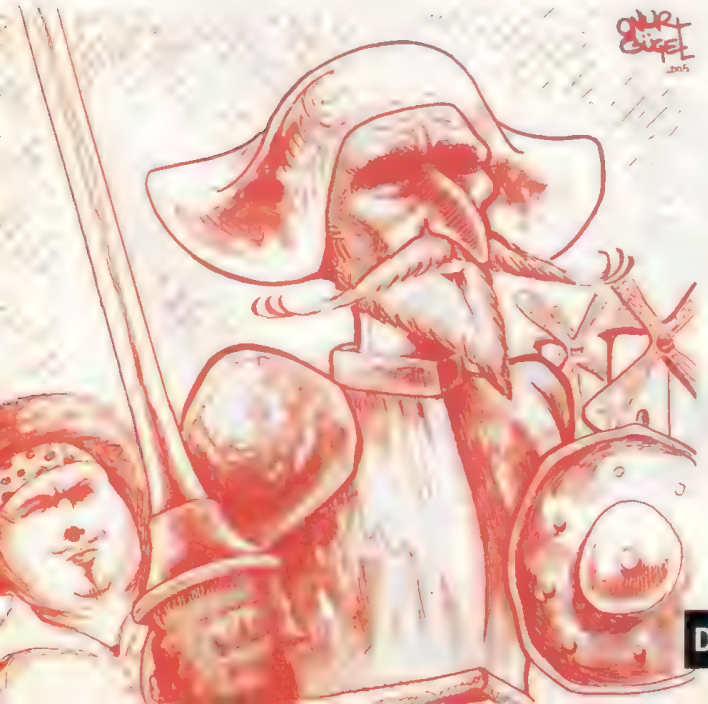

Desen | Onur Güçel

1 Don Quijote'nin I. kısmının önsözünde Cervantes çağdaşı olan yazarların bazı itiyatlarıyla acı acı ve ustaca alay etmiştir.

2 O zaman meşhur İspanyol ressamlarından ve **Cervantes**'in dostlarından bir zat. İnebahtı.

3 Lepanto deniz savaşı

4 Heliodoros, IV. Yüzyıl da yaşamış olan Rum piskopos Odessea'yı taklit ettiği, Theagenos ve Haiklea adında, bir roman yazmıştır. Kendisinden sonra gelen hikâyeciler üzerinde çok etkili olmuş olan bu yazar Cervantes üzerinde de,etkisini göstermiştir. Persiles y Sigismunda adlı son eserinin yazılmasında etkili olmuştur.

Don Kişot
özet

Mancha adında bir köyde, elli yaşlarında bir asilzade sürekli şövalye romanları okumaktan iyice sapıtıyor. Ününe ün katmak ve tıpkı severek okuduğu kitaplardaki kahramanlar gibi haksızlığa karşı koymak için bir şövalye olarak tehlikeli maceralara atılmaya karar veriyor. Kartondan kendine bir miğfer yapıyor, paslanmış bir zırhı temizliyor, bir köylü kızını kalbinin efendisi yapıyor ve ona Toboso'lu Dulcinea gibi şiirsel bir isim veriyor ve sıska atı Rosinante'ye atlayıp yola çıkıyor. Sabit fikrinin kıskacı altında sıradan bir hanı bir şato, fahişeleri soylu hanımlar, hancıyı da cesur bir şövalye olarak görüyor. O da şövalyelik unvanını kendisi vermek zorunda kalıyor. Cesurca bütün dünyayla dalaşmaya yol arıyor ve seyisler tarafından korkunç bir şekilde dövülüyor. İyi yürekli bir köylü onu evine geri götürüyor. Ama yara bere içindeki çılgın henüz ıslah olmuyor. İkinci bir sefer için **Sancho Panza**'yı kendine yamak seçiyor ve ancak ondan sonra karakteristik bir anlam kazanıyor.

Çılgın bir fikre saplanmış bir idealist ile köylü kurnazlığın sahip, sadece kendi çıkarını ve midesini düşünen kaba-gerçekçi bir yardımcının oluşturduğu bu karşıtlık karşılıklı olarak birbirlerini belirginleştiren ayrılmaz bir bütün olarak karşımıza çıkıyor ve giderek insan özelliklerinin en temel figürleri haline geliyorlar. Ancak bundan sonra **Don Kişot,** çocukluğumuzdan bildiğimiz ünlü davranışlarını sergilemeye başlıyor, dev sandığı yel değirmenlerine savaş açıyor, müthiş bir toz kaldırdığı için ona büyük bir ordu gibi görünen koyun sürülerine saldırıyor, bir başka macerada ganimet olarak bir berber leğenini ele geçiriyor ve onu miğfer olarak kullanmaya başlıyor, kırmızı şarap fıçılarıyla girdiği "kanlı çarpışmalardan" sağ salim çıkıyor ve maceralar bu şekilde sürüp gidiyor. En sonunda bu zavallı şövalye sadık yardımcısı tarafından bir kağnının üzerinde, harap bir halde evine geri götürülüyor. Böylece birinci kitap sona eriyor.

Cervantes ikinci kitabı ancak on yıl sonra bitirebiliyor (1615). Bu arada yetkisiz bir el tarafından eserin devamı çoktan yazılıp yayınlanmıştır. İkinci kitapta, birinci kitaptaki renkli maceraların yerini zekice konuşmalar alıyor. Kahraman yavaş yavaş çevresinde alay konusu olan yoksul, hasta ve bunak bir deliye dönüşüyor. Bir "adaya" vali tayin edilen **Sanco Panza** giderek daha belirgin bir şekilde ön plana çıkıyor ve Süleyman tavrıyla hükümler veriyor. Bunlar harika sahnelerdir. Ama bir deli olarak yaşamış olan **Don Kişot** bir bilge olarak ölüyor. Kendi çılgınlığının ve körlüğünün farkına varıyor. İyi bir Hıristiyan ve zeki bir insan olarak öbür dünyaya göçüyor.

Behiç Pek

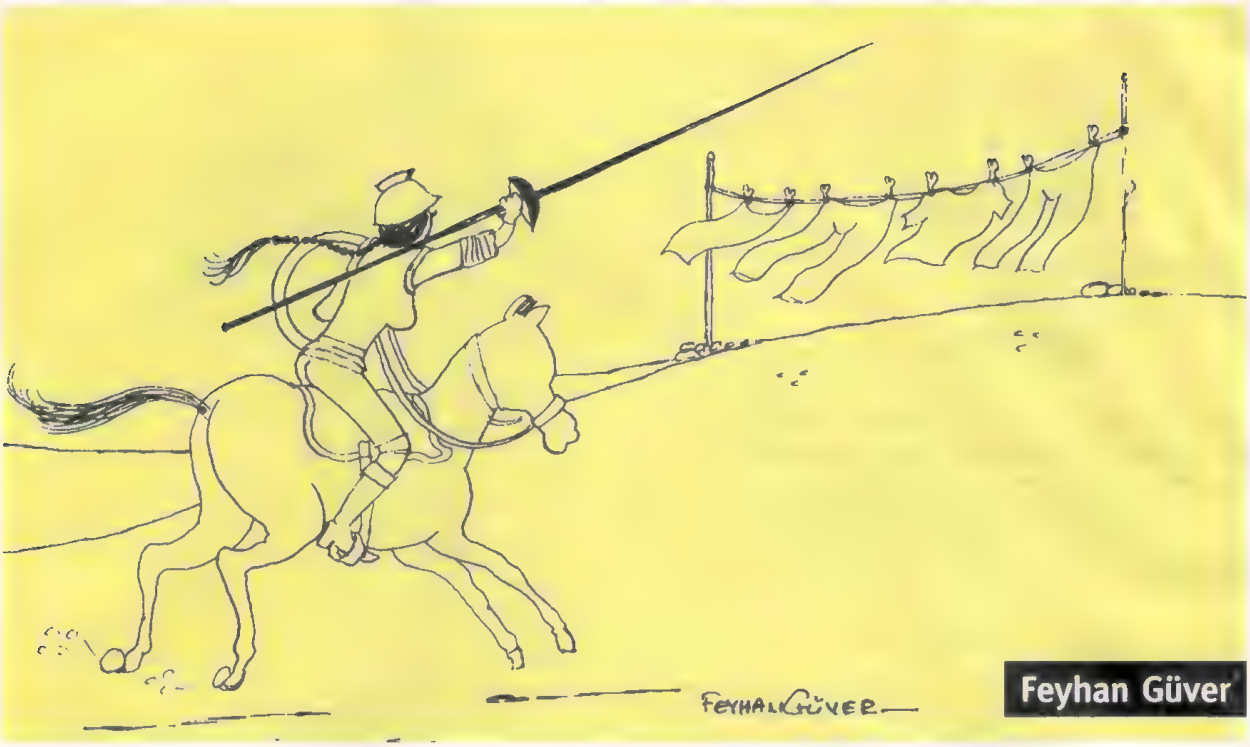

Feyhan Güver

NAZIM HİKMET

Don Kişot

Ölümsüz gençliğin şövalyesi,
ellisinde uydu yüreğinde çarpan aklına,
bir Temmuz sabahı fethine çıktı
güzelin, doğrunun ve haklının :
önünde mağrur, aptal devleriyle dünya,
altında mahzun, fakat kahraman Rosinant'ı.
Bilirim,
hele bir düşmeyegör hasretin hâlisine,
hele bir de tam okka dört yüz dirhemse yürek,
yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok,
yeldeğirmenleriyle dövüşülecek.

Haklısın, elbette senin Dülsinya'ndır en güzel kadını yeryüzünün,
sen, elbette bezirgânların suratına haykıracaksın bunu,
alaşağı edecekler seni
bir temiz pataklayacaklar.
Fakat sen, yenilmez şövalyesi susuzluğumuzun,
sen, bir alev gibi yanmakta devam edeceksin
ağır, demir kabuğunun içinde
ve Dülsinya bir kat daha güzelleşecek...

-1947 -

Don Kişot...

Hayal mi?..
Gerçek mi?..
Hiçbiri mi?..

Hayalle gerçek birbirine bağlanmış, ancak bu bağlayış bir kördüğüm halinde yapıldığı için neyin hayal, neyin gerçek olduğu çözülemez, çözdüm sanan da bu düğümün içine dolanır hayal ve gerçek sorusunu bir daha da sormaz...

Güneri İçoğlu | LeMan Çizeri

Don Kişot'un basılan ilk kapakları

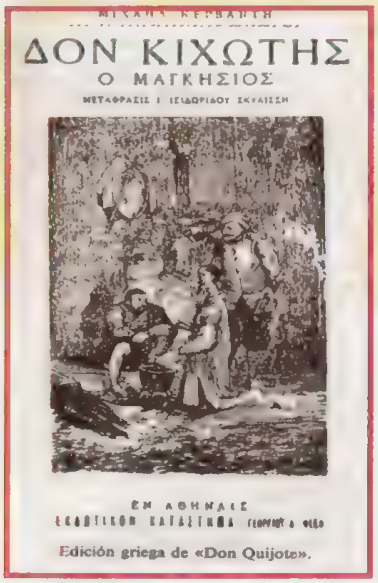

Edición griega de «Don Quijote».

Don Kişot - Yunanistan'da...

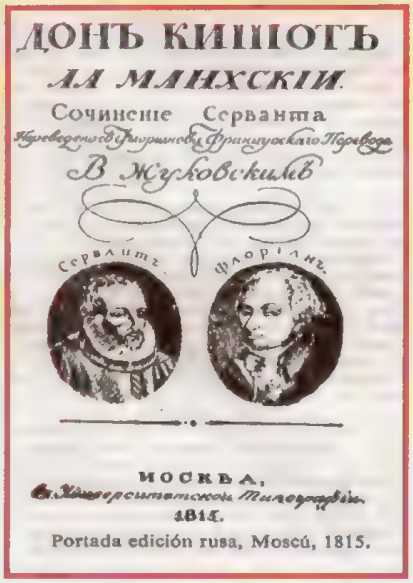

Portada edición rusa, Moscú, 1815.

1815, Don Kişot Moskova'da.

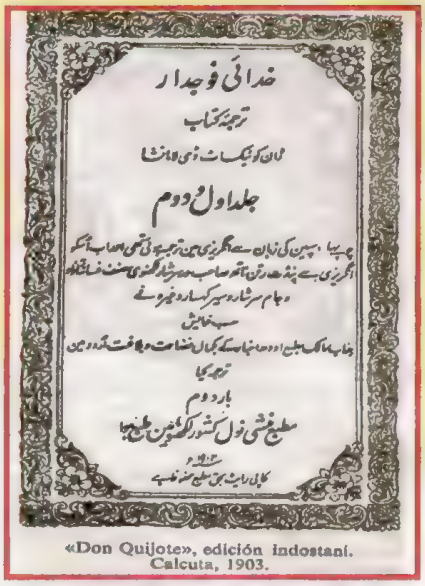

«Don Quijote», edición indostaní. Calcuta, 1903.

Kalkuta'daki ilk Don Kişot kapağı, 1903

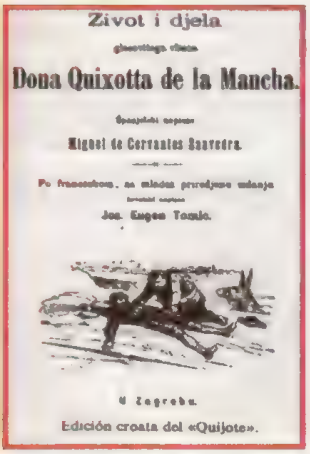

Edición croata del «Quijote».

Hırvatistan'da...

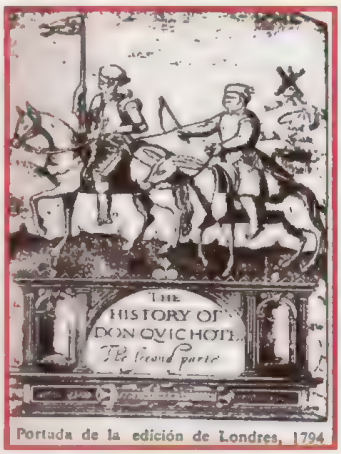

Portada de la edición de Londres, 1794

1794. İngiltere'deki baskının kapağı

İlk baskı ilk kapak 1605...

Türkçe'de Cervantes

Don Kişot
Miguel de Cervantes Saavedra
Yapı Kredi Yayınları, Şubat 2004

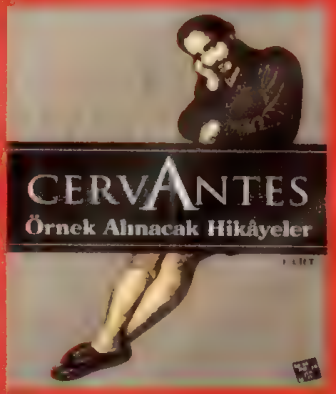

Örnek Alınacak Hikayeler Cilt:1
Miguel de Cervantes Saavedra
Kekeme Yayınları, Haziran 2004

Yüce Sultan
Miguel de Cervantes Saavedra
Yapı Kredi Yayınları, 1995

KAÇAK DENEME

Nükhet Erkmen

Yabancılaşma ve kabullenme

Her toplumun, her kültürün; içinde barındırdığı, büyüttüğü, kimi zaman örtüp, kimi zaman da açıkça ortaya koymakta direttiği çeşitli rol beklentileri, normları, toplumsal konumlara ait ve özgü eylemleri, rol davranışları var.

Ekonomik sistemlerin yörüngesinde, iktidar sistemleri tarafından denetlenip, kurgulanan yaşamda, modern toplumun yarılıp, postmodern (Modern ötesi) olarak tanımlanan, çok katlı, bölük pörçük, belirlenmemiş, kaygan merkezli bir toplum yapısına yönelinen dünyada bireyin kendine yabancılaşması nerede durmakta? Bireyin kendine olduğu kadar, yaptığı ya da yapmak zorunda olduğu işe, üzerine biçilen tüm rollere hatta belki de hayata yabancılaşmaya başladığı yol ayrımı nerede karşısına çıkmakta?

Eğer "yabancılaşma"; insanın tüm toplumsal, sosyal, ekonomik koşullar içerisinde yaşamını idame ettirmek adına, 'kendi kendini gerçekleştiren özüne' uzak düşmesine, yaşamının değersizleşmesine işaret eden bir kavram olarak ; birey tüm bunlardan kendini dışsallaştırdığında ya da bu durum süreç içerisinde kendiliğinden ortaya çıktığında; içine girdiği yabancılaşma sürecinden bir kaçış, kurtuluş ne derece mümkün olmaktadır?

Tüm bunlardan öte; birey kendi yaşamında "yabancı" olursa ne olacak peki?

"Yabancı" olan kendini yabancı olduğu şey her ne ise ona ait hissedemeyen değil midir?

O yabancı olduğu her şeye bu kendi yaşamı olsa bile dışarıdan bakandır, bakabilendir aslında. Yabancı; zamanın, mekanın, bazen girift ilişkilerin, nereye gidersek gidelim çok da kaçamadığımız sınırların, kodlamaların dışında olduğu için kendi kodlama ve alanlarını kendisi belirlemek durumundadır artık.

Peki bu alanların ya da sınırların belirlenmesinde aidiyet duygusu taşıyor olmak, kendini hep bir yerlere ait hissetme durumunda olmak ne derece önemli? Yaşadığın eve, çalıştığın işe, kurduğun ilişkilere, sevdiğin dostlarına, değer verdiğin, anlam kattığın her şeye kendini bir gün ait hissetmezsen ne olacak?

Sonsuza kadar "yabancı" olmak mümkün mü? Mümkün ve namümkün...

Bireysel, toplumsal yaşamdan kopmuşluk, dayatılan, arzulanan, yapılan ya da yapılamayan her şey nedeniyle parçalanmışlık durumları ötekileştirildiği ve dışlandığı için onları kabullenmek daha da zor değil mi?

Toplumdaki tüm sistemler hep bir bütünlük kurma çabası içinde olduğundan ya da hep öyle gösterilemeye çalışıldığından değil mi, yabancılaşanları, eşcinsellerin, kimsesizlerin, hiç kimse olanların, delilerin, evsizlerin sistem dışı edilmesi?

Öncelikle bireyin kendisi tüm bunları içselleştirdiğinde, bu bilinç düzeyine geldiğinde, parçalanmışlıklarını kabullendiğinde ve bunlarla yaşamayı öğrendiğinde; parçalanmış ya da yabancılaşmış yaşamlar da bir bütünlük oluşturulabilir düşüncesindeyim. Bu düşünce yeni kopmalara, kırılmalara, farklı özgürleşme alanlarına ve tabii ki yeni sancılara gebe...

Hiçbir toplumun homojen olmadığını düşünecek olursak, her toplumda kaosun, çatışmanın, karşıtlıkların olması mümkün.O toplumun sağlıklı bir toplum olabilmesi için gerekli hatta.Bu yüzden bireysel yaşamlarımızda da iniş çıkışların, gelgitlerin, parçalanmaların, yabancılaşmaların, çelişkilerin ve sancıların olması doğal .Yine de şunun üzerinde durmadan geçemeyeceğim ki bunlar bizim bir bütün olamayacağımız anlamına gelmez.Bunun bilincine ve ayırdına vardığımızda da George Simmel'in belirttiği şu aşamaya gelebiliriz ancak:

"YAŞAMDAN DAHA FAZLA BİR ŞEY
İSTEYEBİLİRİZ YA DA YAŞAM İÇİN DAHA FAZLA BİR ŞEY İSTERİZ".

Alp Tamer Ulukılıç

KAÇAK ŞİİR

SES-SİZ-LİK

Giderayak
Yorgun sesimi bırakıyorum bu dünyaya
Zehirli oklarıyla hiçliğe yayılırken
Cehennem kirpileri
Ve hiçbir şeyi mühürlemeden zaman
Tamburî Cemil Bey'in sesine çırak
Bir sabah erkenden parlayan gün gibi
Bir gece öncesi sessizce ağlayarak

Bir kül sessizliğinde soğuyan ay ve gece
Sıyrılırken uzak bir geçmişin külfetinden
Suretin ve sesin dolanırdı dilimde
En felaket mühimmattı sevgilim
Gülümsemen
Bir meyve bahçesini talan eder gibi
Gecelerde sevişirken sessizce
Sesimi yitirmeme, çekip gitmeme neden

Sırada kimin sesi var?
Ben gidiyorum artık
En güzel sözlerimi gömerek
Eriterek sesimi en utanmaz güneşte
Şimdi bir mezar kadar hafif ruhum
Ve bir tüy kadar ağır zaman
Beni çağıran -sesin değil-
Bir kuşun yükseklik korkusu
-Ki yorgun kalbidir iki kanat arası-
Ve bir sürünün boynunda çalan
Çobana ve rüzgara uyumlu
Kuşun gördüğü ama duymadığı
Ritmik ve denetlenebilen
Tunçtan ve binlerce çıngırak

Unuttum artık tüm sesleri
Onlar bir sesin kendi iç sesleri
Yanağımızı okşayan bir anne kadar kederli
Tarih kadar muhacir
Tanrı kadar esrarengiz
Ve tutkularımız kadar haindi!

Bir cam çatlar kendiliğinden
Rengi fırlar içinden bir çığlık gibi tenin
Cam kırıkları içinde sesim
Yedi rengin kutsal dehşeti
Toprağı öper
Kırık sesi tenin lâl kendi sesim
Şımarık bedenlerimizde
okşarken hayat bizi

Aniden gelen sıtmalı bir ses olur ölüm
gömer kendi kendini
"En sonunda duyduğumuz kendi sesimizdir,
Karşı duvardan ışık hızıyla dönen ve
gözkapaklarımıza şehvetle gömülen"
İsteseydin dilsiz de sevebilirdim seni!

4

Edebiyattan önce hayat var

Şubat 2005

arka sokak

http://groups.yahoo.com/group/arka-sokak

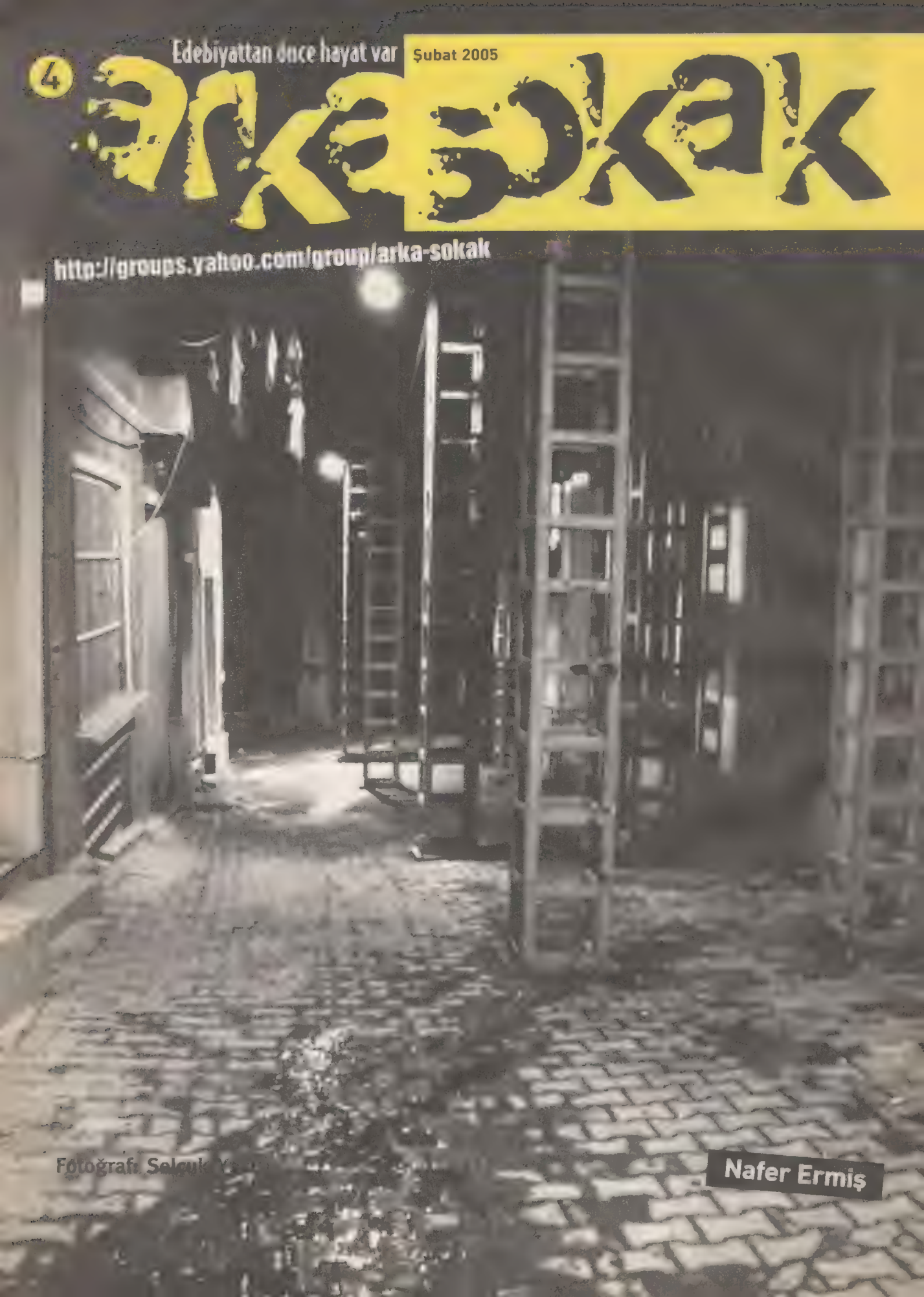

Fotoğraf: Selçuk Y...

Nafer Ermiş

Eleştiri

KADIN DİLİ SORUNSALI-2

Herkesin hatırlamasını umut ettiğim gibi, geçen yazımda Türk Edebiyatında kadın dilinin durumu ile ilgili faydalı bilgiler vermiştim. Yine de hatırlayamayan ve daha da kötüsü hiç okumamış olan faniler için bir özet vermekte fayda görüyorum. Demiştik ki; Türkiye'de kadın şair yoktur çünkü Türkçe'de kadın dili yoktur. Olmayan bir dil üzerine imge kurmak olanaksız olduğundan kadın şiiri de olanaksızdır. Şiir yazan kadınları şair kadınlarla karıştırmamak gerekir. Böyle demiştik, ne güzel demiştik. Ama tabi ki, ben bunları yazdıktan sonra bir iki çatlak ses çıkmadı değil ama kimse kalkıp da " Ne diyorsun kardeşim sen? İşte şunlar şunlar var" diyemedi. Bu da ne kadar sağduyulu bir kitleyle karşı karşıya olduğumu ortaya koydu ki mutluluğum binlerce kat arttı. (Daha önce niye mutluydum hatırlamıyorum gerçi ama, neyse)

Şimdi sorunu tespit ettik, bir de bu sorunun sebepleri ve çözümleri olmalı değil mi? Ve siz duyu organlarınızı sonuna kadar açmış benim bu soruna getireceğim çözümü bekliyorsunuzdur üstelik. Üzgünüm ama, daha çok beklersiniz . Türk şiirindeki kadının yeri ve konumunu ben kurtaracak değilim. Bu sadece benim sorunum da değil. Üstelik bu kadar yoğun bir erkek egemen baskısı altında sorunu ortaya koymakta gösterdiğim cesaret bile takdire şayanken bir de sorunu çözmemi beklemeniz biraz haksızlık olmuyor mu? Ayrıca itiraf edeyim ki bu aralar kadının Türk toplumundaki olmayan yeriyle hiç ilgilenmiyorum. Kadının dili yoktur, bunun ilk sebebi insan egosunun beslendiği ve insan varlığının temeli olan cinselliğin kadınların sırtında bir yumurta küfesi olduğu gerçeğidir desem ne olacak? Cinselliğini bastıran, cinselliği için aşağılanan, cinselliği için sömürülen kadın, cinselliğini oluşturan ana noktayı, yani kadınlığını reddeder hale getirilirse, kendi cinsinin dilini oluşturması nasıl beklenir desem birileri anlayacak mı? Daha da kötüsü, şiir yazdığını zannedip erkek dilinin imgelerini yüceltmek için kendini paralayan ve şaircilik oynayan kadınlar durup da "biz ne yapıyoruz" diye düşünecek mi ? Peki bana madalya mı takacak birileri? Madalyadan geçtim, ilk saldırılar memleketimin mürekkep yalamış yutmuş, hatta mürekkebe bulanmış aydın erkekleri ve onların açtığı yolda masum masum ilerleyen, itaatkar aydın kadınları olmayacak mı ? O zaman kafayı mı yedim, başka derdim mi yok, ona buna bulaşıp şöhret mi arıyorum?

Doğrudur kafayı yediğim ama sebebi bu değil. Sadece âşık oldum. Ve her âşık kadın gibi salağa dönmüş durumdayım. Ve yine her âşık kadın gibi, kadının tek sorunsalının (böyle sorunsal falan yazınca daha havalı oluyor, yoksa tam anlamını bildiğimden kullanmıyorum bu sözcüğü) sevgilisinin onu aramaması olduğunu düşündüğü haldeyim. O yüzden Türk Edebiyatını sevgilimden ayrılmadan kurtaracak değilim. Ayrıca şu anda sevgilim ve Türk Şiiri arasında seçim yapmam gerekirse yakarım bütün şiirleri. Türk kadını, şiirde kendi kimliğini ve yerini bulmak için biraz daha bekleyecek. Kızlarımız, ellerinde tomar tomar şiirimsilerle dergi editörlerinin karşısında ter dökmek istiyorlarsa bu onların bileceği şey. Şair oldum diyen kadınlarımız rakı masalarının sabaha yakın saatlerinde şiir okuma triplerine girip arkalarından gizli gizli gülen erkeklerin sırnaşıklıklarını çekmek istiyorlarsa buna asla karışamam. Ama oturup, bu sorunu tartışmak isteyen olursa, bir kadın dili yaratmak mümkün olabilir mi sorusunu sorup yanıt aramak için mum yakmanın ötesine geçmek isteyen varsa, 'yetti bu erkeklerin amansız zulmü, uyanın kadınlar "diyen birkaç deli çıkarsa, o zaman sevgilimden telefon beklemeye biraz ara verip belki bir şeyler yapabilirim. Aksi halde beni rahatsız etmeyin. Bunca yıldır kurtulmamış Türk kadını ve bunca zamandır kadınsız kalmış Türk şiiri biraz daha bekleyebilir. Değil mi ?

Çiğdem Koç

Asansör Hikâyeleri

Komşu ruh

Asansörü geceler boyu çalıştırıp duran onun ruhuymuş. Kendisini hiç görme şansım olmadı, ruhunu da tabii. Eve gelirken yolda ölmüş adamcağız.

Bir tuhaflık olduğunu hepimiz anladık. Asansör neden gündüz değil de gece böyle inip inip çıkıyordu? Hem neden hep ölen adamın dairesinde duruyor ve bir süre sonra tekrar aşağı inip tekrar yukarı çıkıyordu ki? Asansörcüleri çağırdık önce. Hiçbir arıza yok dediler. Başka asansörcüleri çağırdık. Onlar da sorun yok dediler. Çaresiz kalınca apartmandan birinin daimi falcısının da katıldığı bir olağanüstü durum toplantısı yapıldı. Falcı sarsıldı, titredi, inledi ve gerçeği açıkladı. 'Ölen adam evine girmek istiyor.'

Bir ruha ne diyebilirdik ki? Gacır gucur asansör sesi dinlemekten başka çaremiz yoktu. Ta ki biri çilingir çağırmayı akıl edene dek. Çilingiri çağırdık ve ölen adamın kapısını açtık. Ruh, asansörü çalıştırdı her gece olduğu gibi. Eve girdi. Şimdi sadece sabahları işe giderken ve akşamları dönerken aynı asansöre biniyoruz. Ona zahmet olmasın diye düğmeye biz basıyoruz. Zira bedeni olmadığı için bunun ona zor geldiğini biliyoruz. Bazen asansörde ufak bir muhabbet de ediyoruz havadan sudan. Şu asansör de olmasa insan komşularını göremeyecek. İyi bir şey.

Sör gezegeni

Uzaya fırlatılan ilk asansör bizimkiydi. Bilerek fırlatılmamıştı tabii. Asansörü yapan firma, yanlış işler yapmıştı ve böyle dahiyane bir durum ortaya çıkmıştı. Deneme için binen bir firma görevlisiyle birlikte asansör, uzay boşluğunu boyladı. Üretici firmanın müdürü Türkiye'de çalışacak iş bulamayınca bu işe koyulan bir uzay mühendisiymiş. İşin garibi binen görevli de hep UFO'lar tarafından kaçırılmak istermiş. Yani tesadüfler mi demeli, yoksa tesadüf değil mi hayatta hiçbir şey bilemiyoruz. Ama bu ikisinin hayali bir nevi gerçek olmuş. Asansörü NASA dip köşe aradı. Ama maalesef hiçbir iz bulunamadı. Yalnız güneş tutulması esnasında, bazı dediğine inanılmayan kişiler, asansörü güneşin önünde gördüklerini iddia ediyorlar. Kimi kesimler ona artık 'Sör Gezegeni' diyor. Ve hatta bu gezegene tapan bir de sör tarikatı var. Ama bilimsel çevreler olayı bir netliğe kavuşturamadı. Neden netleşmek gerekiyorsa. Sör gezegeni mutlu. Yapan mutlu. Biz çıkalım kerevetine.

Özlem Tansal

Deneme

YAZARIN SORUMLULUĞU

Açıkça, basitçe, "memleket meseleleri beni hiç sarmıyor" deyip, bütün olan biteni "roman değil gazete konusu" diye geçiştiren insan neden yazar?

Oysa yazmak, kendi düşüncesini, dünyayı görüş biçimini insanlara sunmak, ne kadar haklı olduğunu göstermek istemenin ta kendisidir. Yazmanın temelinde politika vardır. Tabi eğer yazdıklarımızın bir edebiyat ürünü, özellikle de klasik edebiyat türü içersinde yer aldığını düşünüyorsak bu böyledir.

Edebiyatın, klasik edebiyatın esasları vardır, eser değerini, akıldan ve sağduyuya dayanmayan, estetik değerlerle bağdaşmayacak unsurların azlığından alır. Burada yazarın ruhu, hisleri de önemlidir ama bunu amaç edinmemelidir, duyguların, eserin ortaya çıkışı sırasında, 'kıvılcımlandırma' dan öte bir görevi olmamalıdır. Bunun olabilmesi için de, her sanat türünde olduğu gibi samimiyete, yaptığı işe inanma özelliğine ihtiyaç vardır.

Özetleyecek olursak, klasik edebiyat, tabiatı akla uygun bir şekilde taklit eden, 16. yy'da tam şeklini alan rasyonalizmin yazım alanındaki yankısıdır.

Her akımda olduğu gibi, klasisizmin daraltıcı zincirlerine karşı bir tepki olarak romantizm ortaya çıkmıştır. Romantizm, Victor Hugo'nun deyimiyle "sanatta bir çeşit liberalizmdir ve klasisizmin dayatmalarına karşı bir tepkidir."

Bu iki tanımın iyi bilinmesi ve bunlar göz önünde tutularak, yazarın, hedeflerini, isteklerini belirlemesi gerekir. Romantizm bir çeşit öznelcilikse, toplumsal sorunları, kaygıları ele alan bir yazarın ondan uzak durması gerekir.

Kanımca, edebiyatı her zaman araç olarak görmeliyiz. İyiliği, güzelliği dile getirme, anlatma tekniği, yöntemi olarak tanımalıyız. Geçmiş bunu bize çok açık biçimde göstermiştir, Nazi rejimi ve komünizm, bilimi de, sanatı da, ulusal tutkuların yayılmasında vasıta yapmıştı. Şunun iyi ayırt edilmesi gerekir, sorumlulukla suçluluk farklı şeylerdir, yazar sorumluluğunu hissedip yazdığında bir şeyleri değiştirmeyi amaç edinmiş olur ama değişim sürecinin gerektirdiği işleri o yapmaz. Tarihte büyük olayların, yeniliklerin geliştiği zaman dilimlerini anlatan insanlar, hep geç kalmışlardır. Bu, edebiyatın hayatın biraz gerisinde kaldığını göstermektedir, çok doğaldır, çünkü edebiyat haber bülteni değildir ve Lev Tolstoy'un dediği gibi, "büyük kanavaların yaratılması çok zahmetli çalışma ve çok zaman istemektedir."

Gerçek yazar, eserinin gerisinde insanı arar. Ve yazar konu edindiği insanlarla aynı zamanda, aynı etkilere maruz kalıyorsa, bu etkileri ikiye ayırabiliriz, Andre Gide bunları, ortaklaşa etkiler yani, bütün bir ailenin, bir insan topluluğunun, bir memleketin aynı zamanda aldığı etkiler, diğeri ise özel, yani insanın ailesinde, şehrinde, memleketinde yalnız başına (isteyerek yada istemeyerek) aldığı etkiler, şeklinde sınıflamıştır.

Yazar dört yanı kapalı, toplumdan uzak, ayrı bir kişi değildir. Etkileri saptaması, gözlemlemesi için çevresinde yoğun, oldukça hızlı değişen bir ortamın olması gerekir. İnsan çölde yazmaz, konuşmaz. Yazarlığın büyülü bir dünyası olduğu sanısı veren bütün o aldatmacalardan uzak durmalıyız. Çünkü yazarların ilk işi, göz boyayıcılıktan, kandırmacadan vazgeçmek olmalıdır. Burada en yerinde tanımlamayı J. P. Sartre yapmıştır, " eski, romantik anlayışa sahip olanlar; en iyi yazar, kuş öter gibi yazandır, derler. Yazar bir kuş değildir."

Yazarın amaçlarını belirlemesi doğrultusunda, düz yazı ile şiir türünün de iyi ayırt edilmesi gerekir. Çünkü, düz yazını tersine, şiirin kendinden başka amacı olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Sartre, düz yazı dilinin saydam, geçirgen, şiir dilinin ise, mat, ışık geçirmez olduğu yani kendi dışını gösterme amacı taşımadığını belirtir. Bir başka deyişle, şiirde neyin söylendiğinden çok nasıl söylendiği önemlidir.

Bugün, satın aldığımız, okuduğumuz kitaplarda şunu fark etmekteyiz, yazarlar amaç olarak, güzelin değil, yalnızca orjinalliğin, yeniliğin, okuyucuyu bir şekilde şaşırtmanın peşine düşmüş, soyut temalara ağırlık vermiştir. Elbette bu da olmalıdır, ama yalnızca bunun peşine düşmek, sorunlarımızı, günümüzde tanık olduğumuz, yaşadığımız karanlıkları unutturmamalı, aksine bütün açıklığıyla gündemde tutup bize hatırlatmalıdır.

İnsanın çevresini ve içinde bulunduğu yaşamı şekillendiren politikaysa, yazarın yolu dolaylı olarak politikadan geçer. Ama bunu yaparken, türlü inceliklerden, seyreltilmiş, törpülenmiş fikirlerden yararlanır. Kişileri olayları, öyle bir döngü içine oturtur ki, okuyucu, eseri okumadan önceki insan olmaktan uzak hale gelir. Ortaya çıkan eserin başarısının bir ölçütü de budur.

Yazar kesin yargılarda bulunursa sorumluluğunu unutmuş demektir. İyinin ve kötünün ne olduğunu herkes bilir, ondan istenen bunları en iyi, en etkili biçimde insanlara sunmaktır, olayları en ince ayrıntısına kadar düşündürtmek ve son sözü okuyana bırakmaktır. Ama bu son söz, yeri ve yönü açıkça gösterilmiş bir boşluk olmamalı, burada yazarın sesini okuyucu asla duymamalıdır.

Sartre'a göre bir yazarın önlemesi gereken en önemli şey, elli yıl sonra şunun söylenmesidir: "Bu adamlar dünyanın en büyük felaketinin geldiğini gördüler ve sustular."

Yararlanılan kaynaklar:
J.P. Sartre - Yazılar
Andre Gide - Seçme Yazılar
Cemil Sena – Sanat ve Güzelliğin Felsefesi
Lev Tolstoy – Sanat Nedir?

Aliyar Güneş

Fanzin

Kolera Fanzin

Nerede başlamıştı hikâye? Neydi bu özneleri belli cümleyi sıraya dizip yeni cümleler bulma telaşı? Sonuna üç noktalı hüzünler, ünlemli yaralar ve cevapsız soru işaretleri koyma endişesi, hırçınlığı, özlemi nedendi?

Tarihi önemsiz bir Ankara gecesinde tek gerçeği aşk ve hayalleri olan, acıya melankoliye, isyana bulanmış iki yüreğin çığlıklarını bir yerlere ulaştırma umuduyla başladı kolera...

Belki soyut bir boşalma duygusu, belki bir şeyleri kaydetme arzusu, belki hüzün-siyah yalnızlıklara uzanma ve içimizin süre giden direnişini büyütmenin savaşı, belki önlenemez bir kalp-kalem ilişkisinin kağıda karışmış kara alfabesini toplumun suratına çarpmanın şehveti...

Bir şeyleri gerçekten istemek ve kavgaya başlamak dışında bir nedeni yok koleranın... Zaten nedenlerin mantıksallaştırılıp çıkar ilişkilerine göre düzenlendiği günümüzde böyle uzun vadeli bir hedef koymanın ve bu anlamsız döngüye karışmanın da nedeni yok!...

Yeterince içimizi bulandıran dünyaya artık korkusuzca kusmaya başladık...

Aşkın ırzına geçildiği, ruhların becerildiği, romantizmin hastalık, kalp insanlarının aptal görüldüğü anlayışa daha fazla susamazdık.

Hastayız: evet. Sağlıklı olamayacak kadar kokuşmuş bir yerküre de yaşıyoruz. Mülteci ve sürgünüz... Terk edildik, acı çektik, incindik... Biz tükenişimizi yazarken ve yazdıklarımızı yaşayarak kendimizi yeniden üretirken kalbimize takılı o keskin bıçağı hiç çıkarmadık; tek gerçeğimizi unutup kalabalıklara karışmadık...

Tükenirken damla damla, bu tükenişi kaleme alıyoruz...

Ankaralı iki anarko-aşık olarak kalbimizi yaymaya, aşkı bulaştırmaya başladık, devam edeceğiz...

Tüm kalp insanlarının da tükeniş sıvılarına muhtaç kolera...

Sistemin, çürümüşlüğün, yozlaşmışlığın ve kirlenmişliğin karşısına dikildik; isyan karası kelimelerimizi suratına bağırmaktan usanmayacağız...

Aşka inandık; kalbimizin o onurlu yalnızlığına sığınıp düşlerimizin sınır tanımaz keskin ucuna dayandık...

Kolera...Bir kere bulaştık sana...

Yolculuk bitmeyecek, kavgamız sona ermeyecek...

www.kolerafanzin.com

Direnecegız...

KALE(Mİ)MİZ DÜSMEYECEK!..

Aşkın köpekleri

Internet

Amatörce Edebiyat

ISSN 1305-0850

Merhaba,

Amatörce Edebiyat, 'edebiyat' ve 'plastik sanatlar' ana bölümlerinden oluşan "web sitesi" olarak üç yıldır yayınlanmaktadır.

Nasıl ki her çağ, her yenilik insanın yaşamını etkileyerek önünde yeni ufuklar açtıysa, internet de günümüz insanını etkilemekte ve insanı yeni ufuklara taşımaktadır.

Yaşamın tüm gereksinimleri, internet ortamına taşınmaya ve yeniden yapılanmaya başlamıştır. Bu yapılanma içinde edebiyat ve sanatın da yerini almaya çalışması çok doğaldır.

Günümüz insanının günlük yaşamının yeniden şekillenmeye başladığı bu süreçte, edebiyat ve diğer sanat dalları da bu yaşam tarzında oluşmakta olan beğeni ve sanat anlayışını yansıtmak zorundadır. Bu durumda sanatın yeni araçlar ve anlatım biçimleri geliştirmesi kaçınılmazdır.

Bu beğeni ve sanat anlayışının oluşmasında, şekillenmesinde ve eserlere ulaşılmasındaki önemli yollardan biri de Amatörce Edebiyat ve diğer web siteleri olacaktır, olmaktadırlar.

Bu yeni bir durum, yeni bir oluşum ve bir başlangıçtır.

Bu süreçte, her yeni olanda yaşanıldığı gibi bu oluşumda da iç dengeler oturana kadar büyük sancılar ve karmaşa yaşanması olağandır. İnternet ortamının da kendine özgü kuralları ve etik anlayışının oluşmaya başladığını; "web sitesi"nin ne/nasıl olması gerekliliğinin sınırlarının çizilmeye başladığını sanırım artık rahatlıkla söyleyebiliriz.

Amatörce Edebiyat, basılı bir dergi değildir. Bu nedenle basılı bir dergi anlayışı ile yayınlanamaz. Amatörce Edebiyat bir web sitesi olmasının gerekleri ve anlayışı ile yayınlanmaktadır.

Amatörce Edebiyat, yaşayan, canlı bir organizmadır.

Amatörce Edebiyat'ta yazanlar da dahil olmak üzere hiçbirimiz, henüz bu yeni oluşumun tam ayırdına varabilmiş durumda değiliz. Kıyaslamalarımız, hedeflerimiz hâlâ basılı yayınlar üzerinedir. Bizler zamk ve mürekkep kokan, dokunduğumuzda içimizi ısıtan, kıvırıp bükerek, yatıp uzanarak, ya da uyuklayarak okuduğumuz basılı kitaplar ve dergilerle yaşıyoruz. Onların yaşamlarımızdaki yeri kesinlikle tartışılamaz.

Amatörce Edebiyat'da ürünleri yayınlanan arkadaşların edebiyatın bir ucundan tutarak kendi haklarını aramaya ve yerlerini derinlemesine irdelemeye başlamaları ile edebiyatımıza yepyeni bir hareketliliğin gelmekte olduğunun farkında olmalıyız.

Amatörce Edebiyat henüz adını koyamasak da, bu yeni oluşumun öncülerinden olma görevini üstlenmektedir. Tüm yetersizlik, eksiklik ve sorunlarımıza rağmen...

Turgay TEZGİN
AE Editörü

Bir An Meselesi

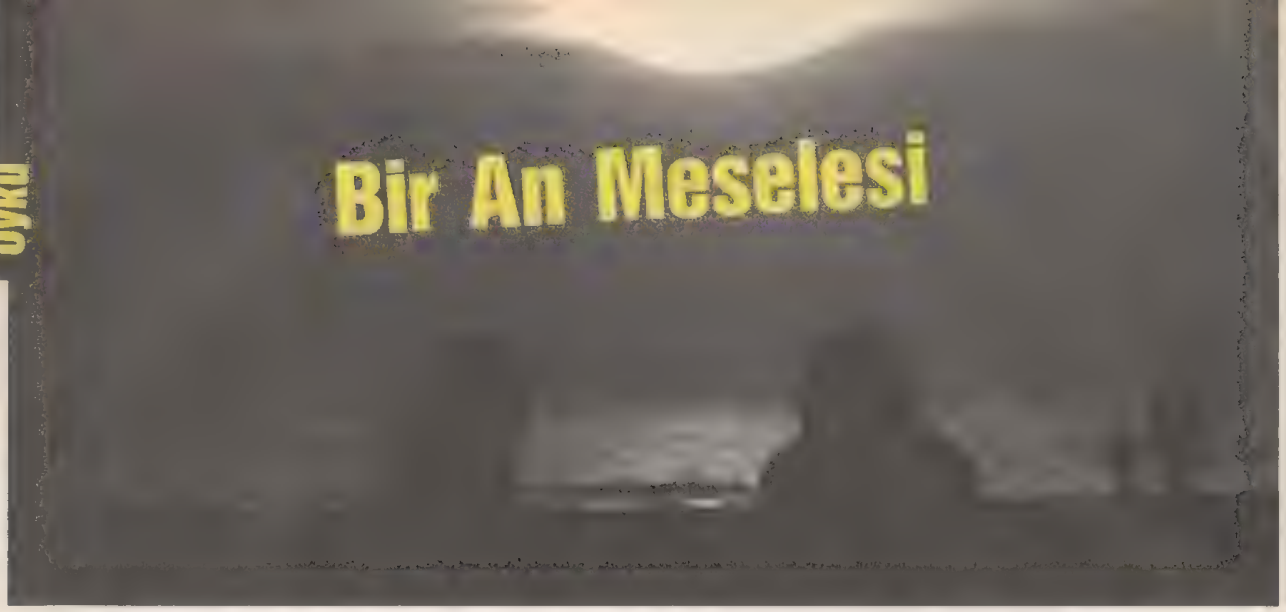

Gölün kıyısındaydık yine. Yaşamın kıyısında duran filozoflar gibi. Ellerimizde boğazımıza sokmaya çalıştığımız ve geceye karşı bir silah gibi tuttuğumuz bira şişeleriyle duruyorduk. Gölün kıyısında, yaşamın kıyısında, bilmekle bilmemek arasındaki sınırda, göğün derinliğinde, gölün dinginliğinde duruyorduk. Toprağın tam da bir depremle ikiye bölünmesi gereken yerde duruyorduk. Tanrının titreyen avuçlarının arasında ve sonsuzluğun koynunda duruyorduk. Acı, devasa bir penis gibi birazdan içimize girmek üzere yaklaşıyordu ruhumuza. Sona yaklaştığımızı seziyor ve bu yüzden her geçen gün daha çok susuyorduk. Anlatacak öykümüz, söyleyecek şarkımız ya da tek bir sözümüz bile kalmamıştı artık.
Arabalar gelip geçiyordu uzaktan. Umutsuzca bakıyordum onlara. Işıklarına ve karanlıkta kayboluşlarına. Neden sinirlendin, dedi. Cevap vermedim.
—Ne işin var senin o insanlarla, tanıştığın ilk gün anlamalıydın oysa.
—Beni motive edeceklerini düşündüm
—Etmiş gibi görünüyorlar. Bira içer misin?
—Sence yaşamın kıyısında duran filozoflar mıyız?
—Edebiyatı sevmiyorum biliyorsun ve yaşadıklarımızı yazma artık.
—Söz veriyorum tek bir kelime bile yazmayacağım. Sadece cevap ver lütfen. Sence hayatın kıyısında duran filozoflar mıyız biz?
Durup düşündü biraz. Karanlıkta kaybolan ışıklara takıldı onun da gözleri. "bence daha çok son biralarını içen iki meteliksiziz" dedi.

Gülümsedik karşılıklı. Şişeleri tokuştururken kamera arkamızda doğan güneşi fon olarak kullanıp birbirine çarptığımız şişelere zoom yaptı ve bir flash sesiyle birlikte bu kare donup bir polaroid fotoğraf makinesinden süzülerek aşağıya düştü.

Resim gölü gören bir tepenin üzerinde duruyordu şimdi. Etrafında birkaç gölge hareket etti.

Ucu çivili sopasını resmin tam ortasına sapladı günün ilk ışıklarıyla beliren bir temizlik görevlisi ve doğruca elindeki çöp poşetine götürdü. Eş zamanlı olarak kamera yükseldi ve temizlik görevlisini tepeden çekmeye başladı. Kamera döne döne gökyüzüne doğru uzaklaşırken temizlik görevlisi gözden kaybolup bir renk kümesine dönüştü.

Biz orayı çoktan terk etmiş şehirdeki ucuz Hollywood karakterimizin repliklerini ezberlemek için kutsal yalnızlığımızdan sıyrılıp feodal akvaryumumuza geri dönmüştük.

Tanrıyı kusarak selamladık ve hep yaptığımız gibi güneşin doğuşuyla birlikte ışıklara kapadık kanlı gözlerimizi.

Genetik bir hata ya da nereden geldiği belirsiz bir türdük. Belki de biz evrim gereği soyu tükenmesi gerekenlerdik. Yaşayamayan, soyunu devam ettiremeyenler. Buzulların arasına sıkışıp kalmış ve böylece gelmiştik binlerce yıl öteye. DNA'larımızı alıp incelemeliydiler.

Beynimizde olan bitene akıl erdiremiyor ve her sabah evimizde 'burası da neresi' diyerek uyanıyorduk. Ruhlarımız bir mıknatıs gibi birbirini çekiyordu. Ve uçuruma sürükleniyorduk. Uçuruma, şelalelere, dipsiz kuyulara, sonsuz kasırgalara, çöl fırtınalarına sürükleniyorduk. Afrika'ya, Güney Amerika'ya, Asya'ya, Tanrıya ve O'nsuzluğa sürükleniyorduk. Aşka ve yalnızlığa. Göğün yedi kat altına ve yedi kat üstüne, Tan'a, kızıl'a, mor'a sürükleniyorduk. Ay'a ve güneş tutulmasına. Ellerimiz birbirini arıyordu boşlukta.

Dualarımızı gözlerimizle ediyor, küfürlerimizi avuçlarımızda saklıyorduk. Gecenin sırtına binip akıllarımızda yanan bir ateşin etrafında dans ediyorduk, çırılçıplak ve çıldırırcasına. Toz kümelerine bölünüyor, uçuyor, ayrılıyor sonra yeniden bir araya geliyorduk.

Duvar saatine bakarken buluyorduk kendimizi. Dört duvar eşyasız bir odanın en orta yerinde. Kendimiz ve biz. Biz ve efendilerimiz.

Ne aradığımızı, neyden kaçtığımızı bilmediğimiz bir ormanda kan ter içinde koşuyor ve bağırıyorduk. Çığlık çığlığa.

Zaman dilimlerine hapsedildiğimiz bir çağda yaşadıklarımızdır anlattıklarım. 24 saatlik hapishanelerde ayda 30 gün, yılda 52 hafta. Müebbet bir ceza.

Yığılan çöplerle inşa edilen şehirler, fiyatları belirli hayatlar. Sabaha kadar süren ve birbirinin içine girerek yapıldığı zannedilen sex partileri. İyi uyuşturucunun herkese her şeye iyi geldiği, alım satımının serbest olduğu ama kitaplarda yazmadığı bir çağdan bahsediyorum.

Hansel ve Gratel'dik bekli de. Babamız sürtüğün biriyle evlendi ve istenmedik evde. Ormana götürüldük apar topar. Elimizdeki son ekmeği de "yolumuzu bulmak için" attık yerlere. Umutlarımızı ve inançlarımızı kuşlar yerken bilmiyorduk hâlâ neye ne kadar inandığımızı ve inançlarımızın bizi nasıl yarı yolda bırakacağını. Şekerdendi cadının evi. Yiyecek ve ölecektik. Fırınlarda etlerimiz olgunlaşsın diye bekletildik. İyiler yalnızca masallarda kazanıyordu, biz o fırınlarda pişirildik ve yenildik. Onlar doymadı, biz pes etmedik. Biz Hansel ve Gratelin çürümüş etleriydik belki de. Kırmızı başlıklı kızı biz de bir köşede sıkıştırdık ve tecavüz ettik ona. Pinokyo'yu yaktık, barbekü yaptık korlarında. İyi, masum hiçbir şey kalmadı içimizde.

Temmuz ayında koridorda gezen bir hamamböceği gibi bekliyoruz şimdi, ezilmeyi.
Bir an meselesi.

Refik Toksoy

"YERALTI" VE EDEBİYATI

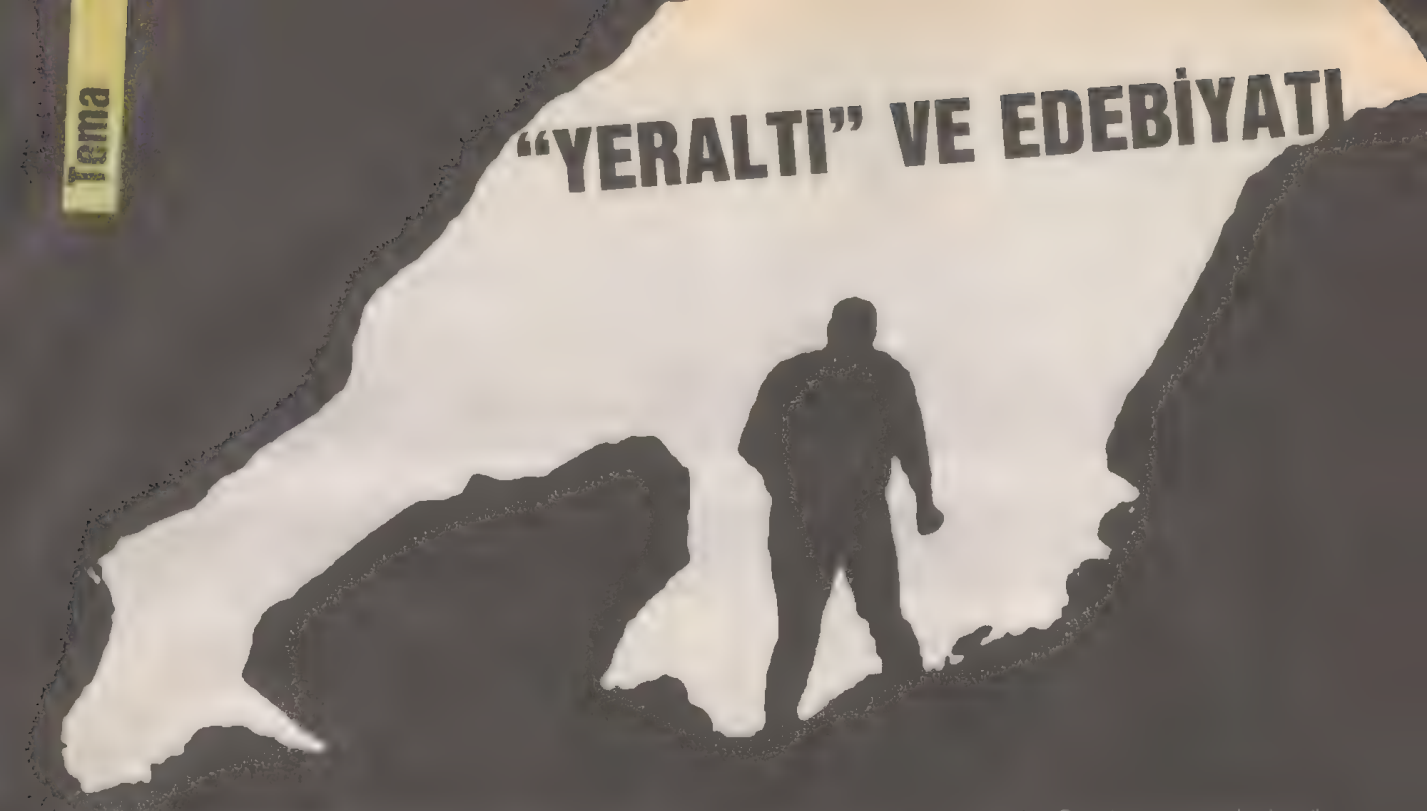

Bir "yeraltı (underground) edebiyatı"ndan söz edilebilir mi bizde? Bir başkasına yol gösteren bir soru bu

Hangi anlamda?

[illegible] yeraltı edebiyatı"nın ne olup ne olmadığını belirlemeden bir yere varmaya olanak yok çünkü

"YERALTI"

"Yeraltı" (underground) siyasal içerikli / siyasal göndermeleri olan [illegible] "lik" niteliğini belirtmek amacı ile kullanılıyor. Örnek olsun: II. Dünya Savaşı yıllarında Alman işgaline karşı Fransızların giriştiği karşı koyma hareketin adı, "yeraltı direnme hareketi"dir (the underground resistance movment). Buna göre "yeraltı", yasal zeminlerde varolma hakkı tanınmamış siyasal örgütlenmelerin varlıklarını koruduk-ları ve eylemlerini sürdürdükleri zemin

Öte yandan **"yeraltı"**, üretim sürecinin dışına düşmüş, sınıfından kopmuş, "meşru" sayılmayan yol ve yöntemlerle yaşamlarını sürdürmeye çalışanlarla (lümpenler) bilinçli bir seçimle oluşturdukları ada-[illegible] da onlara karşın yaşayanları (marjinaller) kuşatan bir kavramdır da Buna göre de "yeraltı", "geçerli / egemen toplumsal / ahlâki değerler"e ters düşmüş ya da düşürülmüşlerin varolmaya çalıştıkları zeminidir

Görülüyor: Gerek siyasal ve gerekse de toplumsal düzlemlerde "yeraltı" dışlanmışlığı ve dışlanmışları imliyor. Dışlanmak "meşru" sayılmamak, yasadışı kılınmak ya da aynı anda hem "meşru" sayılmayıp hem de yasadışı kılınmak biçimlerinde ortaya çıkıyor. Olasılıkların tümünde "yerüstü"nce onaylanmamak ve "yerüstü kanalları"ndan uzak tutulmak söz konusu

"Yeraltı", "yerüstü"nde varolma olanağı tanınmamışın sığınağıdır

"YERALTI EDEBİYATI"

Yukarıda çizilen çerçeve sabit veri olarak alındığında "yeraltı edebiyatı", "yerüstü kanalları"nca dışlanan, dolayısıyla da "alıcı"ya [illegible] okur'a ulaşma olanağından yoksun kılınan edebiyat olarak tanımlanabilir

Edebî ürünler, öyle durduk yere "yerüstü kanalları"nca dışlanmaz kuşkusuz. Bunun için neden gerekir. O nedense, en genel anlamı ile söyleyelim, "geçerli / egemen toplumsal / ahlâki değerler"e kökten karşı olmaktır. Ama özne edebiyat olunca, buna, bir de, "edebî değerler"i eklemek gerekiyor. Temel ve belirleyici olan ilkidir; ama tenleşmesinde ikincisinin de oldukça büyük payı var. Dolayısıyla da "yeraltı edebiyatı"na ilişkin değerlendirmelerde indirgemeci tutumdan kaçınmak; öğelerin ikisini birlikte ve karşılıklı etkileşim içerisinde ele almak gerekir

"Egemen / geçerli toplumsal / ahlâkî değerler" üzerinde öyle uzun boylu durmaya gerek yok. Varolan yapıyı zihinlerde ve vicdanlarda "meşrulaştırmayı amaçlayan" ve "meşrulaştıran" bu "toplumsal / ahlâkî değerler"i sorgulamaya, giderek de sarsmaya yönelik her edim [illegible] kı"nın bile tanınmak istenmemesi ve tanınmaması son derece doğal.

"Edebî değerler", konu / izlek / kişi seçiminden dile açılan oldukça geniş bir yelpazeyi kuşatır. Bu düzlemde bakıldığında "yeraltı edebiyatı", "yerüstü edebiyatı"nca dışlanan ne varsa tümünü kullanır "Yerüstü edebiyatı"nın üzerinde durulmaya değer bulmadığı kişileri; üzerinde durulmasını doğru bulmadığı ilişkileri konu edinir ve yine "yerüstü edebiyatı"nın "edebî" bulmadığı bir dille anlatır. Bu yoldan [illegible] gerek de "yerüstü edebiyatı"ndan beslenen "okur"u yadırgatan, ürküten, tiksindiren... kısacası huzursuz eden tablolar çizer.

Şöyle söylenebilir o halde: "Yeraltı edebiyatı", siyasal / toplumsal olarak dışlanmış ve o dışlanmışlık içerisinde yeni bir yaşam biçemi üreterek varolmaya çalışanları, dışlayanlara duydukları tepkiyle birlikte, geçerli (meşru) yazınsal gelenek ve göreneklerin dışında bir dille / söylemle anlatan / gösteren edebiyat olarak düşünülebilir.Belirtmiştim: **"Yeraltı"** siyasal içerikli siyasal göndermeleri de olan bir kavram. Nitelediğine böyle bir anlam da yüklemesi son derece doğal. Dolayısıyla da **"yeraltı edebiyatı"** tavırsız bir edebiyat demek değildir. Dışlayana açık bir tepkiyi içerebileceği gibi (bu tepki anarşizan, nihilist ya da belirli bir siyasal anlayışın uzantısında olabilir) gösterdiklerinin gizil olarak içerdiği tepki ile de sınırlı olabilir. Gösterilenin huzursuz ediciliği, tiksinçliği, ürkütücülüğü... dışlayanın güven duygusunu şu ya da bu ölçüde tehdit edici bir nitelik taşır çünkü

Bu nitelikleriyle "yeraltı edebiyatı", her açıdan sisteme karşıdır. Öyle olduğu için de sistemce dışlanır. Dışlanmanın gerisinde yatan, sistemin kendi kendisiyle yüzleşmekten korkmasıdır. "Yeraltı edebiyatı", sistemin kirli yüzüne tutulmuş bir aynadır çünkü. Başka bir deyişle "yeraltı edebiyatı"nda dile getirilen, sistemin ürünleridir. Dış-

la(n)manın nedeni, onların görünür kılınmasıdır.

Evet "yeraltı edebiyatı", sistem dışıdır ve sistemce dışlanmıştır. Ama "yeraltı edebiyatı"nın dışlanmışlıkla bir alıp veremediği yoktur. Dolayısıyla da kendisini dışlayan yapıya eklemlenmek gibi bir derdi yoktur. Başka bir deyişle "yeraltı edebiyatı", sistemden "vaftiz edilmeyi" beklemez. Kendi dolaşım ağını üreterek varlığını korumaya ve sürdürmeye çalışır.

KUŞBAKIŞI "YERALTI EDEBİYATI"

"Yeraltı edebiyatı"nın tarihi, "yerüstü edebiyatı"nın tarihi ile özdeş; onunki kadar eski. Geçerli / egemen toplumsal / ahlâkî ve edebî değerlerle sorunu bulunan ve o nedenle de dışlananlar her dönemde olmuştur. Olmayı da sürdürecektir. Dolayısıyla da "yerüstü edebiyatı"nın dışladıklarının sözcülüğünü üstlenen ya da sesi olmayı amaçlayan ve bunu da "yerüstü edebiyatı"nın konumlandığı gelenek ve göreneğin dışında bir biçimde gerçekleştirmeye çalışan bir "yeraltı edebiyatı" her zaman olmuştur. Olacaktır da! Yüzeysel bir bakış bile böyle olduğunu görmek için yeterli.

Heterodoks dinsel akımlara ilişkin sözlü / yazılı metinler, "yeraltı edebiyatı"nın bir öğesi olarak düşünülebilir. "Geçerli / egemen toplumsal / ahlâkî değerler"e karşı olan bu sözlü / yazılı metinler, üretiminden tüketimine, her evrede, "yerüstü kanalları"nca dışlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında "Dinler Tarihi"nin, biraz da, "yerüstü"nce dışlanmış, varlığını "yeraltı"nda sürdürmek zorunda bırakılmış dinsel akımların tarihi olduğu görülür.

Kraliçe I. Elizabeth (1558 – 1603) dönemi İngiltere'sinde, "geçerli cinsel ahlâk"a karşı çıkan çok ciddi bir "yeraltı edebiyatı" var. "Yerüstü kanalları"nca dışlanan bu verimler tam bir gizlilik içerisinde alıcılarına ulaştırılmışlardır.

Öte yandan Fransız İhtilâli'ne uzanan süreçte, "aristokratik ahlâk"ı hedef alan oldukça güçlü bir "yeraltı edebiyatı"nın varolduğu biliniyor Fransa'da. Yıllarca yasak kitaplar listesinde yer alan ve 1960'lara kadar "saygın" yayınevlerince basılmayan Choderlos de Laclos'nun Tehlikeli İlişkileri, dönemin simge yapıtlarından biridir.

"Geçerli cinsel ahlâk"a karşı duran Marquis de Sade, "yeraltı edebiyatı"nın Fransız İhtilâli'nden sonraki en önemli adlarından biri olarak kayda geçiyor.

Geçen yüzyılın Paul Celan, Jean Genet, Boris Vian gibi adlarının yanı sıra Ginsberg'i, Ferlinghetti'si, Kerouck'u... ile boydan boya "Beat Generation"ı da "yeraltı edebiyatı"nın halkaları arasında yer alıyor.

Kalın çizgilerle çizilen bu tabloda "ortak payda", "geçerli / egemen toplumsal / ahlâkî ve edebî değerler"e karşı çıkmak ve o nedenle de dışlanmış olmaktır. "Yeraltı edebiyatı"nın değişmeyeni budur. Zaman içerisinde değişen, anlatılan / sesi olunmaya çalışılan kişiler ve yaşam biçemleri ile onların dile getiriliş biçimleridir. "Çöp yaşamlar"ı konu edinen Bukowski ile "aristokratik yaşam"ı konu edinen Laclos'yu bir noktada buluşturan da budur. Dolayısıyla da "yeraltı edebiyatı"nın değişmeyenini "geçerli / egemen toplumsal / ahlâkî ve edebî değerler"e karşı çıkmak ve o nedenle de dışlanmış olmakta değil de, anlatılan / sesi olunmaya çalışılan kişiler, yaşam biçim ve biçemleri ile onların dile getiriliş yollarında aramak yanlış olur. Böyle bir

Sait Faik'i bile "yeraltı edebiyatı"nın öğeleri arasında saymaya yol açabilir yoksa.

Şunu söylemekte sakınca yok o halde: Kıyıda kalmışları, dışlanmışları, merkezin dışına düşmüşleri, savrulmuşları... dile getirmek, yapılanın "yeraltı edebiyatı" içerisinde yer almasını gerektirmez. Hiç değilse çıkış noktasında "yerüstü", yani "erk"le çatışmayan bir "yeraltı edebiyatı" düşünülemez. Daha yolun başında "yerüstü"nün uzantısında yer alan, giderek de ona eklemlenen bir "yeraltı edebiyatı" ise,

"YERALTI EDEBİYATIMIZ"IN ENCAMI

karşı çıkan; öyle olduğu için de "yerustu"nce dışlanan, kanallarına gi-

ndan söz edilebilir mi bizde?

Siyasal içeriğini **şimdilik** bir yana bırakıp "yeraltı"nı üretim sürecinin dışına düşmüş, sınıfından kopmuş, "meşru" sayılmayan yol ve yöntemlerle yaşamlarını sürdürmeye çalışanlarla (lümpenler) bilinçli bir seçimle oluşturdukları adalarda "geçerli egemen toplumsal /

naller) kuşatan bir kavram olarak alırsak, olumlu bir yanıt verebiliriz bu soruya.

Gerçekten konularını kıyıda kalmışların, dışlanmışların, merkezin dışına düşmüşlerin, savrulmuşların... yaşamlarından alan, ortalama bi-

rine uzanan; onları yine ortalama bireyin asla onaylayamayacağı bir yandaşlıkla anlatan bir "edebî damar" bizde de var. Bu "edebî damar"ın "yeraltı edebiyatı" bağlamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülebilir. Ama kesin bir yargı vermeden önce üzerinde durulması, giderek de ödeşilmesi gereken önemli bir nokta var.

"Yeraltı edebiyatı" ile ilişkilendirilebilecek (kimilerince de ilişkilendirilen) nitelikteki "edebi damar", "sol"un acımasızca ezildiği ve "ara ideolojiler"e yol verildiği bir ortamın ürünü. Ama söz konusu "edebî damar"ın ağırlıklı olarak kuşattığı yaşam biçim ve biçemleri de aynı dönemin ürünü. Ortada bir eşzamanlılık var yani. Bu durumda

ormak ve yanıtlamak gerekiyor.

Eşzamanlılık rastlantı mı?

Değil.

bulundu. Yol verilen yalnızca "ara ideolojiler" olmadı; onların

edebiyatı" ile ilişkilendirilebilecek nitelikteki "edebi damar" dışlanmadı çünkü; tam karşıtı kabul gördü. "Yerüstü"nce içerildi ve "yerüstü"nün uzantısında yer aldı. Diğer bir deyişle de söz konusu "edebi damar", daha ilk adımda, "vaftiz edildi".

Daha ilk adımda "vaftiz edilen" ve "yerustü"ne eklemlenen, üretenlerinin adları neonlara çıkarılan bir "yeraltı edebiyatı" mümkün mü?

"Yer altı edebiyatı"nın kuşbakışı tarihi böyle bir şeyin mümkün olmadığını gösteriyor / kanıtlıyor. Üreticilerinin yazgıları ile ürettiklerinin serüvenleri ortada çünkü.

bir kavram da olduğunu atlamak yatıyor. Atlanınca da "yeraltı edebiyatı"nın değişmeyeni, "yerüstü"nce dışlanmak gözden kaçı(rılı)yor.

Dışlananlar var oysa edebiyat tarihimizde.

Örnek mi?

I. Abdülhamit döneminden iki ad: Namık Kemal ve Şevket Bikrem.

İki ad da Cumhuriyet döneminden: Nâzım Hikmet ve Sabahattin Ali.

Bu adların çektikleri de, "yerustu kanalları"nın dışına sürülen verimlerinin yıllarca elden ele dilden dile dolaşarak "okur"a ulaşabildiği de, okuyanlarının gizli örgüt kurma suçlaması ile yargı önüne çıkarılmak da içinde, olmadık sıkıntılara göğüs germek zorunda kaldıkları da biliniyor.

Daha ortaya çıkar çıkmaz "vaftiz edilen" ve üreticileri neonlara taşınan bir "edebî damar"ı "yeraltı edebiyatı" olarak nitelendirmeye

Yusuf Kenan

Arka Bahçe

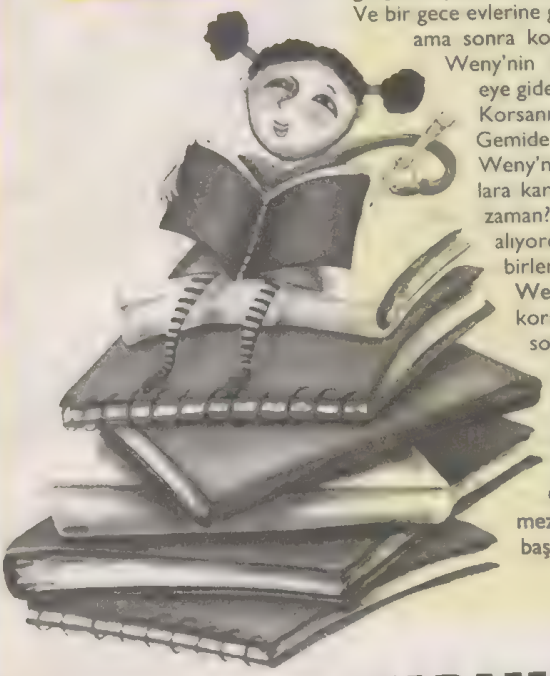

Kendilerini maceraya adamış iki çocuk hep macera düşlüyor, macera oyunları oynamayı çok seviyorlardı. İsimleri Wayne ve Weny'di. Yatarken bile rüyalarında dahi kılıçlar, korsanlar, silahlar, Kızılderililer ve daha bir çok şey görüyor ve bunların daha fazlası olan gerçek hayatta bu tür maceralar istiyorlardı.

Ve bir gece evlerine giren korsan onları uyandırdıktan sonra çocuklar önce korkmuşlardı ama sonra korsanla birlikte gidip onların maceralarına katılmışlardı. Wayne ve Weny'nin düşleri gerçek oluyordu. Korsanla birlikte gitmeden önce ona nereye gideceğiz diye sormuşlardı. Korsan Karayip Adaları'na gidiyoruz demişti. Korsanın gemisi kırk topçulu ve saatte yüz altmış mil yapan bir gemiydi. Gemide tayfalar da vardı. Sonunda adaya varmışlardı. Ada Wayne ve Weny'nin dikkatlerini çekmişti. Karayip korsanları öteki yani kötü korsanlara karşı mücadele ediyorlardı. Bir gün büyük bir savaş olacaktı. Ama ne zaman? Savaş için her iki tarafta hazırlanıyordu. Savaşta çocuklarda yer alıyordu. Savaş zamanı gelmişti. Silahlar, kılıçlar, korsanlar ve gemiler birbirlerine girmişlerdi. Savaşta Wayne yaralanmıştı. Wayne'i gören kardeşi Weny, korsanlarla acımasızca savaşmaya başlamıştı. Karayip korsanlarından olan iyileştirici Wayne'e: Ne yapmamızı istiyorsun? diye sormuştu. Wayne, biraz yaramı sararsanız bir şeyim kalmaz demişti. Weny sinirlenip, Karayip korsanlarının kaptanına beni donanmanın uygun bir yerinee koyun bu savaş tek ölüyle biter demişti.

Savaş bitmişti. Karayip korsanları kazanmıştı. Zaten her zaman iyiler kazanır.

Wayne ve Weny rüyadan kalkmışlardı ve ikisi de şaşırmıştı. Gördükleri rüyayı birbirlerine anlatmışlardı. İkisi de aynı rüyayı göremezdi. Bu bir tesadüf değildi. Şimdi ikisi de bu tip romanlar yazmaya başlamışlardı...

Ogün Özalp-12

YARAMAZ ÇİVİ İLE ALİ

Bir varmış, bir yokmuş. Ali ile babası İtalya'da yaşıyorlarmış. Günlerden birgün Ali yataktayken, aklına İtalya odalarından bir oda gelmiş ve o adayla ilgili hayaller kurmuş. Sabah olunca kahvaltıda babasından İtalyan adalarından birisine gitmesinden bahsetmiş, babası konuşmamış ve ertesi gün kararını vermiş. Kararda evetmiş. Ali çok sevinmiş ve ertesi gün bütün akrabalarının elini öpmüş ve İtalyan gemilerinden birine binip yola koyulmuşlar. Ada'ya varınca akşam yemeğini yemeğe karar vermişler ve annesinin getirdiği, İtalyan usulü olan çorbayı yemeye karar vermişler ve geceyi bir mağarada geçirmişler. Sabah olunca Ali ile babası ormana gidip mantar toplamışlar ve öğlen yemeğini de böyle yiyip deniz sahillerine çıkıp balık avlamışlar ve denizde biraz yüzüp denizden çıkmışlar ve sakin sakin evlerine gelmişler. Birgün Ali ile babası bir kulübe yapmaya karar vermişler. Günlerden bir gün Ali babası ormana gidip ağaç kesmişler ve evlerine kadar getirmeyi başarmışlar ama çivi bulamamışlar. Ali üç gün üst üste çivi aramış ama bulamamış. Ali birgün ormana çivi aramaya çıkmış, çıkarken ormanda çok şirin, tatlı ve çok güzel bir sincap ile bir kirpi görmüş onları çok sevmiş ve eve getirmiş onların karınlarını doyurup uyutmuş ve ertesi gün bir İtalyan gemisinin geldiğini fark etmiş ve İtalyan gemisine el sallamış. İtalyan gemisi adaya yanaşmış, Ali babasıyla birlikte kulübe yapacağı için geminin kaptanından çivi istemiş, Kaptan, Ali'nin isteğini yerine getirmiş ve Ali'ye bir poşet dolusu çivi vermiş. İtalyan gemisi adadan ayrılınca Ali, babası, sincap ve kirpide onlara yardım etmiş ve tahtalara çivi çakmışlar. Ali yaramaz çiviyi çakmış, yaramaz çivi yerinde durmamış, Ali ikinci kez çakmış olmamış, üçüncü kez çakmış gene olmamış. Ali bu sefer babasına söylemiş. Babası, yaramaz çiviyi çakmış yaramaz çivi yerinde durmuş. Aradan tam üç yıl geçmiş. Yaramaz çivi kulübedeki yerinden çıkmış ve yere düşmüş. Ali ile babası daha büyük balıklar avlamak için bir sal yapıp denizin ortasına kadar gitmeye karar vermişler. Ali ile babası ertesi gün sal yapmaya başlamışlar ama bir çivi eksikmiş. Ali çivi aramaya çıkmış ve üç yıl önce yerinden çıkmış olan yaramaz çiviyi yerde bulmuş ve babasına götürmüş, babası yaramaz çiviyi sala çakmış. Aradan 1 hafta geçmiş. Ali ile babası sala binip denizin ortasına gitmişler ve tam o sırada yaramaz çivi, yerinden çıkmaya başlamış. Sal bozulmuş. Ali'nin babası denize düşüp boğulmuş. Ali bayılıp ayılınca kendisini bir tahtanın üzerinde bulmuş ve yüzerek adaya varmış. Ali babasının öldüğünü öğrenince üzüntüdn gene bayılmış. Bu seferde onu, ormanda bulduğu kirpi ile sincap iyileştirmiş. Ali kirpi ile sincaba teşekkür etmiş. Ali kirpi ile sincaba çok güzel bir kulübe yapmış. Kirpi ile sincap çok sevinmiş ve Ali'ye teşekkür etmişler. Ali ve iki arkadaşı olan kirpi ve sincapla çok güzel bir hayat sürdürmüşler.

Veysel Suçin-11

Kısacık Öyküler

F

F harfinden umutluyum. Bana çok yakın zamanda müthiş bir işaret verecek. Bundan o kadar eminim ki sabırsızlığım onun bana geleceği yola kestirmeler aramaya kadar vardı. Müzik marketlerde ilkönce gözüm F harfinin olduğu bölüme kayıyor. Fesleğenli yemekler pişirip fransız filmleri izliyorum. Sonra bu işte doğal olmayan bir şeyler var diyorum kendi kendime. Uyanmadan hemen önce gördüğü rüyayı hatırlamaya çalışan, rüyanın duygusunu hala üzerinde taşıdığı halde mekanı, olayı, kişileri bir türlü çıkaramayan biri gibiyim. Bir kalabalık vardı, evet. (Zihin kalabalığı kurgular: alışveriş merkezi, futbol stadı, doğumgünü partisi) Fakat zihnin kurgusu gerçek rüyadan o kadar uzaklaşmıştır ki, bu insanı tedirgin edici bir umutsuzluğa sürükler: Belki kalabalık değildi, belki kimse yoktu, sadece kalabalık hissi veren bir çeşit 'karışıklık' vardı. Ve genellikle de o kalabalığa ulaşılamaz. Bazen de aslında F ile yollarımızın hiç kesişmemesi gerektiği duygusuna kapılıyorum. Ferhan ya da Fahri isminde biri hayatımı içinden çıkılamaz şekilde bir karışıklığa sokacak, büyük bir felaketin uğursuz habercisi olacak diye düşünmeye başlıyorum. Bu sefer de bütün günüm olası bir F uçurumunun etrafını dolaşmaya çalışmakla geçiyor ve günün sonunda kendimi çok yorgun hissediyorum. Neyse ki F ile başlayan bir zaman birimi yok diyorum kendime, hiçbir gün saat ya da ay adının F ile başlamıyor olması avuntu haline geliyor. Yoksa insanlar ve mekanlar dışında bir de zaman parametresini de düşünmek zorunda kalırdım ki bununla başa çıkabileceğimi hiç sanmıyorum.

Bu iki ruh halinin dışında –daha doğrusu ortasında- olduğum zamanlar da tamamen kaderci kesiliveriyorum. Eğer F bana şans ya da bambaşka güzel bir dünyaya açılacak kapının anahtarlarını verecekse bunu kendi yapmalı, ben değil. Eğer felaketler zincirinin ilk halkası olacaksa da ne yaparsam yapayım buna engel olamayacağım. Böyle bir tevekkülle ayaklarım nereye götürürse oraya gidiyor, kim bana laf atarsa onunla sohbet ediyorum. Bu da beni hep o aynı başlangıç noktasına götürüyor, geleceğin ne getireceğini kestiremeyen zavallı insanın şaşkın şaşkın bakındığı içinde yaşadığımız an'a.

ADIN

Sen gittiğinden beri yağmur yağıyor bu şehirde ,üşüyorum sensizlikten.
Sıcacık öpüşünü hissediyor dudaklarım.Parmakların dolaşıyor ıslak saçlarımda.Yüzüne sürdüğüm yüzüm kızarıyor şimdi. Bilmediğin ismini mırıldanırken yüreğim kanıyor.
Koynuma kederlerimi ve hayalini doldururken ceketimin yakasını kaldırıyorum ıslanmasın diye anılarımız .
Senden önce dertler kendini çoğaltırdı mutsuzluğu çoğaltan yaşamımda. Saatlerim
hüzne kuruluydu.Çocukluğumu yitirmiştim tüm mevsimlerde.Ve yalancı baharlara aboneydi ömrüm.
Ümitlerime kabus gibi çöken o zemheri ayazlarından kurtuluşumun müjdecisi nergis çiçeği misali baharlarla tanıştırdın beni.
Ama sen bahar değildin ,olmadığını söyledin.Kış misli mutsuzluklarım,hüzünlerim var diyordun. Paylaşalım hüzünleri yada boş ver bir ömre yeter bendeki hatta seni tanımasaydım bir ölüme bile.
Sen benim mutluluğum yaşam nedenimsin,sende mutsuzluk olmaz bütün hüzünleri
sevince döndürürsün eminim. Yeter ki gözlerindeki o ışık yok olmasın.
Yeterince ıslandım ben hüzün yağmurlarıyla .Yağmur ol yağ günüme ,geceme,anıma yarınıma ,yeşert içimdeki umut nergislerini,kardelenleri. Bakışlarınla ısıt beni ,dudaklarındaki alevle arındır beni günahlarımdan. Yüreğine al beni boğ karanlıklarımı hasret olduğum sevgi şiirlerinle aydınlığa.
Dur sana bir isim buldum ,gitme...
Beşinci Mevsimim benim...

Bünyamin KURT

Yüreğimde ayak izi kaldı.

Satılık şirin mi şirin bir evin içinde güzel bir dostluğu koyulaştırırken çaldı kapı. Ben, iki küçük şirin yeğenim ve evin sahibi arkadaşım ayaklandık. Açılan kapının ardındaki her kimse olağanca doğallıkla karşılanılacaktı. Kısa bir telaşın ardından gülüştük; çocukların evi daha sıcak göstereceği fikriyle her şeyi olduğu gibi bıraktık... Biz keyfi sefamıza bu ziyaret nedeniyle kısa bir mola verecek, gelen kişi evle cilveleşip gittikten sonra yeniden genç kız muhabbetlerimize dönecektik.
Kapı açıldıktan, o içeri girdikten ne kadar sonra etkisi altına girdiğimi hatırlamıyorum. O yapması gerekeni yaptı, evin her yerini bir kez dolandı. Ben içimde uyanan tarifi imkânsız hoşluğun adını koymaya çabalarken, o evi ikinci kez dolandı. Arkadaşım ve sonra benim ısrarımı kıramayarak bir sigara içimlik zamanını çocukların hemen yanı başına bıraktı. Sonra yüreğimde bıraktığı ayak izlerinden habersiz çekip gitti...

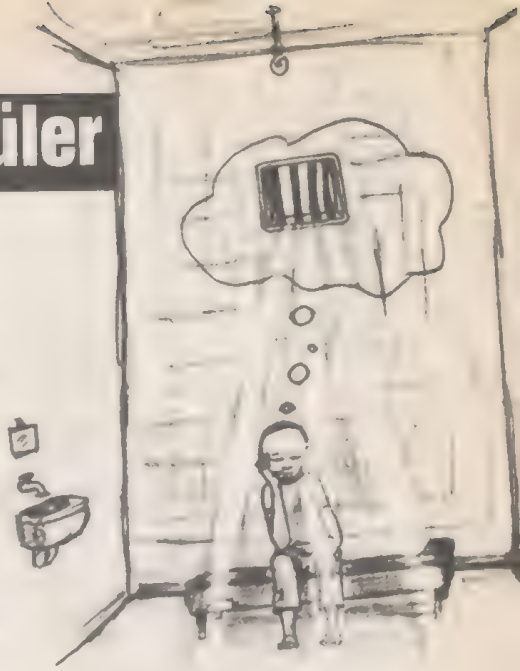

Sebahat Bağbars

cevap yok

Alabildiğine kahve ve yeşili iç içe geçmiş o gizemli sular. Gökyüzü serin bir perde gibi gözlerde. Sessizliğin uğultusu bazen petrol mavisi. Karamsarlığın içindeki hafif bir iç huzuru sağlar gibi, ufukta bir ışıltı, tek hücrelilerin güneşle dansı...
Yağmur yok! Damla yok!
Ortada umutlarını gerip yola çıkmış yelkenli ve içinde iki kişi...
Sesleniyorum; rüzgâr sesimi emiyor... Yok oluyorum.
El sallıyorum, taş atıyorum. Yatak çarşafları misali muntazam serilmiş suları rahatsız edip, şeklini bozuyorum. Binlerce kez özür diliyorum...
Umutlarımı çıkarıyorum cebimden. Atıyorum. Denizler altına bir fersah daha ekleniyor. Alabildiğine kahve ve yeşili iç içe geçmiş o gizemli suları bir kez daha uykularından uyandırıyorum.
Hafif bir dalgalanma... Uykusundan uyanmış, mayışmış bir eda ile bakıyorlar. Ve yavaşça, durgunluğun ve sessizliğin muhteşemliğinde sarılıp uyuyorlar iç içe...
Görevlerini "tam" yapmışlığın huzuru parlaklığından fark ediliyor.

Üzerinde yol alan umutlarını gerip de göç edenleri koruyor bazı uyur gibi yapanlar. İmreniyorum umutlarına yüreği ile güç vermiş, elleriyle yol çizmişlere.
İmrendiğim gibi de soruyorum; bu gerçekten sizin istediğiniz mi?
Bu gerçekten ikinizin istediğimi?
Duymuyorlar...
Ben, sorularım ve ayak parmaklarım arasına giren kumlar kalıyoruz öylece...

Gülçin Sarı

Merhaba şiir,
Merhaba öykü,
Merhaba söyleşi,
Merhaba Kanat Alıştıranlar,
Merhaba roman,
Ya da kısaca
Merhaba Kaçak Yayın,

yazmayı ve okumayı zaten seviyordum ama sizden sonra bu sevgi büyük bir alışkanlığa dönüştü. Öyle ki, yazmadığım anlarda tükendiğimi hissedecek kadar...

şiir için, öykü için, roman için, emeğimiz için her şey için kocaman teşekkürler gönderiyorum.

karanlık bir gecenin içinden hepinize selamlar olsun.

kendinize ve yazıya emanet kalmanız dileğiyle...

nice Kaçak Yayınlar'a.

İbrahim Karataş

Merhaba,

Küçük bir çocuğu bir oyuncakçı dükkânına sokmak nasıl tehlikeliyse, benim de bir kitapçıya ya da sahafa girmem aynı derecede tehlikelidir. 16 yıllık hayatımın ilk 5 yılını merak ederek, sorgulayarak ve "bu ne?" sorularıyla geçirdim çoğu çocuk gibi. Şimdi ve önceki 11 yıl boyunca ise her saniye yepyeni sorular eklenen zihnimi boşaltabilmek ve soruların cevaplarını bulabilmek için, yaşıtlarım harçlıklarını farklı şeylere harcarken -istisnalara saygım sonsuz tabii:)- kitaplara saldırdım. Bazense, elimde avucumda birşey kalmayınca genelde, dergi bölümüne yönelirdim. İşte dergi okuma alışkanlığı böyle başladı bende. Karikatür ve haber dergilerinin yanında edebiyat dergileri de çekti ilgimi bir ara. İnceledim, belki renkli parlak güncel konular yoktu içinde, ama bilgili olmanın hazzını vermez ki bunların hiçbiri insana...

İlk şiirimi 8 yaşında yazdım. Boş bir sınıfın duygulandırdığı küçük bir kız çocuğunun kara tahtaya beyaz tozlu tebeşirle yazdığı masum bir şiirdi. Beni şiirin içine çekti o, daha doğrusu farkettirdi sanırım yeteneğimi. Ortaokulda daha çok sevdim ben şiiri. Orhan Veliler, Özdemir Asaflar, Nazımlar, Ümit Yaşarlar izledi birbirini. Bazen çocukça taklit ettiğim oldu onların şiirlerini. Ama hemen yırttım attım. Yazıyorum ara sıra.

Bu elektronik postayı atma nedenimi anlamışsınızdır umarım. Üye olmak, şiirlerimi paylaşmak, yalnızlığımı kırmak istiyorum.

Kendimi ifade edebildimse ne mutlu bana, sevgiler...

Gizem Algök

Sevgili Aslan Özdemir:

Ben İbrahim Ormancı. Eski mizah dergisi okurları tanır beni. Aslında ben öncelikle bir şair ve yazarım. Ancak edebiyat dergilerinde yer bulamadığımdan mizaha yöneldim. Ancak gündelik yaşamın hay huyu içinde mizaha da ara verdim. Ama her zaman L-Manyak ve Kaçak Yayın'ı aldım. Niye acaba Kaçak Yayın'a şiirlerimi yollamıyorum diye düşündüm. Gerçi yaşım 35'i biraz geçmiş. Hatta ikinci evliliğimi yapmışım bu arada.

Yine de korkuyorum. Çünkü Mizah yazarken, nedense mizah yazarlığına terfi olamamıştım. O yüzden ceberrut bir mizah okuru olarak kaldım. Hatta internette bazı sitelerde hakkımda olmadık şeylerde yazılmadı değil. Bu kez kimbilir ne diyecekler bana. Ama olsun yine de yazıyorum. Zaten mizahla-edebiyat iç içe değil midir? Sevgili dostlarım Savaş Ünlü ve Küçük İskender'e selam yolluyorum.

Herkese kucak dolusu sevgilerimi yolluyorum. Hoşçakalın.

İbrahim Ormancı
Salihli-MANİSA

x...3.14

Dolusun sen dostum,
Yüreğin dolu...
Balta ile budamışsın
Yaslandığın ağacın dallarını
Seğire dalmış hayallerin
umutsuz kalıntıları
Neden sürdürüyorsun ki bu çabayı ?
Vardır hep çalkantıların anlamı
Kayırır mı dalgınlığın
kökünü yangınların,
Silip at, peşin ödenmiş ihtimalini
Hükümsüz yargıların.

Tek başına olsun geriye dönüşlerin
Aynı yağmurun fısıltısında
İnsafsızca terk edildiğinde,
Çok özlediğin o yüzü hatırladığında
Bir daha ölçersin umudun
enini ve boyunu
Hesaplarken üç nokta on dört ile
Kaderin oyununu...

Ve göreceksin !.. Hiçbir bakış
Eskisi gibi gözlerini yakmayacak
Pişmanlığın seninle olamayacak !
Nedir ki senin muhtacın ?
Varsın budanmış kalsın dalları...
Özlediğin ağacın.

Yahya Akbulut / Çorlu

Bir de hiçti bir zaman
unutkanlığın örtündüğü karanlık ormanı yanar
Yalnız ölümünle bakıştığın anlardır içini kırmış
Yangınla büyümek kendi avuçlarında
Yangınla olmak neyse orman

Hiçbir sözü masum bırakmadım size
Ya yeni sözler bulun ya yeni unutkanlıklar
Hiçbir tanım dudaklarınızı biçimlemedi
Aklınızdan geçenlere bile tırmandım
Bakmayın bir deniz yutmuş saçlarımı
Emiyor binlerce balık

Bakmayın pullar gümüş işlemeleri
göğsümde yıldızların
bir de hiçti bir zaman
20.09.04

Mesut Hastürk

Merhaba Kaçak Yayın,

Ben 24 yaşında, gövdemi ve sesimi hayatın sonsuz ritmine gönlünce katan, sevdamı, hüznümü, sevincimi, isyanımı yazarak dile getiren bir insanım. Yazarken iç uzun yolculuklar yaparım kendime ve işte o zaman sahiden "ben" olurum. Biliyorum yazdıklarım gerçekten çok amatör, sıradan ve yeniliksiz, herkes gibi... Amacım yalnızca duyarlı, dost, sahici insanlarla her şeye rağmen satırlarımı paylaşmak ve sevgili Adnan Hoca'nın eleştirilerinden nasibimi almak. Evet bu yüzdendir ki ben de sayfalarınızda kanatlanmak istiyorum. Tabi uygun görürseniz. Çünkü aynı yoğunlukla hayatı algıladığım insanlar o çatının altında. Yayınlamasanız bile sizinle şu tanışma yazısında buluşmak da benim için büyük onur.

İzmir'de hemşireyim. Edebiyat ve müzik tutkunuyum. Şimdilik benden bu kadar. Umarım satırlarımı o çok sevdiğim dergide görme şansını bulurum. Teşekkürler.

ASLI ÖZDEMİR

Merhaba Kaçak Yayın

Dergiyi ilk sayıdan itibaren takip ediyorum. Arada boşluklar oluyor. Hayat gibi yani. Dergi dolu dolu yoksa. Edebiyat-gündem, okur-yazar içi içe. Fikir, bilgi alışverişi yoğun. Eleştiri -özür-övgü- gerektiğince, kayırmak yok. Yolunuz açık diyorum ben...

Dergide bir şiirim yayınlandı. İkinci kez bir yıl önce bir kaç şiirimi göndermiştim. Ardarda şiir göndermeyişimin kendimce sebebi olsa gerek. Genelde, önemsediğim şeyler hakkında acele etmem. Bir şiirim değer bulundu ve yayınlandı. Yazdıklarım hakkında, olumlu ve olumsuz eleştiri yapıldı. Önce bunun keyfini çıkardım. Yani paylaşmış olmanın. Şimdi bu aradan sonra yine sizlerle paylaşmak, fikirlerinizi alabilmek çok isterim. Size, kalbime dokunduktan sonra, kalemimden kağıda dokunan şiirlerimi gönderiyorum. Paylaşamayacağı anlatamayacağımı bilsem bile, yazacağımı bildiğim şiirlerden. Sevdam gibi...

Sevdanın, aşkın kalbine dokundum ben. Sol elinden sonrasını bilmiyorum. Aradan zaman geçti, zaman geçiyor. Sol elim bir çok şeye dokundu geçti. Aşkım kalbine dokunduğum yerim... orada bekliyor. Aşk gitmeyi ya da geri gelmeyi bilmez çünkü. Zaman orada biter sanki.

İşte ben şiiri de aşk gibi bildim. "Kalemimden kağıda dokunmasa da, yüreğime dokunan sözcükler...

"Kanat Alıştıranlar'la ilgilenen Adnan ağbiye, (beydense ağbi demek istedim) zaten ağbi olarak gördüğüm Aslan ağbiye ve tüm ekibe saygılar. Yolunuz bence açık demişim. Düzeltiyorum -bence- demeye hiç gerek yok.

Dilek İmük

hiçten ibaret bir yaşam zamanı
ille de sensizlikle gelen
phoneixi gördüm düşümde
gel ben ol diyordu
hiç duyumsamadığım bir anda
yandım ve var oldum
hiç duyumsamadığım anlarda
seni daha çok sevdim.

Cemile Çavdar

KAÇAK
YENİ YAYINLAR

Kitap Arkası

***Flu* / Cüneyt Özdemir / YKY**

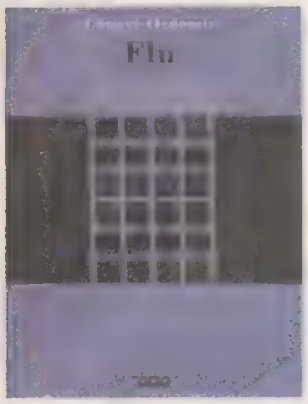

N'aparsınız, bir gece vakti evde tek başınıza kaldığınızda, nasıl başedersiniz kendinizle? Nasıl kalırsınız baş başa, kendi başınızla...?
Herkesin cevabı kendine. Neyse...
Satırlarıma son verirken yalnızlığınızın gözlerinden muhabbetle öpmek isterdim ama biliyorum, yalnız değilsiniz. Ne kadar da kalabalıksınız. Ne kadar da sıkıcı.
Bana yazmak isterseniz, yerim yurdum belli: Alt ıssız koridor, soldaki son ada, Yalnızlar Palas...
Cüneyt Özdemir, aşkını içine gömmüşlere ve yalnızlığıyla dostluk kurabilmişlere sesleniyor.

***Kayıkhane Durgunu* / Erhan Güleryüz / Alfa**

Sıcak bir temmuz sabahı
sahilde çay içiyordum.
Hava çocukluğum gibiydi.
Daha çok mavi, daha çok berrak...
Araba yanaştı bahçenin kıyısına,
gölgede yandı bakışları.
O da, ben de ezbere biliyorduk her şeyi.
Öyle geldi aşk,
şaşırmadım.

***Bu da Geçti Yahu* / Samim Kocagöz / Dünya Yayınları**

"Her şeyi yazdım, olduğu gibi anlattım diyen ünlü yazar *André* Gide bile acaba her şeyi yazdı mı? Yazdığına inanmıyorum. Her yazar, önce insandır. İnsanın yüreğinin içinde, derinliklerinde kendi kendisine bile inanamadığı gizler, korkular, kederler, sevinçler vardır."

***İyi Dilekler Ülkesi* /Hamdi Koç Kültür Yayınları**

"Şimdi, nihayet, anlaşılacağıma inanıyorum. Yani, dinleneceğime ve anlayışla karşılanacağıma. Umudum var. İlginizi çekeceğim. Çekip götüreceğim ilginizi, ve sizi, yanımsıra. Beni bırakmayacaksınız. Çünkü ben yaşayan tek serbest adamım. Serbestçe konuşan, serbestçe ilerleyen bir adam. İçinden güçlü duygular gelen ve en önemlisi, kendini engellemeyen bir adam."

***Zula* / Mine Artu / Timaş**

Adı, Zula. Peki ya, Zula kim? Bir matruşka... Birbiri içine geçmiş sırlar zinciri...
Bir yazarın metniyle başlayan ve onunla devam eden serüvende, Zula'nın kim ya da ne olduğunu çözebilirseniz, kahramanların yarım kalmış isimlerinin sırrını da çözmüş olacaksınız. Tek yapmanız gereken doğru soruları sormak.

***Öp Beni Öldüresiye* / Mickey Spillane / Can**

Mike Hammer: En yürekli, en çılgın, en zeki, en çapkın, en bıçkın, en maço özel dedektif. Mickey Spillane'in yarattığı, ama yazarından çok daha ünlü olan bu roman kahramanının serüvenleri, dizinin ilk kitabı olan Kanun Benim'den bu yana tüm dünya okurları tarafından merakla, heyecanla izleniyor. Öp Beni Öldüresiye, bakmaya kıyamayacağınız kadar güzel, seksi, ama bir o kadar ölümcül sarışınların, yeraltı dünyasındaki acımasız patronların ve gaddar tetikçilerin entrikalarıyla örülü bir roman.

Şair Her Zaman / Yusuf Alper / Çelikkol Yayıncılık

Bu kitaptaki yazılar çoğunu şiir-yaratıcılık ve toplumsal durum-kültür üstüne denemeler olarak tanımlamak olasıdır. Gereksinimden doğmuş, bir gereksinimi karşılamaya yönelik yazılardır. Konuşma-söyleşi yazılarıysa hem deneme-inceleme özellikleri barındırmakta, Çağdaş Türk Şiiri'ni derinlemesine tartışmakta hem de şiirsel yaratıya ilişkin özgün ve genel bilgiler içermektedir.

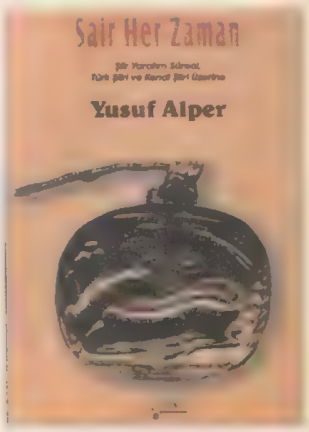

Mozartın Berberi

Cadde Yayınları, 156 sf.

1-İnsan Nil'den Hollywood'a elini uzatabilir. Bunu yapmaya dair güçlü ihtiyaçlar var, ama bir el izi bütünü vermez. Önemli olan küçük parmaktaki duygudur. Delikanlı kemancı olabilirdi, ama berber oldu.

2-Sanatçıların megolamanyaklıklarına da şaşırıyordu, para hırslarına, ün arzularına ve kendilerini öne çıkarma tutkularına şaşırıyordu.

3-Emekliler gençleşmeyi bekliyordu, kaçkınlar özgürleşmeyi. Hiç kimsenin aklına bu derme çatma durumu bir hizmet sektörü işletmesi düzeyine yükseltme fikri gelemezdi. Hele kapı açılıp da içeriye yani pazara Mozart (1756-1791) girdikten sonra asla.

4-Bir dâhinin ölümünden iki yüzyıl sonra bile her şeyi yapmaya hakkı vardır.

Ölümün insanın artık konuşamaması değil, söylediklerinin anlaşılmamasıdır. Bir insan ölmemeye nasıl dayanabiliyor?

5-Yani başındaki zemini işaret etti. Bu ne, kemik unu mu?

Kum, sadece kum.

Çöllerden buraya rüzgârla geliyor.

6- Şu an için Mozart doğru yerde olduğundan emin.

7- Onun içinde güçler bölünmez bir biçimde yoğunlaşmış durumda. O benzersiz bir şeyi koruyor: kendisini.

8- Görünüşe bakılırsa onlar başka bir dünyada oturuyorlar, doludizgin bir hızın ve esrarengiz bir serbest düşüşün hakim olduğu bir gezegende. Beyinlerinde yakarak delikler açıyorlar, bu da gündelikten yaşamdan kaçıp kurtulmak için gerekli ısıyı sağlıyor.

9- En kaşarlanmışları bile hiçbir şeyi kaçırmamak için, güneş gözlüklerini çıkarıyor. Batı'nın üzerinde bir zehir bulutu yüzüyor, ama bu Doğu'yu da esirgeyecek değil.

10- Daha da çok berberin bu harabeler arasındaki huzurunu karşı konulmazlığını kıskanmak gerekir

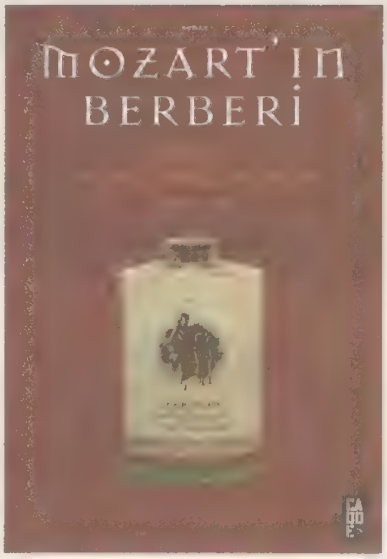

ve çoğu da bunu yapıyor.

11-Nerede başlıyor ve nerede bitiyor insanın kıta sahanlığı?

12- Fellatio'yu Hamlet'in kardeşi zanneden ve Shakespeare'i içki mönüsünde arayan birisinden ne olur ki? Resimleri elbette sadece renga-renk değil, aynı zamanda, yetenek gerektiren bir renk zenginliği varmış gibi gösteren tutku lekeleriyle de doluydu.

14- Şeytanın erdemleri kasıklarındadır.

15- Uydurulmuş hayat hikayeleri insanın değerini yükseltir, bunu biliyor. Abartmıyor, sadece geçmişine biraz baharat ekliyor, evet bunu yapıyor.

17- Hiçbir damlanın aklına bir sanatçı gibi davranmak, havada küçük bir salto atmak, başka bir damlayla kenetlenmek, onu bozmak, yani bizim değimimizle bireysel davranmak gelmez.

18-Sanatçıların yaptıklarını kim anlıyor ki? Kendileri de bir anlamanın söz konusu olmadığını zaten sık sık açıklamıyorlar mı? Üstelik de bu sadece, kendilerinden hoşnut oldukları haleti ruhiye içindeyken olmuyor. Ne yaptığımızı biz bile bilmiyoruz diye iddia ediyorlar. Ne yaptığımızı bilseydik yaptığımız sanat olmazdı. Hiçbir şey bilinçten doğmuyor, bir fırça darbesi bile.

21- Çöldeki adamları düşünüyordum, hepsinden doğuştan olan bir ilhama itaat ederek yaptıkları ağır, vahşi, erkeksi hareketlerle dans ettikleri zamanki vecd hallerini.

22- Mozart haklı hiçbir şey işitilmese de ses vardır.

23- İntiharcıların günümüzde hangi şehre akın ettiklerini düşünüyorum. New York, Tokyo, Passau? Artık Viyana'ya gelmedikleri kesin. Onlar, yani Viyanalılar zaten ceset, sadece ölmüyorlar o kadar.

24- ...polisler silahlarını çekmiş, itfaiyeciler bir atlama brandasını açmakla meşguldu, bu da bütün dikkatleri otomatik olarak yukarı çekiyordu. Yukarda bir Afrikalı asılıydı...

...Ve berberin aklından şöyle geçiyordu elinde olmadan: Uç, Uç git, aptal herif.

27- Yüzen biri, ayaklarının altında bir zemine gerek duyar mı?

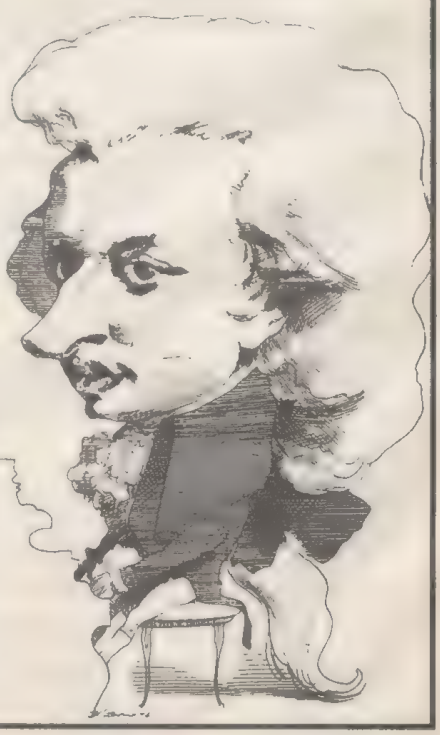

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer Atölyesi

Herkes için kolay, anlaşılır edebiyat eğitimi

Balık tutmak gibi. Ama çok fazla beklemem gerekmiyor
çünkü sürekli sallanıyor - o halde zihin sürekli açık demektir.
Başlangıçta her fikir doğrudur benim için.
Zorunlu olarak sürekli bir şey gelir aklımıza,
çünkü bir düşünmeyi durduramayız.

William Stafford - "A Way of Writing"

Öykülemeye geçiş

Şimdi deneyimlerimizi öyküleme, yani onlara öykü biçimi verme zamanı. Deneyimler nerden geliyor onları daha önce öğrenmiştik; anılar, gözlemler...
Öyküleme işine girişirken zihnimizi biçime dayalı kurallarla pek meşgul etmeyin, kendimizi yazılı olarak dışa vuruyorsunuz, yaptığınız bu, bu şekilde kendinize ait 'ses'i, size özgü ifade yollarını bulmayı öğreneceksiniz.
Şaşırmanın öykülemeye geçişini işledik, doğallığı bozmadan, özgünlüğü aktararak. Biçime dayalı kurallar şimdilik şöyle dursun, dil bilgisine de fazla takılmayın; şaşırın ve akın, şaşırın ve akın... Tuhaf, içimizi kıpırdatın duygu ve görüntü kırıntılarıyla heyecanlanıp, onları defterinize aktarın. Şaşırın ve akın dediğim o.
(En iyi bulduğunuz örnek üzerinde biçim ve dilbilgisel olarak çalışın ve bize gönderin.)
İyi öykülemeler.
Son defa bir de kuramsal olarak anlatayım: Doğal ve yaratıcı yazma, evvel emirde, kışkırtılmış, dağılmış zihnin, iç benliğin bütünlüğe ulaşması çabasıdır. Bu çaba bir güdüdür; insanda var olan algılanmış ve yaşanmış olanın çeşitliliğini, renklerini - tüm tonlamalarıyla- kendi içine kapalı, anlamlı bir bütünlük içinde düzenleme isteği.
(Burası birkaç defa okunmalı, ne dersiniz...)

ÖMER AKAY

DOSTOYEVSKİ'YE

Kumar masasında yitirdiği duygularını
ararken içki şisesinde
meyhanedeki insanların alaylarına hedef olan
yaşlı adam
usulca cebinden çıkarttığı
öykülerine siler
gözyaşlarını...

BEBEK
Yeni yurdu su karanlığın
Bir battaniye altında
şiirin en sakıncalı yerine
noktayı koyar
ışıklar söndüğünde...

MEHMET ÇİFTÇİ

KÖKLERİM KALMAMALI

Artık son şarkımı mırıldanıyorum;
Sonbahar...
Sonbaharın yollarında adımlıyorum.
Akşamları ufuklara bakıyor gözlerim,
Bulutlar kararmış.
Kırmızı bir ışık sızmış göklere
Gönüllere taze bir aşk.
Gideceğim kanlar içinde,
Olduğum yere;
Olmam gereken yere...

Köklerim kalmamalı bu yerde,
Senin lânet şehrinde...

İBRAHİM KARATAŞ

İYİ-KÖTÜ

İyi meleklere güvenmiyorum artık. Gitmemen için seni ikna edemediler.
Kötü meleklere öfkeliyim biraz, gitmene neden oldular.
En çok, Mavi Trenlere kızgınım; çünkü son bileti sana kestiler.
Uzak şehirlere de kızgınım, ilk hasreti başlattılar.
Ve çok zamanlar sonra, kitaplarının arasına 'seni sevdiğim gerçeğini' koydum.
Ve bu yüzden, hayatımı, her akşam, iki biraya, iki sigaraya ve iki uyku hapına teslim ettiğim için sana çok teşekkür ederim.
Bil ki sen gelene dek, uykumdan bir saniyeyi bile bir oda dolusu paraya değişmem.
Çok uyumalıyım ki; zaman tükensin.
Çok uyumalıyım ki; rüyâmda seni görme ihtimalim kötü melekten intikamımı alsın.

DEĞERLENDİRME:

İrfan Ata/ Sivas

Yine ile yeni sözcüklerini ard arda kullandığınızda tane aynı harfi değişik dizilimde kullanmış oluyorsunuz ve bu da okumayı zorlaştırıyor. Yüksek sesle öykü, roman, şiir okumaları yapın.

Mustafa Karabulutlu

Sevgili yol Mustafa, gönderdiğin şiirde birinci bölümde akıyor, ikinci bölümde ise uçuyorsun. Yani dinamizm had safhada. Duygulanım olarak durulduğunda "duyarlık" üzerinde düşün. Derin-duygu ardından tasarım için, sevgiyle kal.

Mehmet Çiftçi

Orta Anadolu'ya bizden selam. İki dizede küçük değişiklikler yaparak şiirinizi yayınlıyorum. Son dizeye de itirazım var, şiirde şahsi lanet, küfür olmaz, özel ilişkilerinizi yazdıklarımıza bu şekilde taşımayın diyorum ama dinletemiyorum. Neyse, içiniz soğusun bari.

İbrahim Karataş / Bartın

Şiire daha yatkınsınız gibi geldi bana. De'leri da'ları, ayırmayı öğrenin. Bir çalışmanızı bana sevimli geldiği için yayınlıyorum. Çalışma sizin için yeni başlıyor, bunu unutmayın.

Bengi Ünal / Seyhan Adana

Sevgili Bengi, şiirden vazgeç çünkü düzyazın kıyaslanmayacak kadar iyi, şiir denemelerinle, ayrıca şiir diye yazdıkların da düzyazı. Başı, sonu belli küçük öyküler yazarak edebiyata iyice bir ısın.

Turgut Uçkan

"Kız ve oğlan" öyküsünde kız ve oğlan sözcüklerinin bu denli çok geçmesi iyi mi sizce. Virgüllere bir ücret ödemiyoruz, kullanabiliriz. Bol aksiyonla kısa öykü tarzı seçmişsiniz, başka tarzlar da deneyin.

Atilla Ayata

"Perşembe" adlı şiir denemenizde bir zekâ pırıltısı var, ironi, humor, satir ilginizi çekiyor, sanırım. Bu tarzların ustalarını okuyun.

Kemal Çelikkale

Yazdıklarınızı temize çekin, mümkünse bilgisayar ile. O zaman bir çalışma daha yapmış olursunuz. Okuduğunuz ama edebi eserleri pek tercih etmediğiniz anlaşılıyor. Deyim yerindeyse 'ağır edebiyat eserleri' okuyun. Yazı'ya dair bir bilinç var gibi...

Ürün Gönderenler:
Yılmaz Doğan, Yeliz Güneş, Kadir Karabelli, Öznur Duman, Veli Düdükçü

İZMİR İMBATI

Savaş Ünlü

Çocukluğumun, gençliğimin İzmir'de geçmesi bir zenginlikti benim için. Geçmişe dönüyorum da, komşularımız tam Anadolu mozaiğiydi. Rumlar, Yunanlılar, Yahudiler, İtalyanlar...

Nasıl unuturum Antuan Amcayı, karısını, Marya'yı, Yahudi Davi'yi, Estelya teyzeyi, Sara'yı... Daha niceleri anılarımı zenginleştiriyor. Hepsi komşumuzdu, dostumuzdu. İyiyi, güzeli, acıyı, tatlıyı paylaşırdık. "Yahudiler insan kanıyla ekmek yaparlarmış" sözlerine çocuk yaşta gülüp geçerdik. Onların çocukları dostumuz, arkadaşımızdı. Ailemizden aldığımız kültür onlara daha bir yakınlaşmamızı sağlardı.

İzmirli Büyücüler kitabının yazarı **Mara Meimaridi**'yi dinlerken bunları düşündüm. Romanın kahramanı Katina'nın büyük teyzesi olduğunu anlatıyordu. Kitabın yazarı *" Bu kitap, onun geçek öyküsü. Güzel bir yaşam sürmüş. Büyüler sayesinde zengin yakışıklı beş adamla evlenmiş. 1965 yılında Yunanistan'ın Egina adasında ölüyor. Beni de büyülerle büyüttü. Üç kez evlendim ben de. Bana 30 yaşımda açmak üzere bir sandık bırakmış. Onu açtığımda içinden büyüler, yemek ve güzellik kremleri tarifleri, takılar çıktı."* dedi.

BEHÇET KALAYCI'YA SAYGI

ZOKEV yine bir güzelliğe imza attı. **Behçet Kalaycı**'ya saygı günü düzenledi. ZOKEV yönetim kurulu başkanı **Prof. Dr. Vedat Didari** " Kentimizin kültür değerlerine sahip çıkmak ve gelecek kuşaklara aktarmak yolundaki çabalarımıza bir yenisini daha eklemenin haklı gururu içindeyiz. Zonguldak sevgisini şiirden romana, öyküden denemeye edebiyatın her dalında harf harf, hece hece nakışlayan **Behçet Kalaycı**'ya buluşturuyoruz bu kez sizleri.

Yalnızca edebiyatçı kişiliğiyle değil, eğitimci yanıyla da kentimize değer katmış bir ulu çınarı selamlayıp " Soluyan iri kömürler gibi çıkarak dışarı / Bir başka dünyadan gelmişçesine / Yüzleri gecelerce kara, içleri apak / Has oğullar veren bir kovandır Zonguldak" dizeleriyle şiirleştirdiği Zonguldaklılar adına şükran borcumuzu ödemeye çalışıyoruz." dedi.

BİR ÇINAR DEVRİLDİ

Anadolu basınının sıcaklığından sık sık söz ederim. Küçücük bir ilçede, kasabada çıkan bir gazetenin sıcaklığı hiçbir şeye değişilmez. O gazetelerin çıkar amacı yoktur. Yeri gelince en ağır eleştiriler yapılır. Basında kavgalar verilir. Amaç, ilçenin, kasabanın iyiliği, güzelliği içindir.

Pervasız adı gibi bir gazete. Her olay, her konu karşısında pervasız. Bu gazetenin benim için önemi bir başkadır. Uzun yıllardan beri yazıyorum. 52 yıllık geçmişe sahip. 19 Mayıs 1953'te **Ahmet Şener** tarafından kurulmuş. O günden beri ara vermeden yayımlanıyor...

Pervasız gazetesinin kurucusu Ahmet Şener'i yitirdik. Ahmet Şener (1929-2004) sadece **Pervasız**'ın kurucusu değil, Anadolu basınının da bir çınarıydı. Ölüm haberini alınca üzüldüm. Sevecen, dost canlısı, yardım sever bir ağabeyimizdi. Kedilere çok düşkündü. Onu hep kucağında kedileriyle anımsayacağım.

DÜZCE NOTLARI

Sabri Özdemir

Düzce'de sanat deyince sinema en devinimli olanı. Yeni haber: Eski sinema Michael Mann'ın Tom Cruise'lu filmi 'Collateral' ile kapandı, Düzce'nin ünlü 'Spor Sokağı'nda AS ve MARTI Sinemaları (iki salonun adı) gizemli ve anlaşılmaz aşk filmi 'Yağmur Zamanı' ile açıldı. Sinema merkeze yaklaşırken, insandan ıraklaştı. Ve anılarda kaldı 25 yıllık sinemacı Haydar Abi'nin filmden önce soba başında verdiği çayların tadı. (Bu aralar Düzce'de gösterimdeki film Yavuz Turgul'un karanfilli'Gönül Yarası'. Sıradakiler ise Rıfat Ilgaz'ın olmayan 'Hababam...' ve Ferhan Şensoy curcunası. Ancak aşk için Düzce en çok Vicente Aranda'nın Paz Vegalı Carmen'ine, bir çingenenin aşkına hazırlanmalı ve izlemeden Prosper Merimee'in yapıtından uyarlanan Carmen operasını Brahms'ın defalarca dinlediğini anımsamalı). Ancak Melike Demirağ'ın çok eski bir şarkıda söylediği gibi gerçek sinemaskopla avutulmamalı ve insan 'village' sendromunun ötesinde 'köy' deyince hep arınmayı ve çıplaklığı yakalamalı.

Bir akşam tümüyle kışkırtıcı MOR ve ÖTESİ vardı. 'Mor', renklerin sanata ve müziğe en çok yakışanı. Grup üyelerinin tüm basın içinde KÇK'a olan özel ilgisi ve görüşme için yalnız bana zaman ayırmaları derginin almış olduğu yolun ve grubun hayata tavrının bir kanıtıydı. (Dünya Yalan Söylüyor grubun son albümü. 1995 yılında bir kış ayında kurulan grup, 2000'deki nükleer karşıtı kampanyası ve 2003'teki 'Savaşa Hiç Gerek Yok' şarkısıyla ve en aykırı tadıyla yüreğimize yazılmıştı.www.morveötesi.com.

KAÇAK ANLATI

küçük İskender

dürbünlü bıçak

Belirsizliğin, aldatmacayla yoğrulan kamuflajsız dikkat dağıtıcı külfetinde kendi kendine gizlenen çağdışı ayrıntılarla sıradanlaşma ihtimali kalmamış çağrışımların ayağı yere basan iniltilerinin orijini: kümeselleşen çöküntü; hattı kırık ihtiras. Zamirleşme sendromları. Böylesi göçlerin kimyasal tepkisi, böylesi tatminlerin kıyıcı hurafeleri nesnelerin sağlığını bozar. Avrupa'nın kötü kenetlenişi, yakında oralarda siyasi bir serikatil'in doğacağını müjdeler. Anarşist, doktrini kuvvetli bir serikatil. Ari ırkından. Liberal bir anne babanın evladı. Üniversite eğitimini yarım bırakmış. Çocukluğunda Kafka ve Dostoyevski okumuş. Çeşitli gençlik hareketlerine kısmen girip çıkmış. Çevresiyle uyumlu, özgürlüğüne düşkün, kendisiyle barışık bir serikatil. Radyo dinlemeyi seviyor. Desteklediği bir futbol takımı da var; maçlara gitmiyor pek, denk gelirse televizyondan izliyor. Karşı cinsle ilişkileri iyi. Amazonların yarısı kürtaj olmuş sayesinde. Dişlerini fırçalamıyor. Hiç resim sergisi gezmemiş. Tanrıya inanmıyor. Tanrı da ona inanmıyor.

Apranax: Uzun uykulardan uyandığımda hâlâ onu düşündüğümü farkediyorum. Erotomani miydi, yoksa arka ayakları üzerinde durabilen, iriyarı bir iguanaya duyulan gerçek bir hissin kıtalararası döngüsü mü; sakinleştiricilerle yaşıyor ve o serikatilden gelecek herhangi bir işaretin bende fişekleyebileceği bilinçdışı arzuların nasıl dizginleneceğini planlıyordum. Bulabildiğim bütün kesici aletlerden satın aldım. İçki şişelerini artık ağzını kırarak açıyor, kadehimdekini içindeki cam zerreleriyle içiyordum. Apranax adını verdiğim serikatil'in bir yerlerde büyümesini beklemek sıkıcıydı. İntihar belgeselleri seyretmek sıkıcıydı. Hep aynı şehirde barınmak sıkıcıydı. İyilik sayesinde geldiğim noktayı, gerekirse kötülük sayesinde korurdum. Kimsenin benim temsil ettiğim alanlar konusunda ahkâm kesmeye, hele hele resmi eğitim sistemine varlığını memur etmişlerin ideolojik şımarıklıklarla bunlara değer biçmeye kalkışmaya hakkı yoktu. Marksizmle, feodalizmle, fundamentalizmle lanetlenmişlerdi. Oysa Apranax adını verdiğim serikatil'in bu patolojik cisimler'le meşru zemindeki teması, ancak mecburi uyumla sınırlıydı. Radikal kilitlerin açılması için, hastanın gözyaşı bezlerine sonda takılması gerekliydi. Hiç kimse euro kullanmaya yanaşmıyordu. Takashi Miike'nin tavrı yerinde ve doğruydu.

Yorulmuş Beyin Hücrelerinin Karşı Hamlesi: İşte, tam burada bir sevgili özlemek, hakka ve hukuka uygundu.

Erken uyandığım bir sabah, ilkin koordinatlarımın saptandığı şehirde durmadan sızlanmamın bir boka yaramadığını anlamam, bunu sosyalist duyarlıkla bir tutmam ve yüksek tirajlı dergilerde bu anlama hizmet eden yazılar yazmam gerektiği bilincine erdim. Para ve içine girebileceğim cinsel organ kazanmalıydım; özgün müzikle yoğrulmam, halkla kucaklaşmam, üniversitelerde paneller vermem, diyar diyar dolaşmam, bol bol kitap satmam, beni geniş kitlelerin geniş saflıklarında genişletecek, bu genişlemeyle örtüşen genleşmem sayesinde hacmime yönelttiğim saygıda kusur etmeyecek, sürrealizmi bir spesiyal karışık tost adı sanmayı sürdürecektim. Sevgilim! Şu şarkı senin olacaktı: Her yerde kan var, kalbin benim bu gece! Dürbünlü bir bıçakla oyarak çıkarttığım kalbini, halkların mücadelesi uğruna Anadolu'da bir köy mezarlığına gömecektim. Halay çekecek, türkü okuyacak, ağlayacak, aydın geçinecek, kızların memelerini-delikanlıların kıçlarını elleyecek, rantıma rant, derin kişiliğime derin devlet ekleyecektim. Zemin, karşılaşmaya müsaitti. Ofansif oynarsam, maçı alırdım. Taraftar tribünde, benim de birlikte sahaya çıktığım takımın bayrağını sallıyordu. Bayrak, kumaştı. Don, kumaştı. Kravat, kumaştı. Kefen, kumaştı. Üniforma, kumaştı. Sentetizm, yani sentetik olma fikri, henüz yaygınlaşmamıştı.

Siyasi bir serikatil!

Benim gibilerin resimlerini gazetelerden, afişlerden, miting alanlarından toplarken, bunun farkında bile değildim; ameliyathaneye alındığımda çoktan ölmüştüm; narkoz, 'ben bununla muhatap olmam' dedi; neşter, 'değmezmiş' dedi; pamuk, 'beni kirletecek başka birini bulamadınız mı' diye feryat etti.

Uzaklarda bir limanda bir vapur, 'trene mi âşığım, yoksa uçağa mı' diye söylenip söylenip durdu saatlerce. Biz üç beş kişi, bardan çıkmıştık; sabahtı; ben evime dönüp ayak parmaklarımı sayacaktım; otobüs yoktu; bina yoktu; insan yoktu; atom bombası oraya düşeli beş dakika olmuştu.

KAÇAK FELSEFE

Oktay Taftalı

İletişim, medya ve kocakarılar

Yurdum kozmopolit medyası son yirmi yıllık icraatıyla, türlü çeşit yergiyi hak ediyor. Biz de, bu medya eliyle yürütülen başkalaştırma faaliyetini, elimizden geldiğince teşhir etmeye çalışıyoruz. Ortada sergilenen kepazelikler, bir gün son bulmadığı, yurtsever ve ahlâklı bir medya yapılanmasına gidilmediği sürece de, verip veriştirmekten geri durmayacağız elbet.

Bu kozmopolit, kişiliksiz medyayı; bu güdümlü psikolojik harp mermisini yerden yere vurmak için insanın ceviz kadar aklı olsun yeter. Lâkin iş bununla bitmiyor. Eleştirdiğimiz, yakındığımız nesnenin ne olduğu veya aslında ne olması gerektiği konusunda da biraz kafa yormak zorundayız.

Güdümlü medya mensupları, kendi yaptıkları işin yegane otoritesinin yine kendileri oldukları sanısıyla dur durak bilmemecesine kibirlenip böbürlensinler, biz de beri yanda boş durmayıp, geleceğin olası ve erdemli iletişim ortamının imkânlarını araştıralım, "irdeleyip, sorgulayalım" bakalım, ne olur, nasıl olur?

"İletişim" kavramının, Batı dillerinden dilimize yapılmış, başarılı çevirilerden birisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu kavramın batılı karşılığı olan "communication" (veya kommunikation) Latince'de "bildirmek" anlamına geliyor. Kuşkusuz bildirmek fiilinin uygulanabilmesi için de, bir bildiren ile bir bildirilene ihtiyaç var. Demek oluyor ki "commünication"un yani iletişimin oluşabilmesi için en az iki kişilik bir topluluk gerekli.

Dolayısıyla Latince, topluluk (commünio), toplumsal (commünis), paylaşmak (commünico) gibi birden fazla insanı anlatan ve onlar arasında kolektif, paylaşımcı bir ilişkiyi ifade eden sözcükler de, iletişim (commünication) sözcüğüyle aynı kökten geliyorlar. (Yine aynı kökten gelen komünizm sözcüğünü de anımsıyoruz.)

Buradan şu basit sonuca ulaşıyoruz: iletişim kavramının kökünde, toplumsallık ve paylaşım yatmaktadır. Paylaşılan şey ise, yerine göre bir haber, yerine göre bir düşünce, bir duygu, bir arz veya talep olabilmektedir. Bunların hepsine "bilgi" (information) diyoruz. Hoş bu nasıl bir bilgidir, sığ mıdır, yönlendirici midir? Ayrı konu. Dolayısıyla iletişim sürecinde, **maddi değil**, us'sal (intellegie) duygusal-sezgisel, kısaca **tinsel** bir paylaşım söz konusudur. Buraya bir nokta koyalım.

Ve gelelim "medya" kavramına... Evveet tahmin ettiğiniz veya bildiğiniz gibi, bu kavram da Latince kamu, kamuoyu, kamusal gibi anlamlar içeren "medium" kökünden gelmektedir. Medium, ayrıca bilindiği gibi, kazak, gömlek alırken de "orta boy" u tarif etmek amacıyla, dilimize son yıllarda tekstil ihracatçılarımız tarafından kazandırılmış bir kavram.

Medium aynı zamanda ortalama çoğunluğu, orta direği, yani halkı da ifade ediyor.

Demek ki, medium kökünden gelen medya kavramı da, tıpkı iletişim (commünication) kavramı gibi toplumsal, kolektif ve paylaşımcı bir anlam içermektedir. Olaya buradan bakınca günümüzde kozmopolit yurdum medyasının, gerek kendisine, gerekse topluma karşı işlediği suçlar daha da dehşetli görünmüyor mu? Geçelim...

Toplum olmak, toplumsallaşmak anlamlarına gelen iletişim ve medya kavramları aynı zamanda, toplumumuzun ve töremizin en yüksek erdemlerinden birisi olan "paylaşmak" fiilini de içeriyor. **Demek ki, bir iletişim ortamı, bir medya yapılanması insanın toplumsallığı ve paylaşımcılığı üzerinden iş görebilmektedir.**

Daha ilk çağlardan, ilk insanlardan beri, iletişim eyleminin "paylaşımdan" başka bir imkânı olmadığını söyleyebiliriz. Tarih öncesi insanların doğrudan ses ve işaretlerle bu dünyaya, mistik dans ve ritüellerle de bilinmeyen öteki dünyalara ait bilgi ve haberleri, birbirlerine iletme, paylaşma çabaları, iletişimin ve medyanın ilk örneklerini oluşturuyordu. Kabile hayatında büyücü veya şaman rahiplerin birer "medyum" olarak başka dünyalardan bu dünyaya haber ve kehanetler iletmesi, bugünkü renkli tv.lerden daha renksiz bir görüntü **değildi** kuşkusuz.

Geçmiş yüzyıllardan bugüne iletişim ve medya, etki, büyüleme ve yönlendirme işlevi bakımından, sadece kullanılan maddi ve teknik araçlar kapsamında bir farklılık gösteriyor. Şamanın ritüelde kullandığı deve kemiği yerini elektronik kameraya, tütsü ise ekranın buğulu görüntüsüne bırakmış vaziyette. Tüm teknolojik "gelişmeye" rağmen müzikal metinlerin ise, şamanların ritmik yakarışlarının çok daha gerisine düştüğünü söyleyebiliriz. Hani, tarihte bir ilerlemeden söz edebiliyorsak, işte ancak bu kadar. Üstelik medyum şamanın, bizim kozmopolit medyadan sonsuz kez ahlaklı olduğunu da iddia etmeden geçemeyeceğim.

İKTİDAR-İLETİŞİM VE MEDYA

Eğer yolda yürüyen ve bir yandan da sohbet eden iki kişi arasında bir iktidar ilişkisi varsa, bu iki kişi arasındaki iletişimin de, iktidar ve güç iradesi içerdiğini öngörebiliriz. Öğretmen öğrenci arasındaki, eşler arasındaki iletişime kadar, hiyerarşik toplumun ve hiyerarşi kültürünün bir sonucu olan iktidar, her türlü iletişim kapsamında belirleyici bir etkendir.

Şunu söylemeye çalışıyorum: iletişim ve medya, birer fenomen olarak kendi başlarına, durduk yerde, iktidar ilişkisini içermezler. Bu fenomenlerin içerdiği kolektif, toplumsal imkânlar, insan tarafından iktidar amaçlı olarak kullanılıyorsa, elbetteki öncelikli olarak fenomeni değil, onun içine nüfuz eden insan iradesini ve o iradede ifadesini bulan hiyerarşi kültürünü ele almak gerekiyor. Yani yolda yürüyen iki insan arasındaki iktidar ilişkisi, onların iletişimine yansıyor ve iletişim, iktidar amaçlı tesis ediliyorsa, burada iletişim olgusundan önce, o insanların iradesini değerlendirmek daha yerindedir.

Belli bir iradeyi temsil eden ve insandan insana tesis edilen iletişim, bu yönüyle öznel (subjektif) bir etkinliktir. O halde, bizim medyamızın dilinden düşürmediği "objektif habercilik" söylemi ise, kuyruklu yalandan başka bir şey değildir.

Medyanın duayen kakavanları "doğruluk", "objektiflik", "tarafsızlık" gibi kavramları yerli yersiz ve çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanarak, hedef kitleler üzerinde güven sağlamayı amaçlıyorlar.

İyi, güzel, fakat hiyerarşik bir toplumda, insanlar arasında iradi belirlenimle gerçekleşen hiçbir eylemin, "objektiflik", "tarafsızlık" gibi nitelikleri içeremeyeceğini, daha baştan kestirmek o kadar zor olmasa gerek. "Doğruluk" ise, kimin doğrusu, hangi doğru gibi soruları zaten kendi içinde barındırıyor.

Hiyerarşik bir toplumda "kimin doğrusu" geçerliyse iletişim ve medya süreçlerinde de o "doğru" nun geçerli olduğu varsayılabilir. Bu nedenle, demek ki, verili medya ortamının öngördüğü veya ileri sürdüğü hiçbir değeri dikkate almamak veya medyanın dayattığı değer ve kavramları, sadece hiyerarşik toplum yapısını gözönünde tutarak değerlendirmek gerekiyor. Öyleyse iletişim ve medya süreçlerine analitik bir gözle bakmak, görüntülerin arkasını algılamak, yazılı metinlerde ise satır aralarını okumak hayati bir öneme sahiptir.

Bu bağlamda "televizyon seyretmiyorum, bulvar gazetelerini okumuyorum" demek, ilk bakışta doğru bir tavır gibi gelse de, hiyerarşik toplumun şifreleriyle, iktidarların gizil yönetim ve yönlendirme

teknikleriyle ilgilenmemek anlamına geliyor. Oysa kendisini muhalif olarak tanımlayanların, satır aralarını okumaya, perde ve ekran görüntülerinin arkasındaki anlamları analiz etmeye yönelmeleri gerekmez mi?

Dolayısıyla, magazin yayınları da dahil, her türlü şaklabanlığı analitik ve sıkı bir takibe almak muhalif tavrımızın bir gereği olmak zorunda. Çünkü iktidar uğruna her yolu mübâh gören egemen çevreler bu "makyavelist" tavırlarını medya sürecine şöyle yansıtıyorlar: *"Güç kullanımı için uygulanan makyavelist teknik tam tamına **Ben Jonson** ve **Shakespeare**'in alay ettikleri gibidir. Bir insanı tanımak için, onun nasıl işlev gördüğü gözlemlenir. Bu onun bir makinaya indirgenmesi anlamına geliyor. Sonra ona öncelikli olarak egemen olan tutku; makinanın yakıtı, izole edilir. Böylelikle o kapana kısılır."*[1] Kanadalı iletişim filozofu **Marshall McLuhan**'ın, yıllar önce büyük bir öngörüyle dile getirdiği bu saptama, günümüzün medyası tarafından acımasızca hayata geçiriliyor.

İşte kozmopolit medyanın geniş kitlelere yansıttığı ulaşılması mümkün olmayan hayatlar, elde edilmesi asla mümkün olmayan zenginlikler, güzellikler, vb. insanın bir makinaya indirgenerek yaşama enerjisinin izole edilmesi, bağımlı kılınması anlamına geliyor. Bunu, sürekli bir "gösterip vermeme" tekniği olarak da tanımlayabiliriz. Tıpkı AB olgusunun medya tarafından pazarlanma biçiminde olduğu gibi, gazetelerden, ekranlardan, sinema perdelerinden, reklâm ve müzik kliplerinden, radyolardan bir yığın hayal, onlarca yanılsama satışa sunuluyor ve bunun kitleler tarafından sorgulanmaksızın satın alınması öngörülüyor.

Tarih öncesi kavimlerde büyücülerin, şaman rahiplerin, aşiret reisi adına iktidarı kolaylaştırmak ve pekiştirmek adına yürüttükleri faaliyetin çok daha bilinçli ve daha ahlâksızca örnekleriyle karşı karşıyayız. (Bu mukayeseyle şaman kültürüne de haksızlık etmiş oluyoruz belki.) Hiyerarşik toplumda, iktidar ve medium (kamu) ilişkisi bu çağda, kaçınılmaz olarak böyle ahlâk dışı bir şekil alıyor.

Öyleyse olası muhalif bir medya, aynı zamanda hiyerarşik toplum yapısına da muhalif olmak ve kendi içerisinde de böylesi bir hiyerarşiyi yadsımak zorundadır.

DÜNYAYI İÇİNE ALAN KARANLIK ODA (CAMERA OBSCURA)

Fotoğraf makinasının icadı iletişim tarihi açısından büyük bir devrim oluşturmuştur. İletişim tarihinde, görselliğin, görsel bilginin kitlesel olarak belgelenebilmesi ve kitlesel paylaşımı açısından fotoğraf makinası, alfabe kadar önemli bir fenomendir. Bu makinenin icadından kısa süre önce, iletişim teknikleri ağırlıklı olarak alfabe, gravür ve illustrasyonla sınırlıydı. Fakat bunun da ötesinde sadece teknik bir cihaz olarak dahi fotoğraf makinası çok ilginç bir buluştur.

Fotoğraf makinası, yani "kamera", aslında küçük bir odadır; küçük karanlık bir oda. Bu karanlık odanın, objektif adını verdiğimiz dış dünyaya açılan penceresi, an içinde yakaladığı görüntüyü donduruyor ve bize sunuyor. An içinde dondurulan bu görüntünün, dış dünya gerçekliğini birebir yansıttığı varsayımından yola çıkılarak, karanlık odanın mercekli penceresine objektif denilmiş. Yani dış gerçekliği objektif olarak kaydeden, yansıtan bir pencere...

Oysa, fotoğraf makinasının penceresine objektif adının verilmesi belki "teknoloji çağı"nın en büyük yanılgılarından veya yalanlarından birisini oluşturuyor. Arkasında, bakan bir insan iradesi ve o iradenin tercihleri varolduğu sürece, hiçbir makine objektifinin "objektif" olması düşünülemez. Çünkü o objektifin arkasından bakan göz, aynı zamanda tercih edilmiş bir görüşe; bir dünya görüşüne sahiptir. *"İnsan görme ilgisiyle dünyayı tanır. İnsanın dünya karşısındaki duruş tarzı, onun dünyayı nasıl gördüğünü gösterir."*[2]

Buradan anlıyoruz ki, objektif olduğunu iddia eden bir fotoğrafçı dahi, aslında bize kendi görme biçimini yansıtmaktadır. (Yine bu bağlamda: eğer fotoğrafçılık bir sanatsa, işte bu özgün görme biçimi sayesinde sanattır.) Öyleyse bize iletişim sürecinde "objektif" diye yutturulan görüntüleri bile, feci şekilde "irdeleyip sorgulamak" gerekiyor. Nitekim örnek olarak: 11 Eylül görüntüleri araştırıldığında, ortaya çok tuhaf sonuçların çıkacağından kuşku yoktur.

Fotoğraf makinasının teknik dönüşümü sonrasında ortaya çıkan, sinema ve tv. kameraları, görüntüye hareket getirerek, yanılsama katsayısını da olağanüstü artırmıştır. Kaldı ki sinema görüntüsündeki hareketin bütünüyle bir göz yanılması sayesinde oluştuğunu biliyoruz. Bu yanılsama, elektronik sistemlerin de devreye girmesiyle, insanın şizofren bir varlığa dönüşme sürecini hızlandırmıştır. Şöyle ki: insan bilinci, hayatın doğal ve çıplak görüntüleriyle, yapay ve bir amaca yönelik "produkt" görüntüler arasında, giderek yarılan ve çelişen bir algı sürecine mahkum edilmiştir.

PENCERELER (WINDOWS)

Bizi dış dünyadan veya bulunduğumuz ortamı farklı ortamlardan ayıran, o farklı ortamı algılamamızı engelleyen yapılar vardır. Bu yapılar çoğunlukla bir güvence ve korunma duygusuyla inşa edilirler. Genel anlamıyla "duvar" dediğimiz bu yapı, Çin, Berlin veya Filistin örneğinde olduğu türden bağımsız, kendi başına inşa edilebildiği gibi, ev, hastahane, okul, hapishane vb. binaların temel unusuru olarak inşa edilir. Bir anlamda, bina demek, duvar demektir. Geleneksel olarak, duvarsız veya duvar yerine geçen başka elemanlar kullanmaksızın bir bina tasarlamak mümkün değildir.

İnsana güvenlik, korunma ve barınma gibi imkanları sunan duvar, bu imkânları sunmanın karşılığı olarak, onu dış dünyadan yalıtır. Duvar gerek fiziki, gerekse tinsel anlamda insanlar arası iletişimin sınırlarını oluşturur.

İnsanın dış dünya veya duvar ötesi ortam hakkında bir bilgi (information) bir sezgi edinebilme ihtiyacı, duvarda delikler açma fikrini doğurmuştur. Duvarda açılan delik, yani pencere, pencerenin açılıp kapanabilen kepenkleri (luminaria) aynı zamanda bir ışık, bir aydınlanma imkânıdır. Ama duvara açılan pencerenin aydınlatmadan önce, dış dünya bilgisini temin etmek amacı taşıdığını vurgulamak gerekiyor. Yoksa aydınlatma amaçlı delikler eski Mısır ve Mezopotamya'da tavana da açılabiliyorlardı.

Önceleri hareketli kepenklerle işlevini yerine getiren pencereler, cam üretme tekniğinin gelişmesiyle, tabaka halindeki camlarla kaplandılar, böylece duvarın berisindeki insan, rüzgâr, yağmur ve toz gibi olumsuz etkenlerden korunurken dış görüntü ve ışıktan da faydalanmak imkânını bulmuştu.

İnsan artık dış dünyaya bir pencere camının (specularisia) arkasından bakıyordu. Ancak bu bakış doğal bir bakış olmaktan çıkmış bir "speculatio" olmuştu. İşte latince "gözetlemek", "keşfetmeye çalışmak", " ispiyon yapmak" gibi anlamlara gelen "speculatio" sözcüğü, pencere camı anlamına gelen "specularisia" dan türemiştir.

Öyleyse şunu söyleyebiliyoruz: **eğer bir camın arkasından bakılıyorsa, bir spekülasyon yapılmakta veya camın beri tarafından yapılan bir spekülasyona maruz kalınmaktadır.** Batı ülkelerinde çokca rastlandığı gibi, yaşlı emekli kadınların pencerenin arkasında oturup, sokakta olup bitenleri gözetlemeleri ve yanlış park eden arabalardan tutun da, kaldırıma yıkılan bir sarhoşa kadar, olur olmaz her şeyi polise ihbar etmeleri birer "ispiyon"; "speculasyon" dur.

Evet tam da bu noktada aklınıza geldiği gibi, Bill Gates bir deha değil, ispiyoncu bir kocakarıdır. Onun pencerelerinden akan her bilgi spekulatif bir niteliğe sahiptir. Üstelik bu spekulasyon bilindiği gibi ABD, Kanada, Avustralya ve İngiltere'deki istasyonlar tarafından ECHOLON projesi kapsamında, denetime tabi tutuluyor. Buna ek olarak 11 Eylül sonrasında da yeryüzündeki iletişim ağlarının ve uydu haberleşmelerinin toptan denetlenmesine yönelik yeni projelerin tasarlandığını, günlük medyadan da izliyoruz. Yani ispiyon içinde ispiyon.

Dolayısıyla tekonojik imkânların bu denli geliştiği ve iletişim sürecinin bu denli zenginleştiği bir yüzyılda, iletişimin, geçmiş hiçbir yüzyılla kıyaslanamayacak denli daraldığına ve sıkboğaz edildiğine tanık oluyoruz.

Baktığımız camın arkasından bizi izleyen kocakarıların, bizi her an ispiyonlayabilecek olması, iletişimin tadını kaçırmıyor mu?

1- Marshall McLuhan, Die Gutenberg – Galaxis. S. 237. Düsseldorf 1968
2- Hermann Bahr. Expressionismus. S. 51. München 1920

otaftali@hotmail.com

mesutkara@kablonet.com.tr
Mesut Kara

"Buruk Bir Dünya" ve ORHON MURAT ARIBURNU "Yetmez mi?"

"Seliiim/Selim/Bu eller kimin/Benim/Bu gözler kimin/Benim/Aferin Selim

Seliiim/Selim/Bu dağlar kimin/Benim/Bu bağlar kimin/Benim/Yapma Selim

Seliiim/Selim/Uçan kuşlar kimin/Benim/Esen rüzgâr kimin/Benim/Allah mısın Selim

Aaah Selim/Vah Selim/Bu insanlar kimin/Benim

Kör ol Selim" (*)

Tanıyamamış olmaktan hep üzüntü duyduğum insanlardandır, **Orhon Murat Arıburnu**. Şair, oyuncu, senarist, yönetmen... Dinlediğim anılardan, okuduklarımdan tanıdığım, -bugün artık çevremizde, ilişkilerimizde benzerlerine pek rastlayamadığımız- incelikli, duygulu, dürüst, iyi kalpli, çizgisinden ödün vermeyen bir sanatçı... Gençlik yıllarımda onun yaşadığı sokaklarda, onun varlığından habersiz dolaşırken sıkıntılarından, yalnızlığından, öfkelerinden, özlemlerinden ve hastalığından da habersizdim. Şairliğinde de, ömrünü verdiği sinemada da, gündelik yaşamında da hep 'insan gibi insan' bir **Arıburnu** çıkıyor anılardan. Tanıma olanağı bulamasam da **Arıburnu**, hep benim 'kendine sürgün' insanlarımdan oldu. Kendi sürgününde yaşadı, tüm insanca duygularını. Yalnızlığını da... Dostluklarını da... Adına on beş yıldır tüm zorluklara direnerek, tamamen kişisel çabalarıyla sinema ve şiir ödülleri düzenleyen arkadaşım **Hüseyin Alemdar, Orhon Murat Arıburnu**'nu yakından tanıyan, son yıllarına tanıklık etmiş, dost olmayı başarmış şanslı insanlardandı.

1918 yılında Eskişehir'de doğar **O. Murat Arıburnu**. Üsküdar'lı olan babası Albay Mustafa Murat Arıburnu'nun görevinden dolayı Anadolu'nun bir çok şehrini dolaşır çocukluk yıllarında. Bu nedenle çeşitli okullarda geçer öğrencilik hayatı. Konya Askeri Okulu, Maltepe ve Bursa Askeri Liseleri'nin ardından Haydarpaşa Lisesi'ne gelir. Liseden sonra bir süre Hukuk Fakültesi'ne devam eder. Türk Kuşu pilot okuluna da devam eden **Arıburnu**, pilot brövesi alır. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine okulunu yarım bırakıp askere gitmek zorunda kalır. Askerlik dönüşü edebiyat fakültesine kaydolur.

Öğretmenlik, belediyede memurluk, Tasvir-i Efkâr gazetesin-

Cemil Filmer, Lale Film şirketi için Refik Halit Karay'la "Nilgün-2" filmi için anlaşma yaparken.

Osman Seden Fatma Girik ve Ahmet Tarık Tekçe'yle

de muhabirlik yapar. İlk şiirlerini, şiirler de yazan ve "kültürlü bir kadındır" dediği annesi Emine hanıma okur. İlk şiirleri 1936 yılında Edebiyat dergisinde yayınlanır. Bu dönem yazdığı şiirlerini 1940 yılında **Kovan** adını verdiği kitabında toplar.

1947 yılında Türkiye'de (belki de dünyada) ilk kez bir "şiir sergisi" açar. Böyle kendine has buluşlarını, olanaksızlıklar içinde gerçekleştirmeye çalıştığı sinemada da uygular. Kendi icâd ettiği yöntemlerle, teknik eksiklikleri gidermeye çalışır.

Çocukluğundan beri ilgi duyduğu sinemaya da yine 1947 yılında **Şadan Kamil**'in yönettiği **Gençlik Günahı** filminde başrol oynayarak başlar. ***Ardından Seven Ne Yapmaz, İstiklal Madalyası, Efe Aşkı, Uçuruma Doğru, Kanlı Döşek, Fato Ya İstiklal Ya Ölüm, Allah Kerim*** ve **Çete** filmlerinde oynar. 1950 yılında Yüzbaşı Tahsin filmiyle yönetmenliğe başlar Arıburnu. O günün gazete ve dergilerinde övgüyle söz edilir filmden. ***Yüzbaşı Tahsin*** filmiyle önemli bir başarı elde eden Arıburnu, yine Duru Film adına **Refik Halit Karay**'ın aynı adlı eserinden uyarladığı **Sürgün** filmini yönetir. Bir yandan filmlerde oyuncu olarak da yer alıyordur. 1953 yılında Türk Film Dostları Derneği'nin düzenlediği yarışmada **Kanlı Para** filmiyle En İyi Yönetmen ve En İyi Senaryo ödüllerini alır. Sonraki yıllarda olanaksızlıklar içinde yapmaya çalıştığı filmlerde aynı başarıyı yakalayamaz **Orhon Murat Arıburnu.**

Otuzun üstünde filmde oynayan, on filmin senaryosunu yazan, on beş film yöneten **Arıburnu** yabancı ortaklıklar kurmaya çalışır, daha iyi nasıl film yapılabilir düşüncesiyle gözlemler yapmak için yurt dışında bir çok film stüdyosunu gezer. 60'lı yılların başında, bir röportajda *"Rejisör olarak yaptığınız filmlerden memnun musunuz?"* sorusunu şöyle yanıtlar: *"Bazı imkansızlıklar yüzünden filmlerimizin kusurlu olduğunu söyleyebiliriz. Fakat imkan verildiği takdirde daha iyi filmler yapacağımı iddia edebilirim."* Ardından bu iddiasını da şu cümlelerle açıklar: *"Avrupa stüdyolarında rejisörlerin nasıl çalıştıklarını gördüm. Biz daha bu işin hamallık safhasındayız. Orada rejisörlere ne büyük imkanlar veriyorlar."*

Arıburnu sansürün kalkması için mücadele verir, sinemacıların mesleki örgütlenmeleriyle yakından ilgilenir. Türkiye Sanatçılar Birliği'nin kurulmasına öncülük eder, başkanlığını yapar. Sağlık sorunları nedeniyle gittiği Almanya'da kalır. Almanya'daki işçilerle ve çocuklarıyla ilgili çalışmalar yapar. Sinemadan yine de vazgeçemez ve yine olanaksızlıklar içinde sinemaya ilgi duyan amatör gençlerle filmler yapmaya çalışır. Bir yandan da tiyatro oyunları yazar ve çeşitli amatör topluluklarla bu oyunları sergiler. Sağlık sorunları da giderek kötüleşir bu arada. Fakat heyecanını hiçbir zaman yitirmez. Hastalığın bütün yok ediciliğine karşın Almanya'da hem Türkçe hem de Almanca olarak bir şiir kitabı yayınlar. ***"Bu Yürek Sizin 1940-1982/Dieses Herz gehört euch/Gedichte 1940-1982"***

1985 yılında yayınladığı şiir kitabının adı ise oldukça anlamlıdır; Buruk Dünya. Son yıllarında hastalığı iyice ağırlaşan ve konuşma güçlüğü çeken Orhon Murat **Arıburnu**, 11 Nisan 1989 yılında ayrılır aramızdan.

"Önce ozanlar ölsün
Sonra
hiç kimse
Varsın ozansız kalsın dünya.
Barışı
İnsanlığı
Sevgiyi
Yarattılar ya!" (**)

(*) Selim. Orhon Murat Arıburnu.
(**) Yetmez mi? Orhon Murat Arıburnu

Feriha Tevfik "Allahın Cenneti" filminde

KAÇAK FİLM İCABI

"camdan kalp" filminden*

Kiraz- Meğer onu bekliyormuş. Tekme tokat üstüme geldi. Vura vura canımı çıkardı.
Kirpi- Dövdü ha.
Kiraz- Dövme ne fayda. Beni öldürsen daha iyi dedim. Sen benim kalbimi kırmışsın. Kalp camdandır. Cam yapışır, yapışmaz...
Kirpi kiraz'ın anlattıkları, ifadesi, seçtiği kelimeler karşısında şaşkınlığa düşmüş...
Kirpi- Kalp camdandır... Camdan kalp... (toparlanarak). Neden izin verdin, neden karşı koymadın?
Kiraz- Sabaha kadar. Vurmadık yerimi komadı.
Kirpi aynı şaşkınlığı sürdürerek.
Kirpi- Ve sen temizliğe geldin?
Kiraz- Bir şeyim yoktur. Biraz halsizim. Başım ağrır, miğdem bulanır hepsi o.
Kirpi- Daha ne olacak be kadın. Beyin kanaması olabilir. Çabuk, çabuk uzan şuraya...

* **Camdan Kalp 1990**

Yönetmen - Senaryo: Fehmi Yaşar **Oyuncular:** Genco Erkal, Şerif Sezer, Deniz Gökçer, Füsun Demirel

Yeşilçam Hatırası

Tamer Yiğit ve Hülya Koçyiğit... "Gülağcı" (1967) filminde... Yönetmen, Mehmet Aslan.

şubat'ta

9 Şubat -1993 Kemal Tahir'in "Yorgun Savaşçı" adlı eserinden yapılmış olan ve yakılan TV filminin MİT'te bulunan tek kopyası TV'de gösterime girdi.
19 Şubat -1993 Tiyatro oyuncusu Yaman Okay öldü.
22 Şubat -1986 Yazar Tezer Özlü öldü.
22 Şubat -1988 Film yapımcısı-yönetmen Süreyya Duru öldü.
25 Şubat -1984 Şair Hasan Hüseyin Korkmazgil öldü.
26 Şubat -1961 Hasan Ali Yücel öldü.

mesutkara@kablonet.com.tr

KAÇAK YAZAR

Oktay Güzeloğlu

Yağmurlu gecenin YAĞMURU

Sevgi, "paran var mı, bi bira daha içim mi?" diye sordu. Rahatına bak, kaç tane içersen iç dedim. Gülerek üzerime abandı, yanaklarımdan iç geçirerek öptü, öperken de dostumu tanımasan seninle yatardım dedi. Boşver bu işleri biz kardeşiz dedim, bu kardeş lafına biraz alındı ama belli etmedi, tabi biz abi kardeşiz, doğru, boşver be diyerek birasını dikti bitirdi, sonra da işlerin kesat olduğundan dem vurdu. Birahaneyi şöyle bir taradım, müşteriler tam tarzan takımı, önlerinde biradan başka bir şey yok, biralarını da milim milim içiyorlar ki erken bitmesin, dikkatlice baktım da, ikinci birayı ödeyecek 3-5 kişi ya çıkar ya çıkmaz, neyse, kafamı sokağa çevirdim dışarıda yağmur hızlanmış, camları dövüyor, hani cam açık olsa yağmur suratımı tokatlayacak, bir iki dakka dalmışım, hadi tokuştur sözleriyle sokaktan koptum. Rakımı sevginin birasıyla tokuşturdum. Tam o sırada kapıdan sarışın, uzun boylu bir travesti içeri girdi. Sevgi ayaklandı, travesti oturduğumuz kapıya yakın olan masamızın önüne geldi, dikildi. Sevgi, hoş geldin diyerek bana bak abi, bu benim kardeşim Yağmur diye tanıştırdı, hani sana anlatmıştım! Travesti Yağmur'la samimice tokalaştık, Sevgi Yağmur'u ortamıza oturttu, sandalyelerin çok sıkışık olduğundan bayağı içice oturuyorduk. Yağmur'un kötü kokan keskin parfümü genzimi yaktı, ayrıca koku kirli ten kokusuyla birleşince daha keskinleşmişti, rakı bardağımı burnuma dayayarak içtim, bardağı masaya koymadan sürekli içer havasında burnumda tutuyordum. Bir ara Sevgi'ye masanın karşı tarafına geçmesini, çok sıkıştığımızı söyledim, Sevgi kalktı, karşımıza geçti, oturdu, o ara Travesti Yağmur, yüzüme iyi bak, yüzüm gergin duruyor değil mi, diye sordu, eh iyisin dedim, Botox vurduruyorum da, her iğneye 40 milyon veriyorum. Napim hayatımız çok zor, uykusuz kalıyorum, kendime bakamıyorum dedi. Dedi ama botox nedir, ne işe yarar bilmiyorum, tamam iyi falan diyorum ama anlamadan diyorum, ablanın gönlü olsun, bir ara çaktırmadan Travesti Yağmur'u süzdüm. Uzun yüzü delik deşik tahriş olmuş yerlerini koyu fondötenle kapamaya çalışmış, boktan bir makyaj yapmış, dudaklarını en adi rujla boyamış, bayrak gibi bağırıyor, zor iş, birazdan uzun seyrek sarı saçlarını toplayarak at kuyruğu yaparak bağladı. Bunları o kadar rahat yapıyordu ki birahane masasında değil de kendi özel odasında gibiydi! Sevgi karşımıza geçmiş oturduğu yerden kardeşini izliyor ve abi nasıl, kardeşim güzel değil mi diye sordu. Ben de, tabi güzel, çok güzel olmuş deyiverdim. Yağmur araya girerek, amaan güzelim güzelim de iş yok, bugün bir müşteri bulamadım diye hayıflandı. Sevgi atıldı, daha saat erken yavrum, bende de iş yok bak, abi iki bira söyledi, idare ediyoruz sen de içer misin, diye sordu. Yok ben içmem, dur ama dur, bir karışık meyve yerim, bu gün bir şey yemedim dedi, sonra içki bana yaramıyor, çabuk sarhoş oluyorum, gittiğim herifler para da suyunu çıkarıyorlar, ama çok samimi olduğum gecelik müşterilerimle içiyorum diye anlatmaya başladı. Bir ara yüzünü yüzüme doğru yaklaştırarak konuştu, sahi ben güzel miyim diye yine sordu. Ulan iki de bir güzel miyim diye soruyor, ben de yalandan tamam güzelsin demekten yoruldum diye düşünürken, ağzımdan yine de tabi tabi çok güzelsin çıktı, o da bana yılışarak sen de çok yakışıklısın dedi. Ben de işi makaraya sararak, ne o Yağmur bugün müşteri bulamadın diye beni mi gözüne kestirdin dedim, gülerek, aa niye olmasın değil mi? Kız gacı senin bir şeyin oluyor mu bu yakışıklı diye Sevgi'ye sordu. Sevgi, amaan Yağmur o benim iyi arkadaşım, hem eniştenin de tanıdığı, hadi sen işe çıkmıyor musun, dedi. Yağmur, çıkıcam kız biraz dinleneyim, hem dışarıda yağmur fazla, birazdan Taksim'e çıkıcam, belki bir tane çıkar, çıkmazsa bu gece bizim Trakyalı ibnenin yanında kalırım. O odaya 9 milyon veriyor, yarısını ben verir kalırım, müşteri çıkarsa kendi otelime götürürüm. Bu ara yan masalar hem bizi dinliyor, hem kesiyorlar, şöyle etrafı taradım, buraların tanıdık müdavimleri ile selamlaştım, masamda bir ibne bir orosbu, kimbilir neler düşünüyorlardır? Beni iyi tanıdıklarından akıllarına fazla bir şey gelmez, yine de tanımayanlar, vay orosbu çocuğu, iki tane birden götürmüş diyorlardır, bu tipler her boku yerler ama başkalarının da dedikodusunu yapmadan durmazlar, eh, en aşağı katlarda takılan vatandaşların huyu bu, bu da böyle bir şey işte. Ben bunları düşünürken Travesti Yağmur , hadi ben işe çıkim bari. Dua edin bana vallla, bi tane olsun temiz olsun, ona da razıyım. Sevgi ile ben onu dualarla işe uğurladık uzun boyu at kuyruğu sarı saçları, mini eteğiyle kıvırtarak birahaneden çıkarak yağmurlu havanın yumuşak karnına kendini attı. O çıkar çıkmaz Sevgi yanıma geldi, bak gördün mü nasıl hani sana hep anlatıyordum, işte gördün, nasıl, güzel değil mi diye sordu. Ulan yine aynı soru, sana benziyor dedim, tabi ya, benzer, ama saçlarını sarıya boyatmadan önce daha çok benziyordu dedi. Bir ara aramız iyi değil demiştin, şimdi iyi galiba diye sordum. Yok be parası olsa tanımaz, görmedin mi sana bile sulanmaya kalktı, hep benim yanımdaki müşterilere asılıyor. Doymuyor bu çocuk doymuyor, bana kız gacı ben hiç doymuyorum diyor, hasta hasta adam hastası benim çok müşterimi götürdü. Sevgi öyle ki kardeşi Yağmur'un arkasından yaylım ateşi açmış gidiyordu, yav bi de kötü huylar edinmiş dedi, ne gibi diye sordum, müşterilerin cep telefonların çalıyor, hırsızlık yapıyor, ayıp ya, kaç kere söyledim, oğlum hırsızlık yapma, ayıp, iyi değil, helalinden kazan diyorum ama dinlemiyor. Gülerek söze girdim, kızım sen ne diyorsun ya, adam g.tü kaybetmiş, daha kaybedecek neyi kalmış ki, sen hala cep telefonundasın, yok helalinden kazanacakmış, kızım şimdi biz biraz evvel dualarla onu hacca mı gönderdik, yoksa kendini yaptırmaya müşteri bulmaya mı. Boşver bu boş laflari be kızım, bırak bu işleri dedim. Sevgi yine de olmaz ya helalinden kazansın, olmaz ya şikayet ederler, hapse girer, dayanamaz, içerde ölür, bu olmaz ya çalmasın, bak bi kere benim eve bir tanıdık bir müşteri getirdi, cep telefonunu çalmış gitmiş adamın. Adam polise gidecekti, zor tuttum herifi, bir de bunun yüzünden adama bedava verdim yaa... Off be Sevgi kafamı ütüledin ha, sana ne be kızım, kendi hayatı, sen kendine bak dedim, haklısın haklısın ama dedi ve mahzunlaştı, birasını fondipledi ve devam etti. Sesine hüzün oturmuştu, yok be abi anlamıyorsun benim canımın sıkıldığı şey şu; ben ilkokul ikiden bunu büyütmek için ayrıldım, okumadım. Elimle büyüttüm, altını ben değiştirdim, sonra ben ibnenin biriyle kaçtım, evden ayrıldım, beni bu hayata düşürdü, neyse yıllar sonra gittiğimde bu kardeşim ibne olmuş, şaşırdım. Sordum, oğlum kim yaptı seni dedim, teyzemin oğlu yapmış, anneme söyledim, inanmadı, kendi öz yeğeni ya , annem bunu böyle yaptı, şimdi o ibne kızkardeşimle evli, ben konuşmuyorum, off uzun hikaye, sonra anlatırım, sonra bi bira daha söyledi. İçelim, canım sıkıldı, bu kafayla müşteri de bulamam, neyse, bana rakı, Sevgiy'e bira geldi, tokuşturup fondipledik, sevginin hüznü bana çöktü dilsizleştim, bir müddet sonra, Sevgi, abi ben kalkayım, belki bir iş çıkar dedi, ben de kalkacaktım diyerek kalktım. Hesabı ödedim, ceketimin yakalarını kaldırarak ağırlaşmış gövdemi yağmurlu havanın karın boşluğuna bıraktım, ayaklarım kaldırıma değdiği anda kulaklarım boşaldı zannettim, içerinin gürültüsünün farkına varmadan kulağımı tıkamış olduğunu anladım, yüzümü gökyüzüne kaldırarak yağmurun beni ayıltmasını istedim, ellerim cebimde bir ıslık tutturdum...

Gültekin Emre

Müzeler Walter Benjamin Schiller

Yıl sonu değerlendirmelerinin ilki müzelere ilişkin: 2004 yılında Berlin'deki 128 müzeyi ziyaret edenlerin sayısı on milyonu geçmiş: Geçen yıl ortalığı kasıp kavuran, hakkında çok şey yazılan ve söylenen **MoMA** sergisini, New York Modern Sanatlar Müzesi'nden getirilen onca orijinal yapıtı 1, 2 milyon kişi izlemiş saatlerce kuyrukta beklemeyi göze alarak. Müzeleri ziyaret edenler açısından 2003'le geçen yılı karşılaştırdığımızda % 7,5'tan % 8,79'a doğru bir artış görülüyor. 2003'teki ziyaretçi sayısı ise 9. 31 milyon. Geçen yıl, bize dolaylı olarak faydası dokunan **Bergama Müzesi**'ni 790 000 (bir yıl önce 727 000), **Checkpoint Charlie Duvar Müzesi**'ni 700 000 (2003), **Yahudi Müzesi**'ni 659 000, **Charlottenburg Sarayı**'nı 470 000, **Eski Ulusalgaleri**'yi 413 000, **Yeni Ulusalgaleri**'yi 409 000, **Alman Teknik Müzesi**'ni 398 000 kişi ziyaret etmiş. 2002'yle 2003 arasında 2.69 milyonluk bir artış söz konusu. 2003'le 2004 arasında da 3 milyonluk bir artıştan söz ediliyor. Müzeler Adası'nın ziyaretçileri, uzun müze gecelerinde sunulan kültürel etkinliklerin, sergilerin müdavimleri de bu sayılara dahil elbette.

Gelelim **Yazı Fotoğraflar Düşünme** sergisinin sahibine, yani 20. Yüzyılın en önemli düşünürlerinden **Walter Benjamin**'e: 15 Temmuz 1892'de üç çocuklu bir Yahudi ailesinin ilk çocuğu olarak Berlin'de doğar **Benjamin**. Kaiser-Friedrich İlkokulu'na kaydettirilir. Bu okulun adı daha sonra Joan-Miro İlkokulu olur, yani İspanya-Almanya okulu. Berlin, Freiburg im Breisgau, Münih ve Bern'de felsefe eğitimi görür. 1930'da boşanacağı **Dora Pollak**'la evlenir. Askerlikten muaf tutulur. Bir ara İsviçre'de yaşamaya başlar. Oğlu Stefan doğar. ***"Alman Romantik Döneminde Sanat Eleştirisi Kavramı"*** teziyle doktor unvanını alır. .1920'de Berlin'e yerleşir. Edebiyat eleştirmenliği ve çevirmenlik yapar. ***"Seçilmiş Akrabalıklar Denemesi"***ni yazar. 1928'de sunduğu Alman edebiyat tarihi üzerine hazırladığı doçentlik tezi Frankfurt Üniversitesi'nce kabul edilmez. Akademik kariyeri bir yana bırakıp Marksist felsefeye iyice yoğunlaşır. **Ernst Bloch, Theodor W. Adorno, Bertold Brecht**'le dostluğu gelişirken, bir yandan da onların etkisinde kalır.1927-1928 Kasım/Ocak arasında Moskova'ya gider. 1927'de ünlü ***Pasajlar Çalışması***'na başlar. 1928'de ünlü Rowohlt Yayınevi *Tek Yön*, ***Alman Tragedyasının Kökeni*** çalışmalarını kitap olarak yayımlar. 1931'de hakkında çok söz edilen ***Kraus Denemesi***'ni yayımlar. ***Berlin Günlüğü***'ne çalışır. İntihar etmeyi planlar. Vasiyetini yazar. Nazizmin Almanya'da hızla yükselmesine tepki göstererek, geleceğinden kaygı duymaya başladığı için, 1933'te Paris'e yerleşir. Paris'te edebiyat dergilerine ve New York'ta çağın önemli düşünürleri olarak çağımıza damgasını vuran **Adorno** ve **Horkheimer** tarafından çıkarılan *Sosyal Araştırmalar Dergisi*'ne ses getiren eleştiri ve denemeler yazar. 1938 Temmuz-Ekim arası Danimarka'da **Brecht**'in yanında kalır. Burada ***"Baudelaire'de İkinci İmparatorluk Dönemi Paris'i"*** çalışmasını tamamlar. Daha sonra ***"Baudelaire'de Bazı Motifler Üzerine"*** yi yazar. 1939'da, Alman mültecilerin yayımladığı bir dergide çıkan yazısı nedeniyle Alman vatandaşlığından çıkarılır. Almanların Fransa'yı işgal etmesi ve Paris'teki evini Gestapo'nun basması nedeniyle Fransa'nın güneyindeki Port-Bou kentine kaçar. Gestapo yazdıklarına ve arşivine el koyar. Burada polisin kendisini Gestapo'ya teslim edeceğini öğrenince 26 Eylül 1940'da intihar eder. Bir gün sonra da İspanyol polisi New York'a gidebilmesi için vize verir. Sergide Port-Bou'nun 1940'taki fotoğrafları ve bugünü de yer alıyor.

Bu hazin yaşamöyküsünün ayrıntılarına girmeden, kısaca **Walter Benjamin**'in vesikalık fotoğrafı böyle.

Berlin'in gözde galerilerinden **Haus am Waldsee**'deki **Yazı Fotoğraflar Düşünme** sergisinin odağını 1960'lı yıllarda yeniden keşfedilen **Walter Benjamin**'in yaşamı oluşturuyor. Onun çağdaş sanata bakışı, düşünme yöntemi, yapıtlarının yorumu uluslararası 56 sanatçı tarafından yorumlanıyor. Sanat olarak fotoğraf, film, radyo ve bunların toplumdaki yeri, kültür tarihini de içeren bu önemli sergi beş bölümden oluşuyor: İlk bölüm **"Kişilik ve Kahramanın Oluşumu"** başlığını taşıyor: Bu bölümde otobiyografik bir metin ve **Benjamin**'in mektupları, Berlin'deki çocukluğu, **Gisele Freund**'un çektiği fotoğraflar yer alıyor. 2. bölüm: **"Akıl ve Hazırcevaplılık"** başlığını

taşıyor: Tarih ve *Pasajlar Çalışması* üzerine yorumlar yer alıyor. Serginin üçüncü bölümü Sanat-Deney "**Aura**" ve medya üstünde duruluyor. **Bertold Brecht** onun önemle üstünde durduğu "**Aura**" kavramı üstüne şunları yazıyor: "Benjamin burada. Baudelaire üzerine denemesini yazıyor... bunu okumak yararlı. Dikkat çekici bir biçimde, bir speen, Benjamin'in yazmasını sağlıyor. Aura dediği bir şeyi çıkış noktası alıyor. .. bu aura kıyamet gününde kült olanla birlikte parçalanacakmış...hepsi mistik, mistiğe karşı bir tutum içinde." Dergilerde yayımlanan yazıları yorumlanmış. Dördüncü bölümde çocukluğu ve belgeciliği ele alınıyor. Yüzyılın başındaki çocukluğu, *Pasajlar* için geliştirilen yeni bakışlar, yorumlar gözler önüne seriliyor. Serginin son bölümünde ise mimari ve gelişen deneyler işleniyor.

Sergide grafik, obje, instalasyon, fotoğraf, video, film sahnesi, kitap, gazete... kullanılmış **Walter Benjamin**'in yaşamını ve yapıtlarını yorumlarken. Belgesel ve kurmaca iç içe geçmiş: Anı, mektup, resim, *Pasajlar*'ın mimari tasarımı, deney, sanat ve politika, mekân olarak tarih, yargılama, antikten moderne geçiş, güç ve denge, mitos ve başkaldırının mantığı, barbarlık ve sivil yaşam: Evet, tüm bu alanlarda belge, görsel malzeme, obje, sanatsal yorumlarla seyircilerin ilgisini çekiyor. Onun "Fransızca Defterleri" büyütülmüş ve duvar panosu haline getirilmiş. Bir figür de onu satranç oynarken gösteriyor. **Sascha Stone**'nin bir fotoğrafında "*Eğer Walter Benjamin Constantinopol'da Olsaydı*" başlığını taşıyor. Bu kolaj fotoğrafta Berlin'in simgesi ünlü Brandenburg Kapısı, Aya Sofya ve Alman Çeşmesi bir araya getirilmiş. Benzer bir çalışma başka kentler için de yapılmış. **Marcel Duchamp**'ın **Walter Benjamin** yorumunu anlatmak mümkün değil, görmek gerekiyor "*Boite en Valide*" (1963) çalışmasını çünkü onun göçebeliğini, valizini, tedirginliğini, gizlerini ele alıyor bu çalışma.

Walter Benjamin'i yorumlayanlardan biri de **Beuys**. Telefondan akla, duygudan motive, öğrenmeden düşünmeye... uzanan düşüncelerini yorumlamış ilginç, çarpıcı, ilk bakışta bir şeye benzetilemeyen çalışmalarıyla.

Peki bu olmazsa olmaz ve çağımıza damgasını vuran düşünür için kim ne demiş:

Çağımızın bu efsanesinin çalışmalarını çok yakından bilen ve onun metinlerini yayımlayan **Adorno** bakın onu nasıl ele alıyor: *"Onun felsefi çalışmaları dizge olarak, özgürce salınan taslaklar olarak ortaya çıkmadı; tersine, metinlerin yorumu ve eleştirisi olarak biçimlendirildi. Bu çalışmalarda Yahudi teolojisi geleneği, en nüfuz edilemez tabakalarında hakikatin izini yakalayabilmek için dünyevî konularla ilgilenen bir düşünceye uygulandı."*

Alman yazının devi **Hermann Hesse** ise onun ***Tek Yön***'ünden etkilenişine ilişkin şunları dile getiriyor: *"Yakın dönemdeki edebiyatımızın karakteristik özelliği olarak görünen bunalıklığın ve dünyadan habersizliğin ortasında, Walter Benjamin'in Tek Yön'ü gibi özlü, biçimlendirilmiş, berrak, bilinçli bir ürüne rastlamak beni şaşırttı ve mutlu etti."*

Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz **Susan Sontag** da şu sözleriyle taçlandırıyor onu: *"Kıyamet gününden önce son entelektüel,-Modernliğin bu kadim kahramanı, harabeleriyle, tuhaf görüleriyle, hayalleriyle, nüfuz edilemez melankolisiyle, yere eğilmiş bakışıyla- içinde birçok 'görüşü' sakladığını ve düşüncelerin yaşamını acı sona kadar savunduğunu, böyle adil ve böyle insanlık dışı olabildiğini, açıklayacaktır."*

Onun yapıtlarında sık sık karşılaşılan "akıl", "dikkat", "düşünmek", "öğrenmek", "duygu", "belli etmemek", "hafıza", "bilinçli olmak", "idrak", "motif"... gibi kavramlar kurşun kalem, ceviz, figür... gibi çeşitli objelerle yorumlanmış.

Ekim-Ocak arasında büyük ilgi gören bu serginin yan programında **Walter Benjamin**'in yapıtları üzerine çeşitli konferanslar, açıkoturumlar da düzenlenmiş. Ayrıca onun yapıtlarından oluşturulan metinler de müzik eşliğinde yorumlanıyor.

Evet, 27 Eylül sabahı İspanya hükümeti sınır kapısının açılmasına izin verir. Eğer, o, Port-Bou'ya bir gün sonra gelseydi, ya da bir gün daha sabredebilseydi, rahatlıkla New York'a gidecek ve çalışmalarını orada sürdürecekti. En azından 48 yaşında ölmeyecekti, canına kıymayacaktı.

9 Mayıs 2005 **Friedrich Schiller**'in ölümünün 200. yılı. Daha şimdiden yapıtlarının özenli baskısı okurlarla buluşmaya başladı. Alman yazınının çok övündüğü yazarlarından biri olan **Schiller** Kasım 1759'da doğar ve 9 Mayıs 1805'te Weimar'da ölür. (Bir süre önce yangından zarar gören müze evi de, hızlı bir çalışmayla onarıldı ve yeniden ziyaretçilere açıldı.) Baba oğlunu "ilahiyatçı" yapmak istemesine karşın Marbach prensinin isteğiyle "askeri akademiye" kaydettirir. Kendisi şiire ve yazına eğilimini çok erken yaşta fark eder. Ülkemizde de sayısız kez oynanan "*Haydutlar*" (1782) oyunuyla ünlenir. "*Hile ve Aşk*" (1784), *Don Carlos* (1787), *Wilhelm Tell* (1804)... gibi tarihi dramları onun ününü tüm dünyaya taşır. Şiirlerinde dinsel, mitolojik ve felsefi imgeler ağırlıktadır. Baladlarında düşünce öne çıkar: Allah, evren, sanat, gerçeklik, insan, kültür, tarih... gibi konular şiirlerinde sürekli işlenir. Hanser Verlag tüm yapıtlarını, 5808 sayfa, beş cilt halinde okurlarla buluşturuyor. Ayrıca **Schiller** üzerine yazılan kitapların yanı sıra, şiirlerinin özenli basımları da raflarda yerini aldı. Almanlar, bu büyük yazarlarını ona yakışır bir biçimde ağırlamak için aylar öncesinden kolları sıvamışlar. 2005'te **Schiller**'le birlikte olmanın keyfini yaşayacaklara ne mutlu! Evet, ne diyor bu büyük şair? "Ölür Güzel de, yok kurtuluş! İnsanlara, Tanrılara diz çöktüren Güzel de!.." (*Ağıt*)-**Behçet Necatigil** çevirisi.

Schiller yılı için hazırlanan iki ilginç büst, çok ilginç: Goethe ile Schiller aynı kutuda, yan yanalar. Schiller, tuzluk, Goethe ise biberlik olarak soframızdaki yerini aldı bile. Yemeği bu iki sıkı dostla birlikte yiyoruz kaç zamandır.

Schiller, kendisinden iki yaş büyük **Walter Benjamin**'i tanısaydı ne derdi? Ya da **Benjamin**, kendisinden iki yaş küçük **Schiller** için ne dedi acaba?

KAÇAK KİTAP

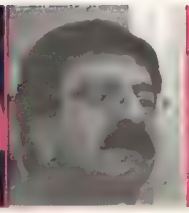

A. Ömer Türkeş

Tüketme hazzı

"Mutfak Çıkmazı" (1960), ***"Vatandaş"*** (1975), ***"Peygamberin Son Beş Günü"*** (1992), ***"Bıyık Söylencesi"*** (1995) ve ***"Yalan"*** (2002) romanlarının yazarı **Tahsin Yücel**, yeni romanı ***"Kumru ile Kumru"***da yine günümüz Türkiyesinin komik ve traji-komik toplumsal süreçlerini, bu süreci diğerlerine oranla daha sancılı geçiren insan tipleri üzerinden ironik bir dille anlatıyor.

"Kumru ile Kumru", bir köyden kente göç hikayesi. Kendisinden iki yıl önce doğup yaşatılamayan Kumru ablasının adını alan Kumru, hemşerisi Pehlivan Haydar'la evlendirilip İstanbul'a, bu iri kıyım ama yumuşak kalpli adamın yaşadığı kapıcı dairesine yerleşiyor. İkili İstanbul'un göbeğinde, İstanbul'dan ve kapitalizmin vardığı noktadan habersizce sanki bir kapıcılar kolonisi içinde birbirlerine alışmaya başlıyorlar. Bir süre sonra erkek olanı çok zeki, kız olanı özürlü çocukları da katılıyor tek odalı evlerine.

Roman, Kumru'nun ev temizliğine gittiği Tuna Hanım'ın yanında edindiği deneyimlerle girdiği değişim sürecine paralel olarak hızlanıyor. Kendisine dostça muamele eden aydın ev kadını Tuna Hanım'ın büyük ve dolu buzdolabına çarpılmıştır Kumru. "Vestigos" diye bellediği buzdolabına sahip olmak artık bir tutkuya, bir saplantıya dönüşecek, tutkusu hayatın diğer alanlarına yine tüketim maddeleri üzerinden yayılacak, İstanbul'u tam da sistemin bizlere sunduğu gibi, bir tüketim cenneti olarak algılayacaktır genç kadın. Cinselliği de kapsayacak şekilde, hayatlarının her alanı eşyaların doğasına uygun biçimde yeniden tanımlanacaktır.

Ancak bu yeni hayat tarzının elbette bedeli var. Nitekim dolu bir buzdolabı, renkli bir televizyon, süpermarkerlerden yapılan alışverişler bir zamanların yenilmez pehlivanı Haydar'ın sırtını yere yapıştıracak, Haydar da renkli iç çamaşırlarıyla bedenini yeniden keşfettiği Kumru'sunu üzmemek için eski işine geri dönecek, kapıcılığını yaptıkları apartmanın sahibi İsmail beyin fedailiğini üstlenecektir. Artık sınıf atlamıştır Kumru; bodrum katından çıkıp apartmanın dayalı döşeli, manzaralı bir dairesine yerleşmişler, uyanık, sevimli, akıllı, çalışkan köylü kızı Kumru, hele ki markasını reklamlardan görerek aldıkları otomobili kullanmaya da başlayınca depresif, yalnız, iletişimsiz, hırçın Kumru Hanım'a dönüşmüştür. Dostları biraz da hasetle kopacaklardır Kumru Hanımla Haydar Beyin çevresinden. Bu haset bir süre sonra şiddeti de taşıyacak, güneşe kanat çırpan Kumru'nun kanatları ansızın tutuşacaktır...

Kentleşmenin Yeni Evresi

"Kumru ile Kumru", yukarıdaki çok ekonomik özetinden bile kolaylıkla anlaşılacağı gibi kenti sosyo ekonomik sitemin aynası gibi yansıtırken tüketim toplumuyla bu toplumun getirdiği insani ilişkileri hedef alan keskin bir eleştiri barındırıyor. Kapitalizmin bu son aşaması üzerine çözümlemelere girişmiyor elbette **Tahsin Yücel**; bir edebi metine uygun biçimde, sorunu Kumru, Pehlivan ve diğer roman kişileri aracılığıyla, hayatın akışı içerisinde görünür kılmış. Aslında pek çoğumuzun farkına vardığı, kimimizin akıntısına karşı umutsuzca direnmeye çalıştığı bu sorunun bir romanda dillendirildiğinde daha çarpıcı bir hal aldığını söyleyebilirim. Alışkanlıklarımızla hayatın içinde ilk bakışta göremediklerimizi görünür hale getirirken, edebiyatın gücüne bir kez daha güven tazelememizi sağlıyor **Yücel**.

Türk romanında bir dönem çok işlenmişti köylüler ve köyden kente, hatta Almanyaya göç edenler. Çok işlenmişti, çünkü tarihsel, toplumsal bir gerçeklikti. Genel bir değerlendirme yaparsak eğer, kırsal çevrenin ekonomik, politik, kültürel ve sosyal kısırlığı kente akını hızlandırmış, 1950'lerden sonra iç ve dış dinamikler ve DP iktidarının yürürlüğe koyduğu yeni ekonomik politikalarla köylü nüfus büyük kentlerin yolunu tutmuştu. Ne var ki, kentlerde ne onları barındıracak yeterli sayıda ev, ne de istihdam edecek iş vardı. Siyasi iktidarların plansız, dengesiz ve tutarsız politikaları kentlerin çehresini değiştirmiş, kente yığılan insanların başlarını sokacak bir yer ihtiyacıyla ürettikleri derme çatma evlere göz yumulmuş, güzel de bir ad bulunmuştu onlara; "gecekondu". Gecekonduların ortaya çıkışı ile roman ve hikâyelere katılması eş zamanlıdır. Mekânsal farklılıklarla temsil edilen ilk dönemin Doğu-Batı karşıtlığının yerini, yine mekânda somutlanan ezen-ezilen çiftine terkettiği bu yıllarda, kentin yeni mekanlarını dile getirenler, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki baskının ürkekliğini üzerinden atan ve roman kültürü ile büyüyen yeni kuşak solcu yazarlar olmuştu. Sürüp giden düzenin eleştirisi için, yoksulluk ve sefalet tasvirleri yapmaya çok uygun bir kaynaktı gecekondu bölgeleri.

Kentin kendilerine çok yabancı -kültürel/toplumsal/ekonomik- hayatına ilk göç dalgalarıyla çarpan Anadolu insanının dramı, başta **Orhan Kemal** olmak üzere dönemin pek çok yazarınca hikâye edildi. Üstelik Anadolu'nun kara bağrından -kara trenler yerine- çelikten uçaklarla Almanya'ya giden Türk ve Kürt köylülerini de ihmal etmemişti yazarlarımız. Böylelikle farklı etnik kökenleri, kültürleri, hayat tarzlarıyla Anadolu ve Rumeli köylülerinin Asya'da başlayıp Avrupa'ya uzanan yüzlerce yıllık destanı tamamlanmıştı!... Ancak burada bir hatırlatma yapmak istiyorum; 80'lere kadar kırdan kente göç sürecinde köy ve kent kültürlerinin karşılaşmalarıyla yaşanan kültürel şokları ya da uyum sorunlarını siyasi tercihlerinin de etkisiyle olabildiğince çıplak ve çarpıcı işlemeye çalışan romanlar, Türkiye'de hüküm süren kapitalizmin bir önceki evresine aittiler. Ne tüketim çılgınlığı, vardı ne kitle iletişim araçlarının gündelik hayat üzerinde bu denli etkisi; sorunlar mekânda ve emek sömürüsünde somutlanıyordu.

Meta üretimi ve mübadelesi sürecinde ortaya çıkmış, palazlanmış ve iktidarı aristokrasiden devr almış burjuva insanı için mekân ve eşya, başka hiçbir insan tipinde olmadığı kadar belirleyicidir Bu insanın "modern destanı" sayılan roman sanatı da, daha ilk örneklerinden başlamak üzere, mekâna ve eşyaya gereken önemi vermiştir. Mesela ***"Robenson Crueso"***da adanın ve dünyanın sahibi, evin içinde yaşayan **Robenson**'dur, koltuk, masa, sandalye ona aittir. Köle **Cuma** ise mülksüzdür tam anlamıyla; evde kalmaz, sandalye, masa ve giysi kullanmaz. **Daniel Defoe**, bu iki insanın iç dünyalarını anlatma gereği duymamıştır; burjuva insanın ruhu evinde, konutunda gizlidir zaten ve romandaki bu iki karakter, birbirine/ötekine mekâna ve eşyaya göre tanımlı iki sınıfı temsil ederler.

Mekân, eşya, insan ve roman arasında başlayan ilişki, roman sanatının her aşamasında yükselen ve alçalan yoğunluklarla sürecektir. Türkiye'de ise küçük üretimin egemen olduğu geç kapitalizmin koşullarında uzun yıllar boyunca bir tüketim toplumu oluşmamış, sınıfsal dengesizlikler ifadesini aşırı tüketimde bulmamış, bu nedenlerledir ki, yoksulluğun ve sınıfsal farklılığın en önemli göstergesi semtler, mahalleler ve konutlar olarak kalmıştır.

Metamorfoz/Değişim

Kapitalizmin farklı bir evresi yaşanıyor günümüzde. **Tahsin Yücel** de, kapitalizmin yeni evresinden bir göç hikayesini, liberalizmin

ve küreselleşmenin etkisindeki zihinleri medyanın, reklâmların ve metalar dünyasının zenginlik imgeleriyle çarpılmış insanları anlatıyor "**Kumru ve Kumru**"da. Elbette bu yeni göçmenler de tedirgin, onlar da yabancı, onlar da kendilerini kentin asıl unsurları sananlar tarafından sevilmiyorlar. Ancak yalnız değiller artık, artık birbiri ardına gelen göçlerle oluşturdukları nefes alabildikleri bir kolonileri var, metropol içinde yarattıkları bir taşra var. Ve o taşra, metropolün vaat ettiği fırsatları yakından gözleyebiliyor, arabalara, siyah ve beyaz eşyalara, markalı giysilere imreniyor, onları taklit ediyor. **Marx**'ın "***Alman İdeolojisi***"nde de gösterdiği gibi, *"maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda zihinsel üretim araçlarının denetimine de sahip, maddi üretim araçlarından yoksun olanların düşünceleri ona tabi"*.

Taşralı ya da kentli, insanı anlatmak eşyayı, eşyayı anlatmaksa insanı anlatmanın belki de tek gerçekçi biçimidir artık. Çünkü *"bizim hareket noktamızı oluşturan öncüller, keyfi öncüller değil, doğmalar değil, kendilerinden soyutlamanın ancak imgelemde yapılabildiği gerçek öncüllerdir. Gerçek bireylerdir, onların etkinlikleridir, hem hazır buldukları hem kendi etkinlikleriyle yarattıkları ve içinde yaşadıkları maddi koşullardır"*. Etrafı otomobiller, televizyonlar, renkli iç çamaşırları, buzdolapları ve o buzdolabını dolduran türlü gıda maddeleri ile kuşatılan **Tahsin Yücel**'in Kumru'su da, eşyanın ve kitle iletişim araçlarının koşulladığı bir Kumru olacaktır elbette.

Cem Erciyes'in ifadesiyle *"Kumru'nun süper marketlerle tanıştığı bölümler, romanın kendini en çok ele verdiği yerler. **Tahsin Yücel**, reklâmlar, marketler derken tüketim kültürünü kanıksadığımız bir yaşam biçimi olarak önümüze seriyor. Kumru'nun abartılı heyecanı ve tutkusu tipik Tahsin Yücel ironisi ile bu durumu karikatürleştirip yaşantımızın parodisini üretiyor. **Yücel**, o bölümlerde süper market alışverişlerinden aldığımız mahrem keyfi deşip duruyor, bizleri adamakıllı alaya alıyor. Kumru ne basit ve uyanık bir köylü kızı, ne de tipik bir orta sınıf ev hanımı olamıyor. Akıllı ve güzel kadını seviyoruz, ama onunla asla özdeşleşmemize izin vermiyor yazar. Kumru her durumda çok köşeli, inanılmaz, yer yer karikatürleştirilmiş; okuru hafiften alaya alırken ona yaşadığı hayatın içinde bir zıt uç gösteriyor. Kumru'nun her iki haliyle de içimizi acıtan varlığı buradan kaynaklanıyor. Biz o köylü kızına değil, kendimize üzülüyoruz sanki. Nitekim Kumru hiçbir zaman yaşadığımız toplumun tam bir parçası olmayı beceremeyecek, bir başka hayatın da var olduğunu bilen herkes gibi, evi, arabası, düşmanları, televizyonu ve ailesi üzerine üzerine gelince şöyle mırıldanacaktır; 'Şu gök delinse de bir soluk alsam!'"*

Kentli orta sınıfların bir süredir aşina olup hayret edici bir uyum gösterdikleri tüketme hazzına ve eşyanın imparatorluğuna çarpıcı bir çerçeve sağlamak için hikâyesinin merkezine kentin

yeni misafirlerini, kırsaldan göç eden eğitimsiz insanları seçmiş yazar. Böylelikle yanıbaşımızda durdukları halde görünmez kılınan, kriminal haberler dışında medyaya yansımayan, bize ve romanlara çok uzak olan bir başka insan tipi ile karşılaşıyor, bu insan tiplerinin sisteme bağlanma dinamiklerine, onların da bizler gibi yavaş yavaş eşyanın boyunduruğu altına girmelerine, insanın şeyleşme süreçlerine tanık oluyoruz.

İlk romanı ***"Mutfak Çıkmazı"***nda, ***"Peygamberin Son Günü"***nde ve ***"Yalan"***da olduğu gibi, ***"Kumru ile Kumru"***da da basit hayatlardan trajik hikayeler çıkaran **Tahsin Yücel**'in belki de tek eleştirilecek yanı ironiyi biraz olsun elden bırakmaması, böylelikle de tutkuyu abartılı, inandırıcılığı zaman zaman düşürecek boyutlara, masalsı bir havaya taşıması. İnsanlar arasındaki ilişkilerde de var bu abartı ve masalsılık. Yine de, hem çizdiği insan tiplerinin canlılığı hem de onları yanyana getirdiği diyaloglar bu fazlalıkları gideriyor. Bu uzun metnini anlatım bozukluklarına hiç düşmeden tamamlamanın üstesinden gelmiş ve Kumru kişiliğinde yerli bir ***"Madam Bovary"*** kazandırmış edebiyatımıza.

ÖLÜMSÜZLÜĞÜN ÜLKESİ ÖMÜR CANDAŞ

"...Korkulu günler bunlar.
Kimse tek ışık yakmıyor.
Bu gidişle, gemilerin ışıkları
görününceye kadar da
yakacakları yok...
Gemileri bekliyoruz..."

İran mistisizminden hikâyeler

Nasrudin'in sarığı

Nasrudin başında muhteşem bir sarık ile sultanın huzuruna çıktı ve ondan para yardımı yapmasını istedi.

"Buraya benden para istemeye geliyorsun, ama kafana son derece pahalı bir sarık takıyorsun. Söyle bakalım bu ilginç sarığın değeri nedir?" dedi sultan.

"Beş yüz altın" diye cevap verdi bilge Sufi.

Sultanın danışmanı "Bu imkânsız" diye söylendi: "Hiç bir sarık için bu kadar servet ödenmez."

Nasrudin ısrar etti:

"Ben buraya sizden para dilenmek için gelmedim, aynı zamanda sizinle iş yapmak için geldim. Elimdeki bütün parayı bu sarığı almak için verdim çünkü biliyordum ki, dünyada bu sarığı altı yüz altına alabilecek tek kişi bir sultan olabilirdi. Bu sebeple sarığı size sunuyorum, kârı da fakirlere dağıtacağım."

Bu sözler sultanın gururunu okşadı ve Nasrudin'e istediği parayı verdi. Bilge adam dışarı çıkarken sultanın danışmanına yaklaşıp şöyle dedi:

"Bir sarığın değerini daha iyi bilebilirsin ama ben de kibirin bir adamı ne kadar ileri götüreceğini iyi biliyorum."

Tıpkı evlilik gibi

Nasrudin bütün bir sonbaharı bahçesini ekip biçerek, düzenleyerek geçirdi. Bahar geldiğinde çiçekler açtı ancak aralarında Nasrudin'in ekmediği birkaç karahindiba otu da vardı.

Nasrudin onları kökünden çekti. Ama tohumları çoktan yayılmış olduğundan yeni otlar çıkmaya devam ediyordu. Sadece karahindibaları öldürecek bir zehir bulmaya çalıştı Nasrudin. Ancak bir uzman hangi zehiri kullanırsa kullansın bundan bütün bitkilerin etkileneceğini ve bahçedeki çiçeklerin de öldeceğini söyledi. Çaresiz kalan Nasrudin bir bahçevandan yardım istedi.

Bahçevan "Bu tıpkı evlilik gibidir" dedi, "İyi şeylerin yanında her zaman bir kaç küçük uygunsuzluk da mutlaka vardır."

"Peki ne yapmam lazım" diyer sordu Nasrudin.

"Hiçbir şey" dedi bahçevan "Onlar senin yetiştirmek istediğin çiçeklerden olmayabilir ama onlar yine de bu bahçenin birer parçasıdır."

Şefkati kabul etmek

"Dünyayı nasıl saflaştırabiliriz" diye sordu bir öğrenci.

İbn el-Hüseyin soruya cevaben şu hikâyeyi anlattı:

"Şam'da Abu Musa el-Qumasi adlı bir şeyh vardı. Herkes bilgeliğinden dolayı ona büyük saygı duyardı ama kimse onun gerçekten iyi bir insan olduğu konusunda emin değildi.

Bir akşam evin inşasındaki bir hatadan dolayı olacak, şeyhin ve karısının yaşadığı ev çöktü. Komşular çaresizce yıkıntıyı kaldırmaya uğraşıyordu. Bir an bir ses duydular ve orayı kazdıklarında şeyhin karısına ulaşmayı başardılar.

Kadın: 'Benimle vakit kaybetmeyin, kocamı kurtarın' diyordu, 'ev çöktüğü sırada şu tarafta oturuyordu.'

Komşular o tarafı kazmaya başladılar ve karısının söylediği yerde şeyhi buldular. Ama şeyh yıkıntının arasından şöyle diyordu: 'Beni bırakın, siz önce karımı kurtarın. Şu tarafta olması gerek.'

İşte insanlar bu karı - koca gibi davrandığı zaman dünyayı saflaştırabilirler."

Düşünce

'Sufi'nin asalete giden yolu'ndan alınmıştır:

"Sizi arayan herkese kucak açın onları kabul edin, ama sizi reddedenlerin ardından koşmayın; böylece sizin gibilerle uyum kardeşliği yaratırsınız."

"Acemi birisi hatalarından dolayı saf dışı bırakılmamalıdır, aksine öğrenmeye çabaladığı için herkes tarafından yüreklendirilmeli ve çabasına saygı gösterilmelidir."

"Bir yabancı ilk bakışta görünen belirgin özelliklerine bakılarak değerlendirilmemelidir. Kendinin ne kadar iyi ve anlayışlı olduğunu göstermek için yanıp tutuşan birini öncelikle birkaç testten geçirmek gerekir çünkü alçakgönüllülüğü unutmuş olabilir. Ama yine de ne kadar saçma olursa olsun biri hakkında ilk bakışta hissettiklerinizde doğruluk payı her zaman vardır."

KAÇAK DENEME

Hasine Şen

hasinesen@superonline.com

Duvar korkusu

"İçimizde duvarı istemeyen bir şey var" **Robert Frost**'un bir şiirinde söylendiği gibi, çünkü bizi ötekilerden ayırırken doğallığımızdan da uzaklaştırır duvarlar; özerkliğimizin ve bağımsızlığımızın simgesi, duvarın öteki tarafında kalanlardan daha farklı olduğumuzun kanıtı gibi görünse de , kendi içimizde de bölünme ve parçalanma duygusu yaratır. İşte bu tür bir parçalanmayı yansıtır Mehmet Yaşın'ın şiirleri, *"kafesini kırıp uçmak için çırpınan bir kuş"* olarak tanımladığı ülkesi Kıbrıs'ta yabancı (öteki) olmanın, diller ve kültürler arasında sürekli gelip gitmekten kaynaklanan bir tarafa ait olamama duygusunun, kısacası tüm yapay sınırların getirdiği bölünmüşlüğün acısını dile getirir Yaşın:

Nereye gitsem taşıyorum
yurdum ile ikiye bölünen ruhumu.
Savaşla yapımı duran ev gibi
tamamlanmadan harabe olmuşum
boyasız, panjursuz, ışıksız
içimde yarım kalmanın öldürücü sızısı
yaban otlarıyla yılanların yuvası olmuşum
boş yere arıyorum uyumu.
("Heimatlos")

Sınırın her iki tarafında da azınlık, yani "öteki" olmanın acısını yaşar bölünen ruhunun bütünlüğünü arayan şair. Hangi tarafa kaçabilir ki kendinden? Kendini kendinden ayıran duvarı nasıl kaldırabilir ki? Belki de bölünmüş ülkesinden/kendisinden kaçarak bambaşka bir ülke edinmeli kendisine. Mehmet Yaşın, özel hayatında İngiltere'yi seçer bölünmüş ruhunun sığınabileceği bir liman olarak. Fakat İngiltere'de göçmen olarak yaşadığı günleri dile getiren şiirler de farklı (öteki) olmanın getirdiği eziklik duygusu ile yüklüdür. Çünkü burada da, kendi ülkesinde olduğu gibi, yabancıdır. Konuştuğu dil ise "ötekinin" dilidir:

Hangi dilde ağlayacağımı bile şaşırdım çoğu kez
yabancı da değil, çeviri bir hayattı yaşadığım
anadilim başkaydı, anavatanım başka
ben derseniz bambaşka -
Daha o karartma günlerinden görülmüştü
hiçbir ülkenin şairi olamayacağım
çünkü azınlıktım. Ve "özgürlük",
hiçbir ulusal-sözlüğe sığamayan bir sözcüktü...
En sonunda üç dil birbirine girdi şiirlerimde
ne Türkler duyabildi içimden geçenleri
ne Elenler, ne de Öbürleri...
("Savaş Zamanı")

Yine duvarın öteki tarafında olmanın sıkıntısını yaşar şair, acısı da çok daha yoğundur, çünkü kendini kendinden ayıran sınırı yıkmak için bu sefer yeni bir sınırın, yeni bir duvarın "öteki" tarafında olmayı seçmiştir, çünkü "başkalarına ait bir zamanlardır ona yaşatılan/ Üstelik bu geçmiş zamana (onu hapsedenlerin saatine) göre ayarlamak zorundadır/ bütün saatlerini şehrin." Üstelik "ötekinin" dilini de konuşmak zorundadır. Bir taraftan, yabancı bir dili konuşmak şaire kendine yabancılaşma olarak yansırken, diğer taraftan da yabancı bir ülkede bulunmak, yeni bir kimliğin oluşmasını kaçınılmaz kılar. Şair de bu yeni kimliğin ancak ötekinin dilinin özümsenmesiyle oluşacağının farkındadır. Böylece üç dilin karışımından oluşan çok değerli bir şair kimliğinin ortaya çıkmasıyla sonuçlanır sancılı kimlik arayış süreci. Şair kendisini her üç kültüre ait hissetse de gittiği her yerde yoğun bir yabancılık duygusuyla boğuşur. "Birer misafir gibi oturuyoruz kendi evimizde.../Yüzüme bakıyor pencereden/ üzüntülü ağaçlar/ Ya biz kendimiz değiliz/ ya da bizim değil evimiz ("Bir Sabah Yunanistan'da"). "Öteki-siz" bir dünyayı ancak dillerin, kültürlerin, sınırların ötesinde düşleyebiliyor şair. Göz yaşlarının, sevginin, sevişmelerin dili ve ülkesi yoktur çünkü. Aşkın dili olsa bile "kuşdilidir" ancak, Marika ile Mustafa'nın aşk dili gibi:

Pencerenin içindeki küpeçiçeği
Sarmaş dolaş çırılçıplak yuvarlanırken
Bir bebecik gibi ikisi
ne Elence ne Türkçe kuşdilleri
küçük küpeçiçeği
anlamadım hiçbir şey
küpeçiçeği
kulaklara küpe yap inil inil söylediklerini.
("Marika'nın Mustafa")

Hiçbir ulusal sözlükte yeri yoktur kuşdillerinin. "Özgürlük" kelimesi gibi, "inil inil söyledikleri" de ne Türklerin, ne Elenlerin, ne de Öbürleri'nin lügatlerinin çizdiği sınırlara sığmıyor. Özgürlüktür çünkü söyledikleri, özgürlük ise *"su gibi bir sözcüktür"* Nizar Kabbani'nin deyimiyle. *"Onu düz bir kaba koyarsanız düz olur. Yuvarlak bir kaba koyarsanız yuvarlak olur. Kendi halinde bırakırsanız bir çingenenin saçları gibi dağılır, çılgınlığının önüne kimse geçemez."* Ulusal sözlükler de, ulusal sınırlar gibi, kapların, kutuların, çerçevelerin içine sığdırır dilleri ve düşünceleri. Mehmet Yaşın ise kendi hallerinde bırakılıp bir Çingene'nin saçlarının kıvrımlarında özgürce yaşamalarını arzular. Ancak yıkılan Babil Kuleleri'nin ve Berlin Duvarları'nın, kaldırılan tüm sınırların ve çerçevelerin ötesinde, "öteki-siz" bir evrende bulur şair çaresizce aradığı uyumu, ancak o zaman kanatlanır "Küçük Kıbrıs/ kafesini kırıp uçmak için çırpınan kuş..."

Âşıksa Bir Denizci

Aslan Özdemir

1
Atlaslardaki denizleri yırtan bir gemi yapmalı
denizci burnunu pruva edip
ardında bekliyenler için de bir kıyı.

2
Nedensiz denizlere açılırsa kimse
ve yelkensiz ve küreksiz ve küskünse
öfkesini kendine rüzgâr yapmalı mı?

3
Kamarasında
geriye dönüşü olmayanlar için pusula var
muallakta kalmış duygularıysa lombozda asılı.

4
Halatlar kıyıya doğru gergin
alınmayı bekliyor
denizin dibinde çamura gömülü demir

5
Âşıkların varsa rotasız gemileri
tasarlanmış limanlarda
beklemeyi bilmeli sevgilileri.

6
O da öyle yaptı
rotasız bir gemide âşık
tenine de kıyısız denizler atlası çizdi.

Cezmi Ersöz

Atlı Karınca...

Duygusuz bir otel odasındayım...Anısız, geçmişsiz bir oda...Burada ona ait hiçbir şey yok...Yaşadığım her şeyi unutmak isterdim...Ne zaman geldim ben buraya?...Hatırlamıyorum...Hatırlamamak ne güzel bir şey...Kızgın güneş perdelerden içeri hırçın bir şekilde sızıyor...Yataktan hiç kalkmak istemiyorum...Açık pencereden sokakta oynayan çocukların sesleri geliyor...Onlar da büyüyecek, onlar da benim de yaşayacağım şeyleri yaşayacak...Belki de yaşamazlar. Dingin, huzurlu bir hayatı seçerler...Alışkanlıklarına bağlanırlar sımsıkı...Her akşam eşleriyle kapılarının önüne koydukları masalarında akşam yemeklerini yerler. Arzularına kapılmazlar...Sınırlarını bilirler...Evlerinden fazla uzaklaşmazlar. Kaderlerine razı olurlar...Öyle olurlarsa büyüdüklerinde, benim gibileri görüp tanıdıklarında yadırgarlar; uzak, çekingen bakışlarla bakarlar...

Ben hiç sınırlarımı bilmedim çünkü...Yaz akşamları sokak aralarında, evlerinin önünde basit, küçük masalarında akşam yemeklerini yiyen ailelere özenmedim...Hatta onları görünce içim sıkıldı. Daracık, küçük, kasvetli hayatlardan hep uzaklarda olma istedim...Aile sohbetleri hep içimi boğdu...Ben hep evden kaçan çocukları sevdim...Bunalan, daralan...Tutkularının peşinden giden insanları...Sıkılan insanları sevdim...Yetinmezleri...

Çocukken, çok ufakken yaralandım ben...Hoşuma gitti böylesi. Çok acı çeksem de... İyi ki mutsuz bir ailede büyümüşüm derim hep... İyi ki çocukluğum mutsuzluklar içinde geçmiş... Çünkü bağlandığım şeyleri kolay kolay bırakamam ben...Mutlu, ama küçük aile sohbetlerine, yaz geceleri kapı önlerine konan masalarda yenen akşam yemeklerine, basit dedikodulara, küçük, gündelik hırslara bağlansaydım belki de hiç ayrılmak, kopmak istemezdim onlardan... Sıkıntıdan patlasaydım bile bırakamazdım... Çok bunaldığımda bir iki hisli şarkı söyler, bir iki duble rakı fazladan içer, sıkıntımı yersiz bulur; buldun da bunuyorsun, haddini bil, otur oturduğun yerde, bak ne güzel, her akşam yolunu bekleyen sevgi dolu bir karın, bacaklarına sarılan şirin çocukların var, bela arama der, otururdum oturduğum yerde; hiç öyle olmasa, öyle hissetmesem bile, ne kadar mutluyum, hayat ne kadar güzel ve eğlenceli bir yer, derdim...Kendime sürekli iyi ve olumlu telkinler verirdim...Hayat böyle geçip giderdi...İyi de olurdu...Her şeyi olduğu gibi kabul eder, haddimi bilirdim...

Sahi ben bu otele sabahın kaçında geldim? Niye bu kadar içtim? Neden kendime bu kadar zarar veriyorum?

Kendilerine zarar verenlerin anneleriyle gizli bir derdi varmış. Psikoloji kitapları öyle söylüyor...Annelerine duydukları öfkeyi kendilerine zarar vererek dindirmeye çalışırlarmış...

Ah şu beynimi bir durdurabilsem...Kaç yaşıma geldim, hala zavallı annemle uğraşıyorum...Şu yataktan bir kalkabilsem, gidip soğuk suyun altına girip başımı soğuk suya tutup bana acı veren tüm geçmişimden kurtulabilsem diye düşünüyorum...

Gidip televizyonu açıyorum... Rasgele bir kanal çıkıyor.Mini bardan bir şişe soğuk su alıp kana kana içmeye başlıyorum...Gece kimsenin kalbini kırıp kırmadığını düşünüyorum su içerken...Son günlerde iyiden iyiye hırçınlaşıp, alınganlaştım çünkü...Herkesin benimle uğraştığını düşünüyorum. Oysa yok öyle bir şey. İnsanlar kendilerini yaşıyorlar...Çevremdeki insanlar öyle yalnız ve öyle kırgınlar ki...Hepsinin beklentileri çok büyük, oysa hayat öyle küçük ve öyle imkansızlıklarla dolu ki, herkes koşup koşup hayallerinin, beklentilerinin duvarına çarpıyor...

Kalkmak gerek...Son günlerde niye böyle oldum ben? Nerede benim o eski coşkularım ? Nerede o içi içine sığmayan insan? İçimdeki büyüyü yitirdim sanki...O büyü olmadan hiçbir şeyin tadı yok sanki...Bir şair arkadaşım söylemişti, otuz beş yaşında o büyü bitiyormuş insanda...Geriye salt, kuru gerçekler, anlamsız tekrarlar kalıyormuş...Ne ilgisi var, bir yıl önce, bir yıl bile değil, daha birkaç ay önce içimdeki bana sonsuz gibi gelen bir büyüyle bakıyordum hayata...Oysa otuz beş yaşımı geçeli yıllar oldu...

Rasgele açtığım kanalda genç şarkıcı **Zara**'nın sesini duyuyorum. Çok eski bir şarkıyı dokunaklı bir şekilde söylüyor...Birden derin bir acıyla sarsılıyorum. Her taraftan kirli kan sızıyor bu duygusuz otel odasına... **Bayan S**'nin bir sıtma nöbeti gibi kaplıyor içimi... Nereden açtım şimdi ben bu televizyonu?... Kurtulamayacağım ben bu kadından...İçimden hiç çıkmıyor ki zaten...Yatağın içinde kıvranıp duruyorum...Yumruğumu sıkıyorum, ellerimi ısırıyorum... Tahammül edilmez bir acı bu...Neden burada, neden yanımda değil?..Neden yürümedi ilişkimiz?...Soruların sonu gelmiyor...Olmayacak bir şey için neden bu kadar acı çekiyorum...Defalarca denedik... Koptuk, birleştik...Yeniden koptuk... Yapamadık. Dünyanın en büyük acılarını çektirdik birbirimize... Peki neden unutamıyorum onu?... Neden bir başkasına aşık olamıyorum? Onu kafamdan atamazsam kimseye bağlanamam ki... Peki neyin bedelini ödüyorum ben? Kime haksızlık ettim, kimi incittim de böylesine sonu gelmez bir acı çekiyorum ? Ödenmedi mi diyetim, bitmedi mi çilem?..

İşte en çok böyle zamanlarda o sokak aralarına, ev önlerine konan aile sofralarına özeniyorum. Eşlerini bekleyen kadınlara, ellerinde dolu filelerle evlerinin yolunu tutan aile babalarına... Babalarını ta sokağın başında karşılayıp, **bana ne aldın?** diye onların ellerine sarılan güleç yüzlü çocuklara... Küçük, ama sağlam mutluluklara...Yoldan çıkmayan, haddini bilen insanlara... Tutkusuz yaşayıp, hayattan çok az şey bekleyenlere...

Ama artık benim için çok geç...Kimse bir başkası olamaz...Yanlış bir hayat doğru yaşanmaz...

Şu an nerede acaba? Kimle beraber? Benim hissettiklerimi o da hissediyor mu acaba? Neden hep onu başkasıyla sevişirken düşünüyorum? Aranızdaki beraberlik sadece cinsellik üzerine mi kuruluydu acaba? Sanmıyorum. Çok derinlerde yatan bir acı duyuyorum onu düşündüğümde...Ayrıca başkasıyla sevişmesinden çok, ona sarılıp uyuması bana daha çok acı veriyor. Başını onun omzuna koyması, onu koklaması, saçını okşaması...

Tanrım nereden tanıdım bu kadını ben? Şeytan diyor, git evine, kır kapısını, avazın çıktığı kadar bağır, yeter de, yeter benimle oynadığın, ne istiyorsun benden de...Sars omuzlarından, canını acıt, göster ona ne kadar kararlı olduğunu, ürksün senden, şaşırsın, toparlasın kendini...Ama yapamam ki böyle şeyleri ben...Kıyamam ne ona, ne de yaşadıklarımıza...Ben en fazla böyle duygusuz otel odalarında kendimi yer bitirir, dururum. Bir şarkı duyduğumda içim ürperir, ellerimi ısırıp bedenime zarar vermek isterim. Bir sıtma nöbetine tutulmuş gibi, bütün ömrümle birlikte titreyip dururum... Bu ayrılığın bütün suçunu kendimden bilir, onun varlığında bütün terk edilişlerimi aynı anda yaşarım...

Ama oteller yine de iyi...Buralarda **Bayan S**'ye ait hiçbir anı yok...Hiçbir eşyada onun kokusu, soluğu yok. Sadece arada sırada açık bir televizyondan odalara kirli bir kan gibi dolan şarkılar var...O kirli kanla birkaç dakika süren nöbetlerim var...Sonra sokaklara atıyorum kendi-

mi...Kalabalık barlara...Müziğin en yüksek olduğu yerlere...Durmadan konuşuyorum. Mutluymuşum gibi rol yapıyorum insanlara...Her şey yolundaymış gibi...Kimse fark etmiyor o sahte neşemin arkasında gizli duran kederimi...

Ama nereye gidersem gideyim sonunda mecburen evime dönüyorum...Acı veren anılara...Onun soluğunun, kokusunun değdiği eşyalara...Yatak odam onsuz bir tabut, bir hücre gibi...Orada yatmak istemiyorum...Kaç ay oldu onunla burada sevişmeyeli, sarılıp uyumayalı...Sanki o yanımda değilken yatağımda uyursam bu tabuttan, bu karanlık hücreden çıkamayacakmışım gibi geliyor. Soluğum kesiliyor, duvarlar üstüme üstüme geliyor...Yastığımı alıp salona geliyorum. En iyisi salondaki divanda uyumak, uyumaya çalışmak. Kalkıp dolaptan **Bayan S'**nin tişörtünü alıyor, onu giyinip öyle uzanıyorum divana...Tişörtünü giydiğimde sanki o hiç buradan gitmemiş, hep yanımdaymış gibi hissediyorum...Bacaklarımı çeneme doğru çekiyor, tıpkı ana rahmindeki gibi büzülüyor,tişörtünü koklarken, uyumak, uzun süre uyanmamak ve yıllar sonra yeniden uyanmak istiyorum...Ölmek isteği değil bu...Önce yok olmak, sonra bütün yaralarım sarılmış, acılarım dinmiş bir şekilde yeniden doğmak isteği...Burada, bu zamanda, ben böyle, o öyleyken başka hiçbir şeyden çare umamam...Ama mümkün değil uyuyamıyorum. Mutfağa gidip votka limon hazırlıyorum kendime, ilaç dolabından bir tane **Zanax** alıyorum yanıma. Salona gelip votka limonla **Zanax'**ı içiyorum...Nasıl uyuduğumu bilmiyorum...Uyandığımda gökyüzünün karanlık olduğunu, günün hala doğmadığını fark ediyorum. Saate bakıyorum, akşamın dokuz buçuğu...Pazar gecesi uyumuştum? Bugün günlerden ne öyleyse?..Pazartesi...Anlıyorum ki üzerimden neredeyse koca bir gün geçmiş...Ama acılar aynı...Yok olmuşum, ama yeniden doğmamışım.Yaralarım açıkta. Sızılar aynı...Anamın rahmi beni kabul etmemiş, dışarıda bırakmış...İçimde birisi benim yerime karar veriyor sanki. Duş alıp giyiniyorum. Sanki otomatiğe bağlanmış gibiyim...Yarım saat sonra Bayan S'nin kapısı önünde buluyorum kendimi...Bu zili çalan ben miyim?

Kapıyı açıyor...Yüzünü görünce içim ürperiyor.Gözlerim doluyor. Bir şeyler söylemek istiyorum, söyleyemiyorum. Sesim titriyor...O da bakamıyor bana zaten...Beni kapıda öyle bırakıp küçük bir gece lambasının aydınlattığı koltuğuna gidiyor.Müziği sonuna kadar açmış...Yanındaki kanepede yarılanmış bir cin şişesi duruyor.Kül tablası ağzına kadar dolu...Gözleri ağlamaktan şişmiş...

Bana bakmadan konuşuyor:**Neden geldin?**

Çok özledim seni, **diyorum** ...Dayanamadım yokluğuna...

Ne oldu o sarsılmaz gururuna?..Hani bir daha hiç aramayacaktın? Hani hayatına temiz bir sayfa açmıştın...

İçkisinden bir yudum alıyor.Sönmüş sigarasını yeniden yakıyor.

Aşkın yanında sözler nedir ki?...Sen demez miydin aşkta gurur olmaz diye...İnsan sonunda kendine yeniliyor işte...

Biraz geç kalmadın mı? Bu soruyu sorarken sesi titriyor, güçlükle bastırmaya çalışıyor bu titreyişi... Ama gözyaşlarına engel olamıyor... Duygularını ele vermek istemiyor. Güçlü görünmek istiyor. Hatta kayıtsız...Dolu kül tablasını boşaltmak ve bana içki doldurup getirmek için alıp mutfağa gidiyor...Sonra banyoya geçiyor. Salona geldiğinde biraz daha toparlanmış görünüyor...

Koltuğuna oturuyor, bir sigara yakıyor. Perdelerin arasından sızan sokak lambasının ışığına takılıyor gözü...Sanki o da benim gibi uyumak, uzun yıllar uyanmamak, uyandığında yeniden doğmuş gibi uyanmak istiyor...

Sonra birden bana dönüyor, geldiğimden beri sanki ilk kez yüzüme bakıyor: **Kocama dönüyorum ben... Aşka olan bütün inancım bitti...Her şey için çok geç artık...Biliyor musun, kırılan bir vazonun parçaları yeniden birleşmiyor...**

İşte o an çaresizlik nedir çok iyi anlıyorum. Akıntıya kapılmış bir insan güç bela tutunacak bir dal ararken neler hisseder, çok iyi anlıyorum.Yok olup gitmeden önce kendisine uzanacak bir mucizeyi beklerken nasıl da bir başkası olur, hiç bilmediği bir başkası...Şaşırır kendine... **Bu halim de varmış benim** der, **ben de böyle olacakmışım**, der...

Aşk varsa, sevgi varsa kırılan vazo yeniden onarılır, derken sesimi ben bile tanımıyorum...

Güç artık onun elinde...Artık kendisi için hiçbir şey ummayan, her şeye inancını yitirmiş bir insan nasıl güçlü olursa o da o kadar güçlü işte...O kadar kayıtsız, o kadar alaycı...

Aşkmış...Sevgiymiş...Üç gün sonra biter aşk. Sonra, sonra ne olacak?..Kuru kuruya aşk karın doyurur mu? Çocuğumun aylık okul masrafı 1,5 milyar lira...Aşkla ödenir mi bu para?..Bak ben ödeyemediğim için kocam çocuğumu elimden aldı. Ayda yılda bir görüyorum onu...Bu oturduğum ev kocama ait, yarın çık evimden dese ben ne yaparım?..Her gün arayıp tehdit ediyor . Beni şu andaki bu işime o soktu...Bana geri dönmezsen sonuçlarına katlanırsın, diyor...

Beni uçuruma doğru sürüklediğini hissedi-

yorum o çılgınca akan suyun...Görünenin arkasındaki karanlığa birden bire açığa çıkıyor...Aşkın arkasındaki...Umutsuzluğun arkasındaki...Gelip geçici olan şeylerin arkasındaki asıl saklı olan şey açığa çıkıyor...

İnadına görmezden, inadına inanmazlıktan geliyorum yaşadıklarımızın arkasında yükselen asıl gerçeği...

Benimle gel, **diyorum ona**...Orada bir evin var senin...Yeni bir iş bulursun. Biraz param var. İdare eder gideriz...Önemli olan insanın istediği hayatı yaşaması...İşe girince çocuğunu da yanımıza alırız. Kolej de okuması şart değil. Bütün çocuklar kolej de mi okuyor? Dersleriyle ben ilgilenirim. Bütün gün evdeyim nasılsa...

Artık saklamıyor gözyaşlarını...Derin bir kırgınlıkla bakıyor bana. Hiç affetmeyecekmiş gibi...Bu defa kayıtsız değil, güçlüyü oynamıyor:

Çok yalvardım sana geçmişte...Gel beni al, beni buralardan kurtar, diye...Benden hep zaman istedin...Birlikte yaşayamayız , dedin. Benim yazmam, üretmem için yalnız kalmam gerekir, dedin. Çok yalvardım...Ama hayatından hiç taviz vermedin. Aynı evde otururşak birbirimizden bıkarız, sevgimiz tükenir,biter, dedin...Unuttun mu bu sözlerini? Ne değişti şimdi söylesene?..O zaman neredeydi aşkın? Beni hiç kaybetmeyeceğini, sana olan aşkımın hiç bitmeyeceğini sanıyordun değil mi? Hep seni o zamanlardaki gibi deliler gibi seveceğimi, sen ne istersen ona uyacağımı düşündün değil mi? Bizi karşılaştıran kadere ihanet ettik..Ve artık çok geç...Ben artık o bildiğin kadın değilim...Hayatın ne olduğunu geç de olsa anladım. Herkes kendisini düşünüyor,ben niye düşünmeyeyim...Yaşım geçiyor. Çok yalnız kaldım ben. Artık bundan sonra yalnız kalmak istemiyorum...Alıştığım hayatı yaşamak, standartlarımı altına düşmek istemiyorum..En önemlisi, artık çocuğumun yanında olmak istiyorum...Kocamı sevsem ne olur, sevmesem. O beni seviyor ya, bu bana yeter...O hiç olmazsa , birlikte yaşarsak sana olan sevgim tükenir, demiyor...Hadi git artık, kanatma bu yarayı. Hadi git...Birbirimizi görmezsek unuturuz. Kapanır gider bu yara da, diğerleri gibi...Arada sırada sızlar, sonra o sızı da geçer...Hadi git ne olursun...

Ayağa kalkıyorum. Ona son kez sarılmak istiyorum...Son kez sarılıp öpmek... Defalarca sarılıp ayrılmıştık, ama bu sefer farklı... Bu kez dönüşü yok, iyi biliyorum... Sanki o ölmüş de açık kalan gözlerini kapatmak için yaklaşıyorum yanına...Gözlerini öpüyorum. Alnını, saçlarını... Kokusunu içime çekiyorum. Bu kokuyu artık hiç duymayacağım...Birden coşkun, birden parlayan bir ateş gibi sarılıyor bana...O da beni öpüyor. Saçlarımı kokluyor. Bütün ayrılıklarımı, bütün terk edilişlerimi kokluyor... Duygusuz otel odalarında tek başıma bir şarkı duyduğumda onu hatırlayıp bir sıtma nöbetine tutulmuş gibi titreyişlerimi, onsuz geçecek uykusuz gecelerimi öpüyor... Sanki ölmüşüm de, açık kalan göz kapaklarımı kapatır gibi öpüyor...

Ölmüş gibi hissediyorum kendimi, ama öyle hissetsem de dudaklarımdaki bin yıllık susuzluk sürüyor yine de, bu susuzluk artık dinsin diye dudaklarından öpmek istiyorum onu. **Hayır,** diyor bunu yapma...Yoksa hiç bırakamam seni...Yine bağlanır kalırım sana...Sevince çok kötü seviyorum ben . Bu yüzden sevdiğim herkese zarar verdim...Sana da çok zarar verdim. Hadi git artık...Hem artık gönlün rahat olsun, bir daha kimseye aşık olmayacağım...Sen sondun... Bir daha kimseyle bu tutkuyu yaşayacağımı sanmıyorum..Benim hikayem bu kadarmış...Erken bitti, ama yine de güzeldi...Bana yaşattığın bütün güzellikler için sana minnettarım...

Sonra onu öylece orada, solgun bir gece lambasının ışığında bırakıp çıkıyorum...Ama merdivenleri inecek gücü bulamıyorum kendimde...Basamaklardan birine oturup kalıyorum.Bir daha bu kapıdan içeriyi hiç giremeyeceğim...Kendi üzerime kapattığım kapıyı seyrediyorum...Hayatımı hatalarım ve korkularım yüzünden

kendi üzerime kapattım ben...Ben onun, o benim son umudumdu...Bu son umudu onunla benim üzerime kapattım...O içerde, ben dışarıda kaldım...**Ne yaptım Allah'ım ben,** diye ellerimi yüzüme kapatırken içerden derin, boğuk bir ağlama sesi yükseldi...Gittiğimi düşünmüş olmalıydı ki artık kendini koyuvermişti: **Ne olur gitme, gitmesen olmaz mı? Gitme, ben sensiz nasıl yaşarım?** diye hıçkırarak ağlıyordu...

Sonra duvarda patlayan bir içki şişesinin dağılan sesini duydum...Gecenin duvarında hayatımız paramparça dağılıyordu...Büyü bitmişti...

Büyü bitince acı dayanılmaz olur...Her şey apaçık ortadaydı, ama bütün bu ortalıkta ve apaçık olan şeyler büyüden yoksundu...Sanki gizli bir güç içimizdeki ışığı yok etmek için yine içimizdeki aşkı, içimizdeki masumiyeti kullanıyordu...Ne kadar seversek sevelim, ne kadar umut edersek edelim , bir yerde gücümüz tükeniyor, korkularımıza ve alışkanlıklarımıza yeniliyor, sonunda sevgilerimiz ve umutlarımız sadece o büyük yalnızlığı çoğaltıyordu...

Gecenin ıssız sokaklarında yürürken **Bayan S**'nin bana aylar öncesinde, aşkımızın en yoğun olduğu günlerde söylediği bir söz geliyor aklıma: **Çok yaklaşıyoruz birbirimize, çok kötü, çok tehlikeli bir şey olacak. Durduramayacağız bu gidişi...**

Onun bu sözünü düşünüp dururken anlıyorum ki ne zamandır ben hiç bir yere gidememişim...**Bayan S**'nin evinin etrafında dönüp duruyormuşum...İşte o zaman acıyla hissediyorum, ben nereye gidersem gideyim artık hep onun kalbinin etrafında, hep onun evinin etrafında dönüp duracağım...

Evine çok yakın bir lunapark var onun. Bazı yaz geceleri balkonunda oturur, içkilerimizi içerken bu lunaparkın rengarenk ışıklarını seyreder hayaller kurardık...O zamanlar bana sevinç nedir? diye sorsalar onunla baş başayken seyrettiğimiz bu lunaparkın ışıkları derdim...

Oraya doğru yürüyorum. Gecenin hayli geç bir saati. Kimseler kalmamış ortalıkta. Lunaparkın kapısı açık. Parkın bekçisi tilki uykusuna yatmış, geldiğimi duyuna hafifçe doğruluyor, bana göz ucuyla bakıyor, sonra tekrar dalıyor o delik deşik uykusuna...

İlk gençliğimde **Bostancı**'da bir lunaparkda çalışmıştım. Benim için çoktan büyüsü bitip tükenmiş bu oyuncakların nasıl çalıştırıldığını o zamanlardan bilirim...**Bayan S**'de tıpkı benim gibi ilk gençliğinde bu lunaparkta patlamış mısır satıyormuş, bunu öğrendiğimde öylesine duygulanmıştım ki, bunu aşkımız için ilahi bir tesadüf saymıştım...

İnsanları mutlu edip eğlendirmekten yorgun düşmüş bir atlı karıncaya yaklaşıyorum...İlk gençliğimde atlı karıncaların yaşadıklarını , ruhları olduğunu düşünürdüm ben...Bazen öyle neşeli, öyle iyimser olurlar ki hiç beklenmedik bir anda hızlanırlar, gökyüzünde bir süre asılı tutarlar, ve böyle anlarda içinizdeki bütün kaygılardan, bütün sıkıntılardan kurtulup yere öyle inmenizi isterlerdi sizden...Bazen keyifsiz ve aceleci olurlar, içlerinden hiçbir şey yapmak gelmez, çabucak dönüp işlerini bitirmek, sizi üzerlerinden atmak ve yalnız başlarına kalmak isterlerdi...

Atlı karıncanın motorunu çalıştırıyorum...Motorun hüzünlü sesi gecenin ıssızlığında yankılanıyor...Derin uykusundan uyanıp usulca dönmeye başlıyor atlı karınca...Bir tur döndükten sonra sandalyelerinden birine oturup ben de onunla dönmeye başlıyorum...Sonra kendisini neşeli ve iyimser hissettiği zamanlardaki gibi beni bir süre gökyüzünde asılı tutup bütün yaralarımdan, çelişkilerimden, korkularımdan arındırmak ister gibi hızlanmaya başlıyor...İşte o zaman sanki yıllardır hiç ağlamamışım gibi ağlamaya başlıyorum...Gözümün önünden mutsuz,yaralı çocukluğum geçiyor...Annem, babam, kardeşlerim...Babamın mutsuz ve yalnız ölümü geçiyor...Annemin aşksız geçen ömrü, kardeşlerimin yenilgilerle ve düş kırıklıklarıyla dolu hayatları geçiyor...Şimdi hepsi bir yerlerde uyuyor ya da hiçbir zaman kavuşamayacakları hayallerini kanatıyorlardır...Neden istediğimiz hiçbir şey olmadı bu hayatta atlı karınca? Nerede hata yaptık söylesene?..Nerede geç kaldık? Nerede yanıldık?..Gerçekten büyü bitti mi, söylesene artık biz böyle mi yaşayacağız? Ben neredeyim, sevdiğim kadın nerede? Bir şeyler söylesene...Neden kırılan vazolar bir daha yapıştırılamıyor? Neden her şey için çok geç? Daha dün hepimiz masum, küçük, hayal dolu çocuklardık...Bu kadar kısa zamanda bunca hatayı biz mi yaptık? Kim oynadı duygularımızla, kim soktu içimize bu hırsları, bu bencillikleri?

İsteğin kadar hızlan, istediğin kadar boşlukta döndür beni...Gökyüzünde böyle yalnız başıma asılı kalmak istemiyorum ben...

Söylesene birazdan çıkıp gelir mi dersin çok eskiden buralarda patlamış mısır satan o genç kız?

Kırmızı kepi ve ışıklı yüzüyle gelir mi dersin?

Bütün bu olanlar hiç yaşanmamış gibi...

Gelirse her akşam evime dönerim inan... Gelirse birlikte yaşanınca sevgi tükenmez, çoğalıp artar... Gelirse ben hep onu severim...Yaz akşamları sokak arasındaki evimizin önüne masamızı kurar, çocuklarınızla baş başa yemeğimizi yer; ve **iyi ki varız, iyi ki yaşıyoruz,** deriz... İçimiz sıkılınca, bir iki duble fazladan içer, bir iki hisli şarkı daha söyleriz...Elimizdekilerle yetinir, haddimizi biliriz...

Söylesene atlıkarınca birazdan o gelir mi dersin?

KAÇAK ŞİİR

Adnan Özer

Latin aşk anlayışına dair

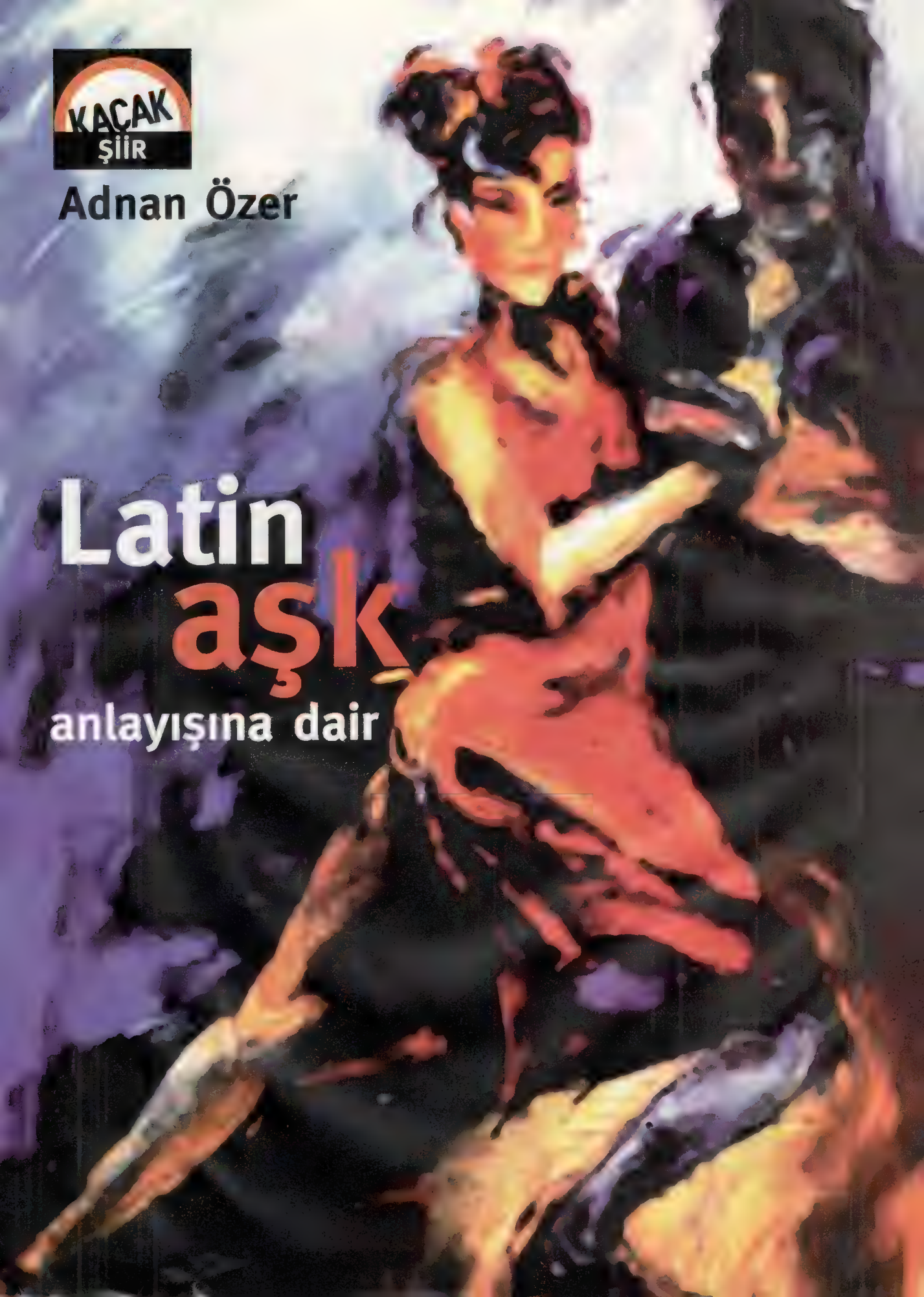

OCTAVİO PAZ

Latin aşk anlayışına dair

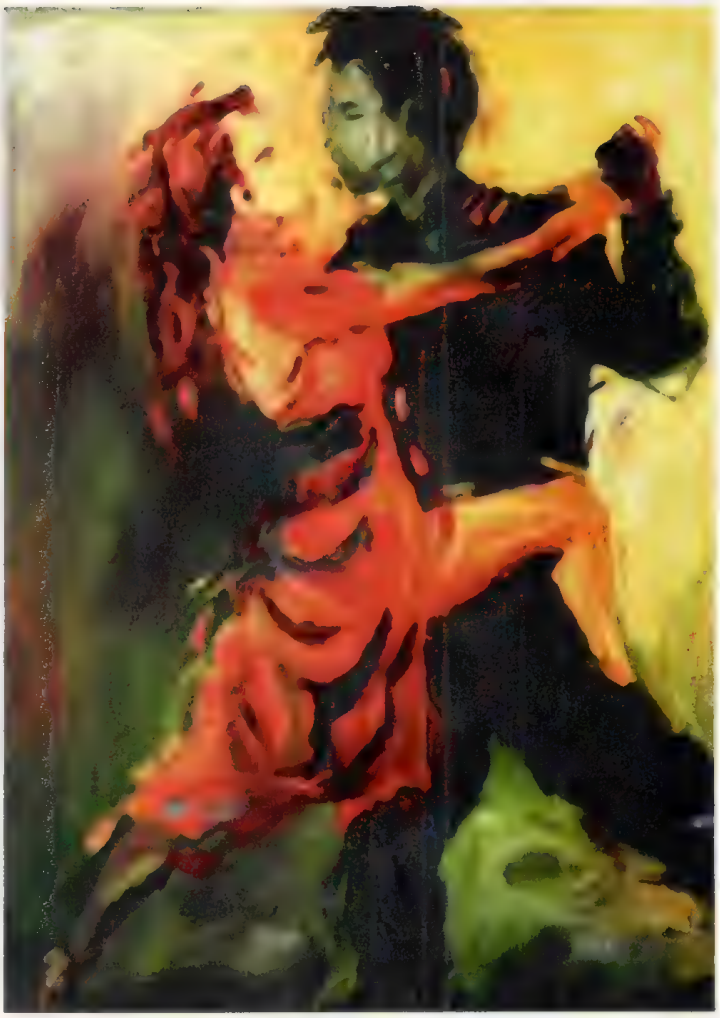

Aşk güzel değildir: Güzelliğe kavuşmak ister. Bütün insanlar istek duyar. Bu istek, en iyiyi elde etmenin yoludur. Strateji uzmanı zafer kazanmak ister, şair kusursuz bir şiir yazmak, çömlekçi benzersiz amforalar yoğurmak, tüccar mal ve para biriktirmek ister. Peki ya aşk ne ister? İnsan güzelliği ister aşk. Aşk, biz güzel birini görür görmez doğar. İstek evrensel olsa da, herkesi körüklese de, herkes başka bir şey ister. Diotima bu noktaya geldiğinde Sokrates'i uyarır: Aşk yalın değildir. Bir sürü öğenin bir araya geldiği bir karışımdır. İstekle kamçılanır. Amacı da yalın değildir. Aşk, insan-güzelliğinin çekiminden öte bir şeydir, o güzellik zamana, ölüme ve bozulmaya bağlıdır çünkü. Diotima sözü şöyle sürdürür: Ellerinde olmayanlardan başlayarak en iyiye istek duyar insanlar. Organlarımız sağlam ve dinçse hoşnutuzdur, ama bacaklarımız eğri büğrü olsaydı, bizi taşımasaydı, onları bir koşu şampiyonunun bacaklarıyla gözümüzü kırpmadan takas ederdik. İstek duyduğumuz her şey için geçerli bu. İstediğimize kavuşunca ne geçecek elimize? Amaçlar değişebilir ama kazancımız değişmez; mutluluk duyarız. İnsanlar gözlerini mutluluğa dikerler ve onun bitmemesini isterler. Aşk'ın güzelliğe duyduğu istek, mutluluğa duyduğu istektir de; anlık, dayanaksız bir mutluluk değil, sürekli mutluluk. Bütün insanlar yoksunluk çeker: Günleri sayılıdır, ölümlüdürler. Ölümsüzlüğe göz dikmek, bütün insanları birleştiren ve tanımlayan bir özelliktir.

En iyiye erişme isteği, onu elde etme ve sonuna kadar tadını çıkarma isteğiyle bağlantılı öyleyse. Yalnızca insanlar değil, bütün canlılar bu isteği paylaşırlar: Kendilerini sürdürmek. Aşkın öğelerinden biri de çiftleşme isteğidir. İki tür çiftleşme vardır: Beden yoluyla ve ruh yoluyla. Birbirlerinin güzelliğine tutkun erkeklerle kadınlar, çiftleşmek için bedenlerini birleştirirler. Platon, döllenmenin hayvanlarda da insanlardaki gibi kutsal olduğunu söyler. Ama öteki döllenme tarzı daha yücedir, çünkü ruh, bir başka ruhta kalıcı düşüncelerle duygular doğmasını sağlar. "Ruh doğurganları", düşünceden gebe kalırlar: Şairler, sanatçılar, bilgeler, ayrıca yasaları yaratanlar ve yurttaşlarına ılımlılığı ve adaleti öğretenler. Böylece bir âşık sevdiğinin ruhuna bilgi, erdem ve güzele, haklıya, doğruya saygı tohumları atabilir. Diotima'nın söylemiyle Sokrates'in yorumları bir tür hac yolculuğudur. Yol aldıkça, tıpkı bir tepeyi tırmanan kişinin her adımda aşağılardaki görünümün nasıl değiştiğini düşünmesi gibi aşkın yeni yeni özelliklerini keşfederiz. Ama gözlerimizle değil algımızla kavrayabildiğimiz bir parçası vardır: "Sana bütün bu açıkladıklarım,"der Diotima Sokrates'e, "aşkın ufak tefek gizemleridir yalnızca." Sonra da onu en yüce, en derin gizemler konusunda eğitmeye yönelir.

Gençliğimizde bedensel güzelliğe çekiliriz, yalnızca bir tek beden, güzel bir biçim severiz. Ama sevdiğimiz güzellikse, neden onu bir tek gövdede sevelim, birçoğunda değil? Diotima yine sorar: Güzellik, birçok biçimde, birçok kişide varoluyorsa, neden onun kendisine âşık olmayalım? Neden kalıpları aşıp onları güzel yapan şeyi, o düşünceyi sevmeyelim? Diotima, bir merdiven diye görür aşkı: Dibinde, güzel bir bedenin aşkıp sonra bir sürü bedenin güzelliği; daha sonra güzelliğin kendisi, derken erdemli ruh ve en sonunda bedensel olmayan güzellik. Güzellik aşkı, ölümsüzlük isteğinden ayrılamıyorsa, neden sonsuz biçimler düşünerek pay almayalım ondan? Güzellik, doğruluk ve erdem hem üç tanedir, hem de tek; aynı gerçeğin değişik yanlarıdır onlar, tek gerçek gerçeğin. Diotima şöyle bağlar sözünü: "Aşkın güdüsünü doğru sıralamaya göre izleyen biri, sona vardığında şaşılası bir güzelliğe, bütün çabalarımızın kaynağı olan bir güzelliğe ulaşacaktır... Kendiliğinden var olan, bozulmayan, artıp eksilmeyen ulaşmanın yoludur: "Bir beden sevmekten, birçoğunu sevmeye doğru gider, sonra bütün güzel biçimleri sevmekten, erdemli eylemleri sevmeye, eylemlerden düşüncelere, düşüncelerden de yaşanabilecek en yüce hayat sayılan katışıksız güzelliğe tırmanır, çünkü anlayanların gözleri, bu güzellikle iletişim kurar ve insan yeni imgeler ya da güzellik suretleri üretmez artık, güzel gerçeklikler yaratır." Bu da ölümsüzlüğe giden yoldur.

OCTAVIA PAZ

ELLERİM

Açar varlığının perdelerini
Giydirir seni başka bir çıplaklıkla
Bedenle soyar senin bedeninden
Ellerim
Uydurur senin bedenine başka bir beden

(Octavio Paz, Çifte Alev-Aşk ve Erotizm- Türkçesi) Tomris Uyar. Okuyaus, Ekim 2002

Latin aşkın terminolojisi

Aşk, anlamında türlü türlü duyguların yüklü olduğu kelimelerden biridir. Bu yüzden,doğrusu onun kelime olarak anlamını vermek de zordur. Nedir aşk kelimesinin içerdiği duygular? (Birine, bir varlığa karşı) eğilim, istemek, candan saymak, hürmet etmek, baştacı yapmak, coşarak yönelme, heves, esrime-gönül verme, şevk, hayranlık, saygı, yoksunluk duygusu, birleşme isteği, arzu, cinsel arzu vb.

Türkçede kulladığımız "aşk" kelimesi Arapça ve Farsça "ışk" (ışık) kelimesinden gelir: Kalbe doğup gözü gönlü kamaştıran, aklı bulandıran şey. Türkçede aşk karşılığı "sevda" ve "sevi" kelimeleri de vardır. Bunlar, (aşkta olduğu gibi) birini, bir şeyi sempatiyle sevmeye doğru bir eğilimi ifade ederler. Ancak "sevda" derken sevme eğiliminin, kelimenin geçirdiği soyut ifadelendirme deneyimlerinden sonra oldukça boyutlandığını belirtemimiz gerekir. "Bir güzele sevdalandım" denilirken, 'onun varlığıyla coşup "güzel" diye tanımladığım birine karşı içimdeki sevme dürtüsünün boyutlanmasına karşı koyamadım' denilmek istenir. "Sevda" yabanın büyüsündeki yalın insanın vardığı soyutlamadır.

Amor (aşk) Latince ***amor***dan türer, kökeninde **oris** ve **amare** vardır. Bir köken de caritastır. **Amare**, Etrüskçe **amin**odan gelir. *Amino*'nun anlamı Etrüskçe'de "aşk eğilimi"dir ki, bunun karşısında **odi**, ***odiar*** (nefret) yer alır.

Aşk uluslararası iletişim için en çok kullanılan bir kelimedir. Bir dil öğrenmeye kalkan, ya da başka bir ulustan biriyle karşılaşan bir kişi "sizde aşk nasıl denir" sorusunu sormadan edemez. Aşk, İngilizce "***love***", Fransızcada "***amour***", İtalyancada "***amore***" ve Almancada "***liebe***" dir.

Hıristiyan dünyanın kutsal kitabı İncil'de ***"fodit in altum"*** diye bir kavram geçer. Bunun anlamı: yıkılmayacak bir bina inşa etmek için toprağın cevherinde zaten bulunan kökleri arayarak derinlemesine kazmaktır. Batının aşk eğitiminde bunun önemli olduğu yadsınamaz. Burada "Yapıcılık", "birlikte bir hayat oluşturma" ve "üreme" ilkeleri açıkça görülüyor.

Latin aşk tanrısının adı ***Cupido***'dur. Bu isim latince cupere kökünden türemiştir. ***Cupere***'nin anlamı "arzuyla, tutkuyle istemek"tir. **Cupidus** ise, kişi olarak, "arzulu" demektir. Burada aşkın kişiselleştirilmesi kesin olarak ortaya çıkıyor. Yani bir 'arzulayan' ve bir de 'arzulanan' vardır.

Batı düşüncesinde aşkın entelektüel kavranışı için "tanışıklık" ilkesi esastır. Buna göre, "(...) aşk ve tanışıklık, aşkınlığın iki muhteşem şeklidir; birey olmanın sadeliğinden bir geçiş, "birolma" arzusu yönünde bir varsayım" (El Amor Inteligente. Enrique Rojas, 1997). Şöyle açalım: Başka birinin iç dünyasına etki etmek isteyen biri "birolma" niyetiyle yüklüdür. Birolmak istediği kişiyi keşfe çıkar. Manyetik çekimden yaşanan bir aşk ilişkisi oluşturmaya koyulur. Cezbeye kapıldığı ilk ânın telafisini yapmaya çalışır. Klasik İspanyol şiirinin temel kaynaklarından biri olan ***Libro de Buen Amor*** (İyi Aşk Kitabı) buna çok iyi bir örnektir.

RUBÉN DARIO

AŞIK DEĞİLSEN EĞER, BIRAK KAPINI ÇALSIN AŞK

Aşık değilsen eğer, bırak kapını çalsın aşk,
alem dediğin ağrıtacak
sen gittikçe, dipsiz olacak,
mutluluk ve keder aynı zamanda vuracak.

Sözün özü: Bir uçurumdur aşk,
gölge ve ışık, şiir ve manzum,
orda nice nesnenin sureti, mahzun
ve aynı zamanda neşeli yansıyacak.

Sefalettin o, dehşettir tarifsiz,
fakat onsuz yaşamak da imkânsız.

PABLO NERUDA

YÜZ AŞK SONESİNDEN XCII

Sevgilim, ölürsem eğer sakın ölme sen,
bir de bizim acımız olmasın bu ülkede:
Sevgilim, ölürsen eğer ben ölmeden,
paha biçilmesin ömrümüze.

Başakta toz, kumsallarda kum
zaman, başıboş su, göçebe rüzgâr
taşıdı bizi tohum yüklü gemiler gibi.
Zaman karşılaştırmazdı belki de bizi.

Buluştuğumuz bu çayır çimen,
ah bu küçük sonsuzluk! dönüp durduğumuz.
Fakat bu aşk, bu sevda, ermedi sona.
ve hiç doğmamış sanki,
ölümden habersiz, uzun bir ırmak gibi,
sadece yatağını ve ağzını değiştiren.

GUSTAVO ADOLFO BECQUER

DİZELER'DEN

Alaca kırlangıçlar geri gelecekler
yuvalarını balkonuna kondurmaya
ve yeniden kanatlarıyla pencerenin camına
oynaşarak vuracaklar.

Fakat bakıp da uçmaktan kesilenler
senin güzelliğine ve benim mutluluğuma,
ögrenmiş olanlar isimlerimizi...
onlar... geri gelmeyecekler!

Sık hanımelleri geri çekilecekler
bahçede kerpiç duvarı tırmanmaya
ve akşamları yeniden, daha bir güzelleşmiş,
çiçeklerini açacaklar.

Fakat damlalarını titreterek dökülen
günün gözyaşları gibi ufkumuzda,
onlar.. o serpinti taneleri...
onlar... çiçek açmayacaklar!

Ateşli sözcükleri aşkın, elbet,
yeniden çınlayacak kulağında,
uyanacak belki de kalbin
o derin uykusundan.

Fakat sessiz, dalgın ve dizçökmüş,
mihrabın önünde ibadet eder gibi Tanrı'ya,
seni sevdiğim gibi... umutlanma boşuna,
seni böyle sevmeyecekler!

KAÇAK ANLATI

Eflatun Nuri

Pırrr!

İlhan Selçuk "**Dolmuş**" siyasi mizah dergisini çıkarıyordu. O günlerin en güçlü kalemleri, fırçaları, bu dergide toplanmıştı. Basın büyük dayanılmaz bir baskı altındaydı.

İlhan Selçuk, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Turhan Selçuk, Ali Ulvi, Ferruh Doğan ve de ben kelle koltukta, bir savaş veriyorduk. Çevremizdeki insanların polis olduğunu, peşimizde dolaştıklarını farkediyorduk; bizlere nefes dahi aldırmıyorlardı.

Nur-u Osmaniye caddesi ıssız bir orman gibiydi. Koca koca çınarların, at kestanelerinin gövdeleri çürümüş, yaşlı ağaçların, yaprakları dökülmüştü; her yer yapraktan bir halı gibiydi. Yerlere at kestaneleri saçılmıştı... **Etem İzzet Benice**'nin "Son Telgraf" gazetesinin simsiyah üç katlı ahşap binası, korku filmlerindeki terk edilmiş şatolara fark atıyordu... "Ali Baba" türbesi sokağına girdim. Dolmuş dergisindeki odama şöyle bir uğradım, sağa-sola baktım, mektup filan var mı diye, bu ara **Turhan Selçuk** elinde kocaman bir mendil:

- Aman Eflatun, iyi ki geldin, ben eve kaçıyorum çok hastayım. **Bülent Oran**'ın bir de **Oğuz Alplaçin**'in yazılarına vinyetler yapılacak, şunları çiziver n'olur.

- Vallahi **Turhan** benimm hemem kaçmam gerekiyor, bana işi yıkma sadece biraz nezle olmuşsun o kadar, dedim.

Bu ara **İlhan Selçuk** odaya girdi:

- Eflatun inan Turhan çok hasta yap şu vinyetleri. Acele klişeci Kenan'a göndermemiz lazım.

Ne yapabilirim, İlhan'da patron, bu ara Turhan da "Hadi eyvallah" deyip gidince iş başa düştü. İsteksiz masaya oturdum. **İlhan Selçuk** kapıdan çıkarken:

- Eflatun kaçayım maçayım deme gözünü seveyim! Tamam mı? dedi ve odanın kapısını çekti. Bir ara beni odaya kilitleyecek sandım. Öyküleri okudum, çalışmaya başladım. On-beş dakika sonra kapı çalındı.. daha "buyrun" demeden, izbandut gibi (ne demekse?...) iki kişi odaya daldı. Yüzlerinde meymenet yoktu. (ne demekse!?...) ayağa kalktım:

- Buyrun efendim... kimi aramıştınız?..

- Eflatun Nuri Beyi'i demezler mi? "Ne demekse!?..." ne demek yani beni arayamazlar mı, şöyle bir başımı kaşıdım.

- Peki efendim sizi şöyle alalım, sizde şöyle buyrun, rahatınıza bakın... Eflatun Bey mi dediniz?.. şimdi kendilerini çağırayım... ne içersiniz? çay mı, kahve mi, gazoz mu?..

İkisi birden:

- Yok bir şey içmeyelim, hemen kaçıcaz da!...

- Aman efendim kaçarsınız, hiç olmazsa sizlere birer gazoz söyleyeyim... iriyarı olanı:

- O zaman ben bir kahve içerim.

- Başüstüne, siz gazoz... Gazoz değil mi?..

- Evet... Tamam hay hay!

Odanın kapısından çıktım, merdivenleri ikişer hızla indim. Hanın kahvecisinin önünden transit geçtim, dış kapıdan caddeye attım kendimi.. Nur-u Osmaniye caddesinin arkasındaki "Ali Baba Türbesi" sokağından, Çemberlitaş'a doğru yürüdüm. Hafif yağmur yağıyordu. Hava serindi, çeketimin yakalarını kaldırdım, meşhur "Çemberlitaş Turşucusu" ile "Çemberlitaş Hamamı"nın arasındaki, daracık Tektekçi Hüsnü'nün meyhanesine daldım.

Cemal Nadir, Ramiz döneminin karikatüristlerinden Hulki Bey'i gördüm; kırmızı "Güzel Marmara" şarabını yarılamıştı. Beni görünce güldü:

- "Hayrola Eflatun, bugün erken kaçmışsın".

- "Hulki abi.. bizim işler belli olur mu? Çalışma saatlerimizle, kaçış saatlerimiz bazen çakışıyor da!?.. dedim.

O gün ben kaçtıktan bir süre sonra çalıştığım odaya İlhan Selçuk giriyor, odada iki yabancı adam görüyor. biri ayakta ofluyor pufluyor, öbürü eli şakağında. **İlhan Selçuk:**

- Kimi bekliyorsun? diyor.

İkisi birden:

- Eflatun Bey'i.. Emniyetten geliyoruz da, emniyete kadar gelmesi gerekiyor...

İlhan:

- Buradaydı şimdi.. bu masada çalışıyordu!

Polisler birbirlerine bakıyorlar,

- Bize şimdi Eflatun Bey'i çağırayım dedi ve gitti.. Bir saattir bekliyoruz ne gelen var ne de giden.. diyorlar.

İlhan Selçuk'da:

- Ah! Ah! Ben biliyordum zaten kaçacağını, biliyordum demez mi?

Bir gün **Aziz Nesin**'le Mesaret kahvehanesinde karşılaştım. Beni görünce gülmeye başladı.

- Yahu Eflatun, geçen gün İlhan Selçuk'la konuşuyorduk. Senin son numaranı anlattı. Valla yerlere yattım gülmekten. Hani polisleri atlattığını... Ne adamsın be... Nasıl oluyor da bu adamlarin elinden kurtarıyorsun paçayı hayret bişi yaa?.. Ben hiç kaçamıyorum, şıp hemen enseleniyorum. Ama sen... Yahu Eflatun hem de bu topal bacağınla hem de...

"Ya Aziz abi... Ben topal taklidi yapıyorum, kerizler yutuyor, yavaş yavaş yürüyorum. Beni takip eden poliste ağırdan alıyor. O da bana ayak uyduruyor derken tam sokağın köşesini döndüm mü, "pırrr!" Uçuyorum abi! tamam mı?

KAÇAK ÖYKÜ

Herkes Roman Yazsın!

Nafer Ermiş

Eskiden devletin bir çok konuda olduğu gibi sanat alanında da uyguladığı yasaklardan yakınırdık. Yakınmaya da devam edeceğiz. Devlet bunu yapar çünkü devlet tehlike olarak algıladığı sanata karşı her zaman tedirgin durmuştur. Ancak son zamanlarda, Avrupa Birliği sürecinin de hızlandığını ve derisini yüzüp kuyruğuna geldiğini hisseden devletimiz kapıldığı coşkuyla bir çok yasağı kaldırdı, eskiden yayımlanamayan sanat eserleri yayımlanabilir hale geldi.

Ama bugünlerde anlayamadığımız bir şey var; sanki devletin yarattığı bir otorite boşluğunu doldurmak ister gibi, sanatı yapanlar bizzat hemcinslerinin faaliyetlerine bir kısıtlama getirmeye çalışıyorlar. Buna çeşitli ortamlarda sık sık şahit oluyoruz. Geçenlerde bir televizyon programında tiyatrocuların büyük bir kısmının, bir oyunda rol alan Asuman Krause'ye, sırf manken olduğu için, 'herkes kendi işini yapsın' mantığıyla saldırdıklarını gördük. Bu saldırılara karşı çıkan tiyatrocular da oldu. Ama program boyunca saldırılar bitmek bilmedi. Oysa saldıranlar Türkiye'de ne kadar çok kişinin kendi işini yapmadığını unutmuş görünüyorlar, tiyatrocuların bir çoğunun bir konservatuardan mezun olmadığını, bir zamanlar, hatta halen belki ek iş olarak başka bir iş yaptığını unutmuş görünüyorlar, sadece mesleği mankenlik diye, ki bunun geçici bir meslek olduğunu herkes bilir, bir insanın tiyatro yapmasını yasaklamak istiyorlar, ama tiyatrocular roman yazıyor, tiyatrocular şiir yazıyor, kitap yayınlıyorlar, şiir kasetleri, müzik kasetleri çıkarıyor, nadiren de olsa mankenlik bile yapıyorlar, ama bir mankenin tiyatro yapmasına katlanamıyorlar. Yazarlar da kalkıp tiyatrocular kitap yayımlamasın mı desin, şairler tiyatrocular şiir yazmasın, bir sürü şair aç dolaşıyor, üstelik onlar devlet sanatçısı da olamıyorlar, üstelik ne şairler ne de romancılar devlet yardımı alabiliyor, şiir pazarını bize bırakın mı desin, iş adamları tiyatrocular iş kurmasın diye ayaklansınlar mı? Tiyatrocular her şeyi yapsın, kimsenin itirazı yok Türkiye koşullarında hiç de ucuz olmayan (genellikle ortalama bir kitaptan daha pahalıdır tiyatro biletleri, ama bir kitap insana daha çok şey kazandırabilir ve okurun beklentisine göre çok daha uzun süre insanı oyalar, eğlendirir ya da öğretir, bir oyun taş çatlasa 2 saat sürerken ortalama bir roman günler sürer) tiyatro biletlerini alsınlar, salonları doldursunlar, tiyatrocuları ayakta alkışlasınlar, tekrar tekar sahneye çağırsınlar, ama aralarından birileri de yapmak isterse kalıp tiyatro yapsın, işsiz gezen tiyatro sanatçıları var diye tiyatro yapmak isteyen bir insanı engelleyemezsiniz. Çünkü bir çok "işsiz" yazar da vardır, sayılamayacak kadar çok karnını güçlükle doyuran şair vardır.

Peki edebiyat dünyasında durum farklı mı? Pek değil. Son zamanlarda bazı yazarlar ve eleştirmenler sık sık Türkiye'de çok roman yazıldığını eline her kalemi alanın roman yazdığını ileri sürmeye başladılar. Oysa ben eleştirmenden Türkiye'de az mı roman yazılıyor çok mu roman yazılıyor sorusunun cevabını değil, yayınlanan bu 'bir sürü' romandan hangisinin iyi ve okunmaya değer olduğunu, hangisinin edebi nitelik taşıyıp hangisinin taşımadığını falan öğrenmek istiyorum ki yayınlanan kitaplar ormanında yolumu kaybetmeyeyim. Eleştirmenin varlık nedeni bazı yazarları yüceltmek, onun dışındakilere de yazmayın efendim, demek değildir, o kitapları okusun, okunmaya değer olduğunu düşündüklerini, mümkünse temellendirerek okura sunsun, okura yol göstersin diye vardır. Çok kitap yazılıyor demek olsa olsa okurun yapabileceği bir şeydir, ama okurdan da bunu duymuyoruz. Okur kendisine sunulan seçeneklerin bolluğundan rahatsız olmaz, sadece iyi şeyleri kaçırmaktan korkar. Bunun için de eleştirileri okur. Ayrıca Türkiye'de çok roman yazıldığı da yok. 2004 yılında yayınlanan yeni roman sayısı 150'nin altında. Oysa Tüyap kitap fuarına katılan yayınevi sayısı 300'ün üzerinde. Bu durumda yayınevi başına yarım roman bile düşmüyor. Yani bir yayınevi bir yıl içinde bir tane yerli roman yayınlamasın mı? 150 roman 70 milyonluk bir ülke için çok değil, tam tersine çok azdır, hatta durum içler acısıdır. Nüfusu bizden daha az olan bir çok ülkeden belki bunun on katı roman yayımlanıyor ve bundan kimse rahatsız değil, tersine gururlu. Edebiyat camiası gurur duyması gereken şeyden yakınıyor. Ayrıca roman yazmanın kime ne zararı var? Keşke herkes roman yazsa ve yılda 70 milyon roman yayımlansa. Harika eleştirmenlerimiz olsa ve bunların arasındaki iyi romanları bulup çıkarsa.

Kimse anasından tiyatrocu doğmuyor, yazar doğmuyor, manken de doğmuyor. Hayatının bir döneminde tiyatrocu oluyor. Ya okulunu okuyor, ya alaylı tabir edilen biçimde yetişiyor ya da içindeki yeteneği aniden keşfedip sahneye atlıyor. Her türlüsünden başarılı örnekler yeterince mevcut. Manken, kasap, yazar, eleştirmen, spiker, kim olursa olsun herkesin tiyatro yapmaya, roman yazmaya, film çevirmeye, resim sergisi açmaya hakkı vardır, yeter ki becersin. ***Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak*** bunun en güzel örneklerinden biridir. Bunu eğer devlet sınırlandırmaya kalkmıyorsa sanatın bizzat içindekiler sınırlandırmaya hiç kalkamazlar. O zaman önümüzden geçen herkese senin işin ne kendi işini niye yapmıyorsun da başkalarının iş alanlarını işgal ediyorsun diye sorabiliriz. Ama bunu sormak istemiyoruz, hele sanat alanında asla.

İnsanlar roman yazıyor, çimlere basmaya çalışmıyor, camları kırmaya uğraşmıyor, yemeğinize gereğinden fazla tuz katmıyor, sadece roman yazıyorlar, bundan para kazanmak istiyorlarsa kazansınlar, çünkü onlar insanları soyarak para kazanmaya çalışmıyor, hırsızlık yapmıyor, sahte para basmıyorlar, hangi amaçla olursa olsun sanatla uğraşıyorlar, kimi para kazanmak, kimi ünlü olmak, kimi sevdiği kızı tavlamak için yapıyor olabilir, ama bunu roman yazarak, öykü yazarak yapmaya çalışıyorlar ve bunun en azından hiç kimseye bir zararı olmuyor, bazılarının keyfini kaçırmaktan başka, ama hepsini böyle nitelemek mümkün olabilir mi? Olamaz. Çünkü bir çoğu da yazmak, yazı yoluyla sanat yapmak istiyor, neden sanat yapmak istedikleri üzerine binlerce kitap okuyabiliriz, ama yine de şimdiye kadar hiç kimse tam olarak insanın neden sanat yaptığını tanımlayamamıştır, elbette bu konuda bir çok fikir ileri sürülmüştür, ama bu fikirlerin hepsinin de eksik bir yanı olmalı ki, herkesi tatmin edecek, üzerinde herkesin fikir birliğine varabileceği bir tanım bulunamamıştır ve bulunamayacaktır ve de iyi ki bulunamayacaktır, çünkü sanatınızın amacını net olarak bildiğiniz andan itibaren artık onu gerçek anlamda yapamaz olursunuz ve hızla zanaat alanına düşersiniz. Buna da itiraz edemeyiz. Ayrıca içlerinden geliyorsa insanlar çimlere de bassın, parklarda sevgilileriyle el ele otursun, ama kuşlara taş atmasın, kedilere işkence etmesin, roman yazsın, herkes roman yazsın.

Faruk Kaya

faruk.kaya@mynet.com

A'dan Z'ye BÜYÜLER

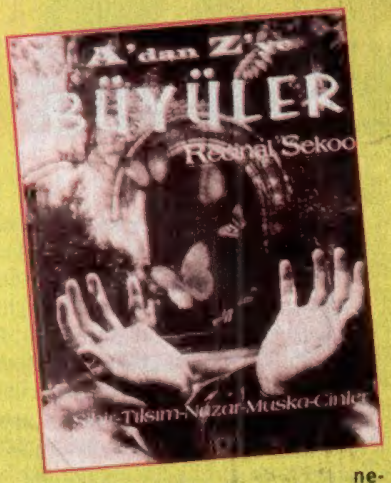

Sevişme Muskası: "Hoşlandığı bir kız ya da kadınla; evli, dul, bekar (hiç farketmiyor demek ki, sadece kadın olsun yeter) sevişmek amacı güden kişi (neymiş amacımız; sadece sevişmek, yok ben hoşlanıyorum, vay ben seviyorum olmaz, sevişeceksen buyur büyünün kralı burada) temiz bir kağıda aralıklarla kadının adını yazdıktan sonra edep yerinden kopartıp alacağı ve kadının adındaki harflerin toplamına eşit miktarda kılı (kadının edep yerinden kıl kopartabiliyorsan ne gerek var sevişme muskasına diye düşünürken anlıyoruz ki bu işi gerçekleştirmek için başka bir kadın arkadaşın yardımına ihtiyacımız varmış, oldu olacak grup seks muskası yazsaymışlar tadından yenmezmiş vallaha) her harfin yanına koyduktan sonra bu kılların üzerine yanan bir mumum erimiş kısmı damlatılarak kılların kağıda tutturulması sağlanır.

Kişi bir cuma yatsı namazından sonra sabah namazına kadar Allah'ın bildiği bütün isimlerini hiç durmaksızın mırıldanır (mırıl mırıl sabaha kadar ne bu böyle demeyin, işin ucunda sevişme olunca insan ne yaptığını bilemez). Sabah namazının ardından kağıt katlanarak yeşil bir beze sarıldıkan sonra etrafı dikilir ve muska gece yarısı sevişmek istenilen kadının evinin dış kapısının tam karşısına gelecek bir yere gizlenir..." Geriye eve gidip sevişmek için güzel bir ortam hazırlamak kalmıştır, kolay gelsin. Madem ki büyü olayları, cinler, yok efendim birbirinden güzel uzaylı tarikatlar gündemi bu kadar meşgul ediyor; buyurun size bin bir çeşit büyünün anlamını çözecek, çözerken de tabii kabul ederseniz bu büyülerin süper ötesi güçlerinden faydalanacağınız harika bir çalışma. Gün Yayıncılık tarafından yayımlanan 336 sayfalık bu dev eserin yazarı Recinal Sekoot. Evet evet kendisi bir yabancı, nasıl oluyor da elin ecnebisi yatsı namazını biliyor, hemen kapı komşunuz Hatice Hanım'ın alkolik kocasından haberdâr oluyor diye cahil cahil düşünmeyin. Büyü işi dediğin ilim irfan işi, bu işin Türk'ü yabancısı olmaz, olamaz. Hatice Özkan'ın dilimize kazandırdığı eserimizde Aşk Çılgınlığını Giderme, Bilinen Defineyi Bulma, Cin Aşkı, Cinsel Gücü Artırma, Çapkınlık Muskası, Esnaf İçin Kısmet Açma, Gerdek Gecesi Duası, Şeytan Kovma... gibi uzayıp giden birbirinden ilginç konularda çeşitli büyü ve muskalara yer verilmiş. Sadece büyünün nasıl yapılacağı anlatmakla kalmayan, nasıl muska yazılacağını türlü şekillerle de okuyucusuna öğreten son derece faydalı bir kitap. Eski fiyat yok, yeni fiyat yok, nereden geldiyse benim Tozlu Raflar kitaplarının arasına girmiş. Aboooovvv sakın bu cinlerin bir oyunu olmasın diye inceden kıllanırken, yazılı olan Zeynep ismini görünce rahatladım. Anladım ki Zeynep'in kitap bizimkilerin arasına karışmış. Hooop aynen tanıtım, teşekkürler.

KIZILDERİLİLER'DE BURÇLAR

"Bugün, duygusal yaşamınızı özellikle gizli tutmak isteyeceksiniz. Sizin özel dostluğunuza önem veren yakınlarınız için bir gizem olabilirsiniz. İsteklerinize yeni bir yön verme ihtiyacı içindesiniz. Kendiniz dahil, çevrenizdeki birçok kişiye tepkisel yaklaşımlar içindesiniz. İsteklerinizde artış var. Vıdı vıdı vıdı vıdı..." Öyle burçlar denilince aklınıza gazete köşelerinde yer alan acaba aşk hayatım nasıl olacak, para durumları ne âlemde, sağlığımız iyi mi tarzındaki sorulara yanıt aradığınız burç köşeleri gelmesin. Kızılderililerde burçlar âlemi bambaşka bir şey. Mesela böğürtlenlerin olgunlaşma dönemi doğanların (23 Temmuz'la 22 Ağustos arası) madenler âlemindeki totemi demir, bitkiler âlemindeki totemi ahududu, hayvanlar âlemindeki totemi ise mersinbalığıymış. Ne oldu içerisinde aşk meşk olmayınca ilginizi çekmediyse o sizin bileceğiniz iş. Bütün bu burçların rehberliğinde insanın kendisini ve doğayı daha iyi anlayacağı felsefi bir çalışma. Sungur Yayınları tarafından 1984 yılında yayımlanan eserimizi Kerem Çalışkan dilimize aktarmış. Bugünkü fiyatı bir YTL. olan kitabımızın eski fiyatı 700 liraymış. Eski fiyat, yeni fiyat, Yeni Türk Lirası derken bu fiyat işleri iyice kafaları karıştıracağa benzer. 26 Şubat doğumlu birisi olarak balık balık ortalıklarda gezen bendenizin kızılderililere göre hayvanı pumaymış. Vaaaşşşş puma, süper hayvan. Bu arada doğum günümü de verdim inceden.

HERKES İÇİN MAFYA

Mafya kavramının kökeni nedir? Ulusal bir direniş mi, yoksa yasadışı bir örgütlenmeyi mi ifade eder? Mafyanın anavatanı neresidir? Mafyanın katı kuralları ve bu kurallara uymayanların sorunları nelerdir? Tarzındaki sorulara yanıtlar bulabileceğiniz ve bunu yaparken de mafya, devlet, kapitalizm üçgeninin içyüzüne ışık tutabileceğini ileri süren bir yapıt. Vay ki vaaay burası mafyanın anavatanı, pardon anavadisi olmuş, her yer mafyatik diziye kesmiş. Öyle bir işe bulaşmışız ki mafyadan beter hale gelmişiz, içerisine bir kere girdik ya, gerçekten çıkamıyoruz. Durum böyle olunca da "Herkes İçin" kitap dizisinin ele aldığı mafya konusu ne kadar ilgi çeker bilemiyorum. Mafyanın dünya üzerindeki gelişimini birbirinden zevkli karikatürlerle destekleyen bu eğlenceli kitaba bir göz atmak da fayda var derim. Adı üzerinde; herkese lazım, bir gün sizin de mafyayla bir işiniz olabilir. Yazdıysa bozsun tövbe tövbe...

Amélie Nothomb.
Ve kapkara bir peri masalı...

Bir isim, bir insanın yazgısını etkiler mi? Kimsenin duymadığı bir isme sahip olmak, özel bir kişiliğe sahip olmak demek midir? Plectrude'ün annesi hamileyken babasını öldürmüş, sonra da kendini asmıştır. Teyzesi ve eniştesi tarafından, onların çocuklarını kendi kardeşi bilerek büyütülür. Ailenin en ilgi çekici çocuğudur o. Annesi, yani teyzesi, kızına tapmaktadır. Özel biridir Plectrude. Güzel ve etkili biri... Annesine göre dansçı olacaktır. Gerçekten de zamanla dans yaşamının tek amacı olur onun için. Ama Plectrude'nin hayatı bir kez daha değişecektir.

Olağanüstü kurgusu, çarpıcı sonuyla bir peri masalını andırıyor *Özel İsimler Sözlüğü*, ama gökleri fırtına bulutlarıyla yüklü, kapkara bir peri masalı.

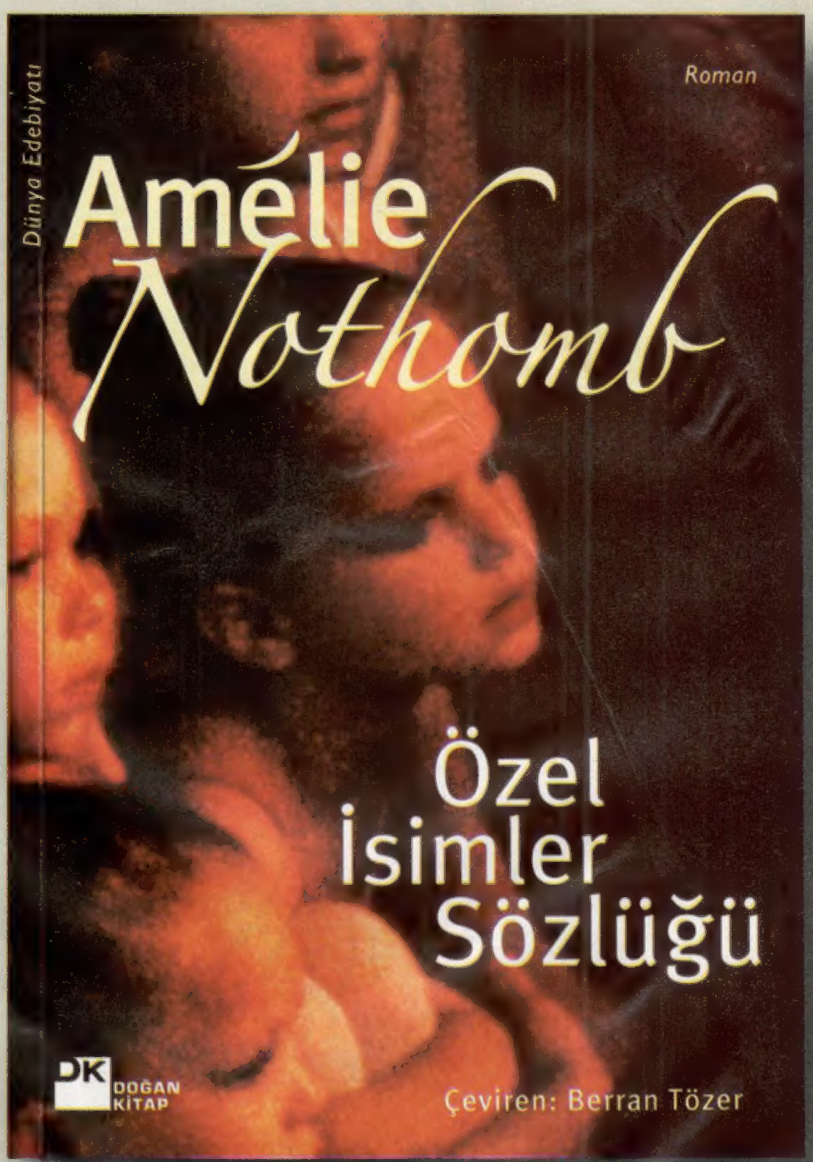

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

14 Şubat özel!

CADDE